

naše planine

3 - 4

1989

Naše planine

le nostre montagne

nos montagnes

our mountains

unsere berge

ČASOPIS PLANINARSKOG SAVEZA HRVATSKE

THE JOURNAL OF THE ALPINE ASSOCIATION OF CROATIA

Izlazi u šest dvobroja godišnje. Preplata za 1989. godinu iznosi do 30. rujna 30.000 din (za inozemstvo dvostruko). Pojedini broj 6000 dinara.

Uplate slati na tekući račun Planinarskog saveza Hrvatske (broj 30102-678-5535). Na uplatnici treba naznačiti: Za Naše planine» i ispisati čitku adresu pošiljaoca. Izdavač je Planinarski savez Hrvatske. Redakcija: 41000 Zagreb, Kozarčeva 22, tel.: 448-774, radno vrijeme 8—14 sati. Tiskat će se »Vjesnik« Zagreb. Oslobođeno od poreza na promet na osnovi mišljenja Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu (br. 5499 od 26. XII 1972). Tiskanje sufincira Republička samoupravna interesna zajednica fizičke kulture SR Hrvatske.

Godište 41 (81) Ožujak—Travanj 1989. Broj 3—4
Volume 41 (81) March—April 1989 Number 3—4

Od 1898. godine »Hrvatski planinar« od 1949. »Naše planine«

SADRŽAJ

Mira Šincek: Samo u planini ne postoje varke	49
Cvetin Ristanović: Šumski grafiti	51
Sakib Kliko: Otomalj kog i planinom zovu	52
Tomislav Jagačić: Putositnice s Durmitora i Maglića .	55
Rudo Starić: Streha	59
Goran Majetić: Slike s Vinice	62
Slavica Stojaković i Boris Čujić: Zagrebački penjački pohod u SAD	65
Boris Čujić: Yosemite Valley	68
Marjan Oblak: Planinarstvo u Sloveniji	70
Planinari fotografi — Marijan Wilhelm	72
Vladimir Jagarić: Planinarske pjesme	74
Dr. Ante Rukavina: Prilog povijesti prve podružnice HPD-a	81
Šezdeset godina PD »Bilo« u Koprivnici	85
Tomislav Đurić: Planinarska kronika	86
Gorska služba spašavanja PSH u 1987. godini	87
Speleologija	88
In memoriam	90
Zaštita prirode	90
Alpinizam i ekspedicionizam	91
Sportsko penjanje	92
Publicistika	93
Kamo na izlet	93
Vijesti	94

UREDNIČKI ODBOR

Nikola Aleksić
Borislav Aleraj
Darko Berljak
Vlado Božić
Milivoj Kovačić
Ivan Marchiotti
Krunoslav Milas
Tomislav Pavlin

DOPISNICI IZ REGIJA

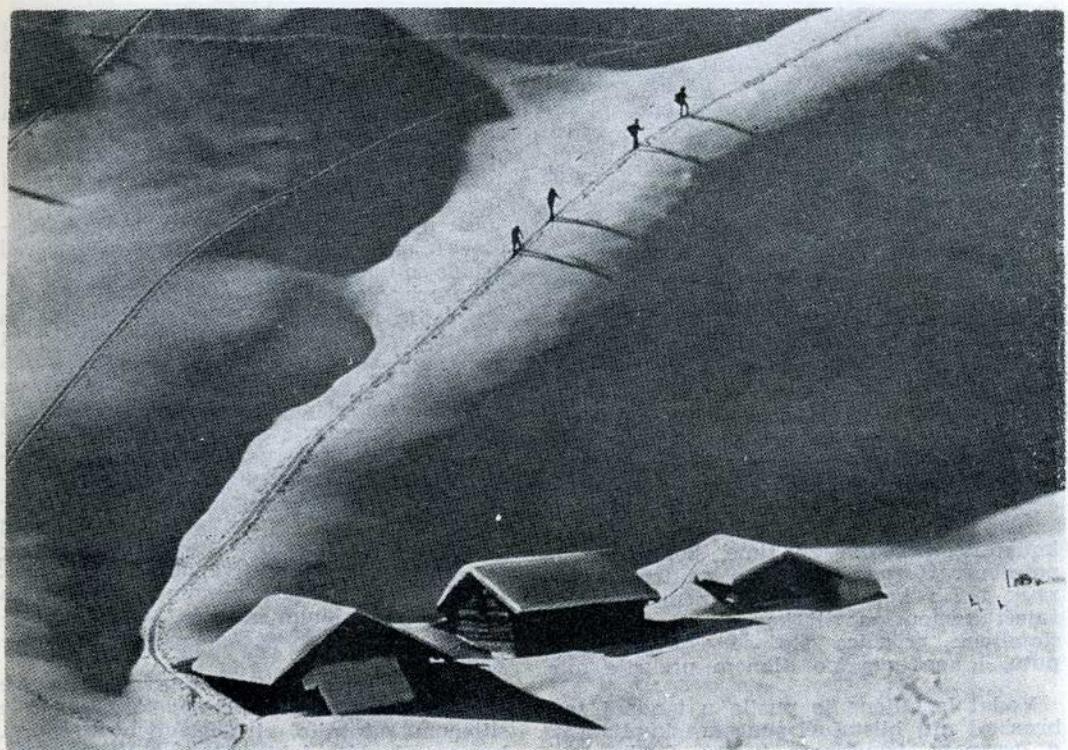
Miroslav Ambruš-Kiš
Ivan Jakovina
Miljenko Pavešić
Đuro Priljeva
Ante Rukavina
Milan Sunko
Cvjetko Šoštarić

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Željko Poljak

Na naslovnoj stranici:

Proljeće u planini



Samo u planini ne postoje varke

MIRA SINCEK

VARAŽDIN

Planina uvijek strpljiva čeka, bila zavita debelim snježima, okovana staklom leda ili proslut u boje i mekoću najljepšega cvijeća, pod slapom sunca ili tkanjem mjesečine, spremna da nam, kad joj dolazimo široka srca ne štedeći se, otvorí najskrivitije riznice, zabliješti nas nevidenim, neslućenim, najdivnijim vidicima, slikama, bojama i dubinama.

Dok je još noć vlažna i mračna zakrivala sve, auto je ipak nepogrešivo slijedio snopove vlastitog svjetla i, zna se, vodio nas sigurno k cilju — brdovitim, sunčanim stranama Slovenije — u Julisce Alpe.

Umjesto čistog jutra — Vršič ogrnut maglom! Znam dobro gdje su brojni kršljivi si-pari Mojstrovke, plečati široki Prisojnik,

»Idem u susret nekoj nepoznatoj. Da li je blizu ili je daleko, Ja ne znam. Ali da ti oči sjaju, Dosta je znati da te ČEKA NEKO.« (Dobriša Cesarić)

gdje zelena dubina veličanstvene šumne Trente, al sad sve je potopljeno, sve potonulo i izginulo u sivilu.

Dok doručkujemo u Tičarjevom kotu, potajno se nadam da sunce neće iznevjeriti, a razgovor sve više nagovještava odluku — idemo na Jalovec, pa pratila nas i magla!

Za malo vjetri rasparaju maglu i, gle, zastrašujuće bljesnuše oštре stijene Mojstrovke usred sivila i mekoće maglenih zastora. Ruksaci su već na ledima i sad znam da je Jalovec ona nepoznata planina što me čeka, a i sama pomisao na susret s njim već mi oči sjajem sreće boji.

Putem nam Mirko priča o svom prvom penjanju na Jalovec kroz more gусте magle

i oblaka, bez očekivanih vidika i željenih pogleda u beskraj. Obećajemo mu da će s nama biti bolje sreće, i zaista, ni ne osjetiti kada, otopilo je sunce magle, nestade sjena i sad su tu — tamnozelene dubine Trente, Zadnjice; bijeli, srebrnasti i sjajni vrhovi najljepših planina — Škrilatica, Prisojnik, Razor, Triglav, Kanjevec, Bovški Grintavec, a nad njima nebo se nestvarno plavi bez oblačka, mirno, široko.

Staza se penje i spušta, provlači kroz nisko raslinje i grmlje, vijuga u sjeni bujnih krošnja, teče sred leljuvih trava i šarenila cvijeća. Zamiriše opojnim mirisom nježnih sitnih karanfila ili slatko iglicama i smolom smreka. I tvrda od sabite mrke zemlje i oštra od izlomljenog kamenja, prostrana i uska, brza i spora. Šutimo, sve toplijie biva, lijepi se kosa za vlažna čela, a žđ usne suši, sve se nadam da će konačno netko predložiti odmor.

Tišina je upravo čudesna, upijam je i čutim koliko sam žudila za time, koliko mi je potrebna. U spokoj planine na tren zaluta zvuk naših koraka, pod težinom gojzerica zajeći kamen, zavcili korijen ili zapucketa slomljena grančica što se ispriječiše na putu, i opet sve k'o dlanom prekrije mir.

Voda! Iz stijene je puzila u tananoj srebrnastoj niti blistajući suncem, skupljala se u drvenom, izbušenom koritu. Svaka kap, što je sporo padala na glatku površinu vode, zaplesala je igrom brojnih prstenova, a oni su sve veći bivali i onda odjednom nestali ranjeni grubim stijenkama drvenog korita. No već bi slijedeća kap igru nastavljava i nikako da se nebo smiri i utopi u vodi. Pili smo žedno, zahvalni, osvježismo ruke i lica a zajedno s tragom vode i trag umora nestajaše polako.

Još smo na jedan takav dar planine, na vodu iz stijene, naišli u toku ovog vrućeg, dugog, napornog i žednog puta.

Mirko je uzeo veliku cjejanicu da je poneše u dom. Zavidjela sam mu, jer je i pored najtežeg ruksaka nosio to drvo bez vidljivog zamora, kao da ne hoda već nekoliko sati, kao da ga sunce ne prži, kao da ne osjeća sve strmiji i teži put. Ali smo zato Lila i ja sve češće zaostajale da nešto kažemo, osmotrimo bolje prostore oko sebe a sve zapravo da bismo predahnule, skupile još negdje malo snage.

I kako svaki put nekud vodi i nije bez kraja, i ovo je naše sve umornije hodanje bilo cilju bliže. Šaljivi natpis na stijeni kod zadnjeg uspona — A ti je kaj vroće? — nasmijao je i mi smo već stigle.

Dobri nas je domar Franc dočekao smijeshkom i najboljim čajem na svijetu. Poslijesmo se, preko oštih kamenitih staza, strmo k nebu, pogledavajući u duboka melišća, preko čvrstih klinova, uz sigurnost sajli, pažljivo po mekom snježištu, dugo, ne žureći, približavali bijelom i gordom vrhu Ja-

lovca. Cijeli je dan prošao čist, čarobno miran, obojen svjetлом i suncem k'o na razglednicama, a sada, za potpun doživljaj, podižući se iz praznih dubina, prozračni i bijeli stizali su oblaci. U brzom su letu zapinjali za oštare stijene, parali se i otkidali na vrhovima, rastrgani nastavljali put, topeći se pod zrakama još moćnog sunca, i uskoro sasvim nestajali.

Iza njih plavilo se nebo još plavije, vrto glave dubine zastrašujuće zjapile, u nedogled pružio se lanac zlačanih vrhova. Mirko je ponovo priredio iznenađenje — nazdravismo viskijem iz njegovog ruksaka, na najljepšem vrhu Julijaca — velikoj planini u nama, i nama, sićušnim ljudima u svijetu gorostasnih planina.

Znala sam, u tom blagom treptajuštu i sreće, da će dugo, sve dok život bude za mene jutra i večeri nizao, čuvati u očima modrinu baš ovog neba, u srcu spokoju ovih visina, svaku riječ što se kradom sluti ili izgovorenazvoni, sve, i najsišnije trenutke ovog našeg osvajanja, za dane što će doći, u kojima ponekad neobjašnjive obuzmu me tuge, nevidljive suze pogled zamute i svakodnevica zaboli neodsanjanim snovima, i tada će, skrovite, gorjeti vatre sjećanja što ne stare niskada.

Polako i oprezno silazili smo, sjena planine iza nas meko je stazu prekrivala, ponekad je stijenom zatutnjio, strmoglavljen u prazno, kamen odronjen lakim nogama kozoroga što su u smiraj dana nekud krenuli. Neustrašivo su motrile na nas velike, vlažne i tamne oči ovih divnih životinja.

Pred zavetišćem je opustilo. Gledali smo kako s velikog platna neba dan polako klizi, nepovratan al vječan. Ko na najljepšem akvarel rastapale su se boje, nježne i meke u bezbroj nijansi rumene i rujne. Daleki su vrhovi podrhtavali u maglenoj topolini sutona i činilo se kao da iza njih netko lagano gasi vatre dana. Prve su se zvjezde žmirkavo nebom kočile, visoke i nijeme, iz tame doline mala im svjetla treptavom blagošću odgovara.

U jutro krenusmo put Vršića. Dobri nam je Franc dugo mahao, ko starim znancima, i poželjeh da više domova ima ovakvog domara — čovjeka velikog srca i blagih očiju.

U hladovini stijene, uz staklastu nit vode, ubrzao je zamirisala i Lilina kava, oko nas cvijeće mirisavo i raznobočno, daleki vrhovi nad nama a planina još jedan sunčani dan poklanja.

Pregazili smo i brojne sipare Mojstrovke, nagledali se čarobnih vidika i odabrali cilj za slijedeće ljeto — u istom sastavu, u iste, nailjepše planine!

I danas, udaljena vrhovima i stijenama, u duši dojmova sredujem i nižem najljepša sjećanja, nebrojeno puta iste trenutke ponavljam, a u srcu sve jasnije zvoni:

Priznam samo brda,
sve drugo su bajke,
samo u planini
ne postoje varke!



Beočinske livade na Fruškoj gori

Foto: Cvetin Ristanović

Šumski graffiti

CVETIN RISTANOVIC

NOVI SAD

Na Brankovac, za zimski raspust, došli smo s potajnom nadom da će nas snijeg, možda, jednog jutra iznenaditi.

Ali, avaj!

Svajivala su jutra, vedra i topla, sve više nalik proljetnim a sve manje zimskim. Umjesto željene snježne bjeline, budilo nas je sunce. Jutarnji mir povremeno su gavrani prekidali svojim kricima. Vrapci su se oglašavali skoro pritajeno, skakući s grane na granu. Dolina ispod nas i grad u njoj, počivali su u gustoj magli. Bijela magla, obasjana jarkim sunčevim zracima, iz našeg ugla, ličila je na veliko uzorano polje, pokriveno snijegom. Bila je to snježna fata-morgana.

Priroda je mirovala.

Samо hrabre visibabe, u pitomim uvalama, stidljivo su pokazivale svoje krive vratove. Veprina, i zimi i ljeti ista, i uvijek sa svojim jarko crvenim bobicama, ubrzao je okitila djeće kaputiće i kapice. Buketi visibaba i veprine krasili su i djeće sobe.

U dugim beskrajnim šetnjama šumom, stazama i mimo staza, dječoj pažnji nisu mogli promaći mnogobrojni šumski graffiti. Na glatkim stablima, uglavnom mladih bukava, urezana su srca sa strijelom, imena, nadimci, inicijali, pa čak i čitave poruke, kao na primjer: »Mila, voli te Dino!«, »Igor — twoja Sanja!« i slično. Raspaljena dječja znatiželja tražila je odgovore na pitanja tko je, kada i zašto ostavio ove neobične

zapise. A oni su, vjerojatno, bili tajna za sve osim za one koji su ih urezivali u koru.

Ne znajući, dakle, odgovore na vrlo jasna pitanja svojih mladih suputnika, učinilo mi se da će »autoritet vodiča i instruktora« sačuvati samo ako ih nekom zanimljivom pričom zbumi više no što su to oni kod mene postigli pitanjima.

Elem:

Prije nekoliko godina, a ljeto tek bješe počelo, vraćao sam se s Dumbovačkog vodo-pada. Umoran već od višesatnog hodanja, često zastajkajući ne bih li predahnuo, izbijem na Beočinske livade. Onako umoran i zadihan, zaputim se pravo u hladovinu usamljene stare crne bukve. Kad tamо, meni nepoznat postariji čovjek, ogrnut po-habanom vjetrovkom, polusjedeći se odmar-a. Nalaktio se i ušicama svoje stare sjekirice, možda nesvjesno, lupka po zemlji. Po-zdravih ga, više napadno nego obazrivo, računajući s tim da ćemo debelu sjenku ispod velike krošnje za neko vrijeme dijeliti na dvoje.

Pričali smo o svemu i svačemu, jer smo obojica bili raspoloženi. On da priča, a ja da slušam. Moj subesjednik u jednom trenutku spomenu zapise po drveću, a onda bez žurbe, povremeno lutajući pogledom po okolnim visovima, započne svoju priču. Prve svoje riječi neznanac je popratio nekim neodređenim pokretom svoje mršave ruke, ali

ja se nisam osjetio pobudenim da bilo što pitam.

— Nekad je u dolini živio mladić po imenu Gligorije, sin Mitra Obradova. Još kao dijete, Gliša, tako su ga zvali, ostao je bez roditelja. A kako je živio u okolini manastira, naučio je čitati i pisati. Veći dio godine Gliša je provodio u planini čuvajući koze. S jeseni, dio stada otkupljivao mu je trgovac iz doline koji je snabdijevao Varadin. Taj trgovac imao je kćerku Janju, mlađu i lijepu. Prilikom jednoga takvog pazara, naš Gliša je upoznao djevojku i, što da ti kažem, zagledao se u nju. Reklo bi se da ni Janja nije ostala ravnodušna. Mladić se vratio u planinu, a ljubav, samoča i mašta učinili su svoje. Uskoro su šumска stabla počela da liče na bukvare. Svuda, Janja i Gliša. Ponegdje je mladić na kori izrezivao i lik voljene djevojke. Siromašni kozar nije ni smio sanjati da se ozeni kćerkom bogatog trgovca. I tako, jednog proljeća, dolinom se pronese glas da je lijepa Janja nestala. Nekako istovremeno, drvosječe javiše da ni kozar nema više u planini. Ljudi su svašta pričali. Nagadalo se da su prešli u Banat. Neki su tvrdili da su u Turskoj, tamo preko Save i Dunava, dok su još Turci bili nad Srbijom, vidjeli čovjeka koji je bio pljunuti Gliša — kozar. Pričalo se i da ih je odnio

vjetar. Vjetar ljubavi. Moglo je i to biti točno. Poslije, potok oko koga su najčešće vidali kozara, ljudi nazvaše Kozarski potok. Tako ostade do dana današnjeg.¹

Završivši svoju priču, moj sugovornik tromo ustade i, čini mi se, bez pozdrava, strminom se zaputi ka napuštenom pojilu. Gledao sam za njim dok nije zamakao u šumu.

Zamišljen, posjedio sam još koji časak i onda zaspao.

Probudio me razvigor. Sjeverne padine Fruške blago su se talasale. Prevrnuto na zeleno-sivo naličje, lipovo lišće stvaralo je iluziju zapjenjušanog mora. Iznad mene, nekoliko grana kao da je zaječalo. Dok se okrećem, pogled mi pada na ispučalu koru stare bukve. Naziru se tragovi tko zna kad urezanih slova. Očekujem da vidim lik Janjin, ili bar njeno ime pored Glišinog. Kora mi sad liči na raskvašenu knjigu, na list po kojem se razlilo mastilo; ništa se ne može razaznati.

Lišće kao da nešto žagori; kao da mi hoće otkriti imena koja su ovde šapatom izgovarana ili se u bukovu koru krišom urezivala. Lišće je mlato, ono ne pamti dugo; i da je htjelo, ništa mi nije moglo reći.

Samo sam toliko mogao ispričati djeci.

Otomalj kog i planinom zovu

SAKIB KLIKO

JAJCE

Ne bih se složio s onima koji tvrde da nema više, iako je svakim danom sve manje netaknutih i nenarušenih dijelova ove planete. S jednim takvim kutkom naše ranjene planete upoznat ću vas u ovom zapisu i neka on ne bude shvaćen kao apel onima barbar-skog raspoloženja da ga napadnu što je moguće prije, nego poziv istinskim pokloni-cima prirode i planine. Ako se nadete na lijepo uredenim stazama što vode kroz ovaj krajolik, ponašajte se zaštitnički i ne do-zvolite da i tu zakon mora intervenirati. Budite sretni što se nalazite u zdravom i netaknutom prostoru, dopustite da i drugi osjete trenutak te sreće.

Godinama je Otomalj slvio kao slikovit vrh jajačke okolice, vrh s dalekosežnim vi-dicima, a ipak osamljenik. Samo najupor-niji su dolazili u pohode Otomalju. Zahva-ljujući tome danas možemo govoriti o dje-vičanskoj čistoći prirode i zato bih svim posjetiocima planinarske kuće na Čusinama predložio posjetu ovom predjelu.

Stožasto uzvišenje, nadmorske visine 1054 metra, je jezerska Fudžijama, kako ga često nazivamo zbog kupastog mu oblika.¹ Gore se stoji uzvišeno, s glavom dignutom visoko,

i tad vidimo jajačku okolicu do Vlašića, Vitoroga, Čemernice, Dimitora, Lisine, po-nekad i dalje. Kako nam se pogled umara i glava pada niže, slika je sve jasnija i bogatija. Ispred nas je tok gizdave Plive s njena dva bisera, Malim i Velikim jezerom, zatim jezerca u Čerkazovićima, Mali i Veliki dol, dva ogledalca na zelenom sagu. Na dohvati ruke su sjenovite šume Gorice, Čingara i Čusina, osjeća se njihova svježina. A dolje, u korjenu Otomalja, turističko je glijezdo zvano Jezero, čija prošlost seže do srednjeg vijeka, pa i dalje, do vremena Rimljana.

To je slika koja se vidi s vrha Otomalja, s njenim krupnim detaljima. Ako se odlu-čimo da i mi vidimo tu sliku, usput ćemo

*¹ Zbog izgleda koji ima, često se mnogi osmjele reći da je Otomalj vulkanskog porijekla, što je malo vjerojatno. Stariji planinari su to potkrepljivali podatkom da ispod vrha postoji špilja iz koje strui topao zrak. Špilju nisam nikada posjetio, odnosno našao, no nedavno sam na prijevoju što ga čine Čingari i kota 927 pronašao ponorčić, sličan lisicijoj jami, iz koje strui topao zrak. Ako pod vrhom postoji špilja iz koje puše topao zrak, nazvao bih je Velika puhaljka, jer je vjerojatno veća od ovog ponora što sam ga ja našao i nazvao ga Malu puhaljku.

sresti niz manjih sličica, koje čine onu glavnu što Otomalj-planina se zove.

Prije nego što pođemo slagati te sličice, da upoznamo one koji to nisu znali, s imenom ove planine. Otomalj se sastoji od dvije riječi: Oto i Malj. Malj je zapravo Mal što na albanskom znači brdo, i pravilno bi bilo Otomal, ali, eto, udomaćilo se, a i na kartama stoji Otomalj. A ono Oto pripisuju Otu Štajnbajzu, austrougarskom graditelju pruge Jajce — Srnetica — Drvar, koji je navodno s brda nadgledao radove. Za ovo nisam siguran, nije mi pošlo za rukom da nađem neke pisane izvore, možda neka karta prije građenja spomenute pruge ili spomen u pisanim izvorima o Jezeru.

Posjet Otomalju predložio bih obilježenom turom: Čusine — Orovica — Otomalj — Jezero. Bez obzira iz kog pravca išli, predložio bih i posjet Jezeru, pa i da turu započnete iz Jezera, zbog čestih autobusnih linija u jutarnjim satima iz Jajca, a tako i da turu završite u planinarskoj kući na Čusinama gdje možete i noćiti ili za 45 minuta pješačenja stići do Jajca.

Selo Jezero udaljeno oko 10,5 km od Jajca, Jajčanima je najmilije izletište, jer osim što će putem naći na prirodne ljepote, čeka ih tu i drugi užitak — jato divnih pastrva, koje napučuju vodu Plive, ili rakova, koji su zbog svoje veličine na glasu.

Jezero je kao mala općina, a 1903. je imalo oko 700 stanovnika, gotovo sve muslimana, dvije džamije, pravoslavni parohijski ured i pilanu. Osim toga ima tu i vrelo, za koje narod kaže da je ljekovito, a osobito dobro za bolesne oči, te izdaleka dolaziće ljudi ovamo, da bi bistrom vodom vrela umili oči i time obnovili svoj oslabljeni vid.

U Jezeru se sastaju dvije ceste, jedna iz Mrkonjić Grada, nekadašnjeg Varcar-Vakufa, druga koja niz gornju Plivu silazi, iz Gerzova i plivskih vrela.

Jezero ili, kako su ga u tursko doba zvali, Gjulhisra (Ružin grad) ili Gjelhisar (Jezerski grad), danas je tek romantično gniezdo, ali nekad je bilo važno mjesto, jer je tu bio zamak nad klancima, koji su sa sjeverne i jugozapadne strane omogućavali put u Jajce.

Narodno predanje veli, da su u starije doba, da brane neprijatelju prolaz, zatvarali plivski dō lancem. Uistinu bješe tu na dnu dola sazidan na samoj vodi grad, od koga se danas ništa nije sačuvalo, no Ciro Truhelka je zabilježio da postoje ostaci neke kule. Ovi su ostaci neznačni, jer su stanovnici razvalili kamenu gradu te je uzidali u svoje kuće, a samo kameni saljevak, kojim je bila ispunjena nutrina, ostao je kao bezoblična gromila jednom uspomenom nekadašnjeg grada.

U srednjem vijeku tu bješe crkva sv. Đure, koja nije bila podložna nikoj diecezi, a papa Nikola V podijelio je bulom od 18. lipnja 1447. oprost od pet godina svima, koji bi posjetili u ustanovljeno doba tu crkvu. Osim toga bješe u Jezeru i franevački samostan koji je pripadao jajačkom vikariatu, a taj se samostan spominje među onima kojima je papa Pavao III. 2.



Cerkezovići s Otomalja

srpnja 1469. naredio, da u slučaju rata po-
hrane crkveno sude i drugo blago iz okolnih
crkvi.

Hrvatski historičar Tomašić kaže, da je u godini 1463. Gjelhisar bio jedini u stanju da se održi protiv navala Osmanlija, a iz povijesnih vrela saznajemo da je tek u godini 1519. pao pod tursku vlast. Osmanlije su ga zaposjele da odatle izvode svoje ope-
racije protiv grada Jajca. Kada je palo Jajce, Jezero je izgubilo svoju stratešku vrijednost, ali su Osmanlije još koju godinu čuvali njegove zidine, tako da ga biskup Marijan Maravić u svom opisu Bosne od 1655. spominje među onim gradovima, koji su tada bili još čitavi.

Tragajući za povijesnim izvorima o Jeze-
ru našao sam jedan podatak koji se ne
slaže s prethodnim navodom, a ni s navo-
dima vezanim za Orusac (Belgrad, Akhisar).
U tom izvoru se kaže: Mustafa Skenderpa-
šić, sin Suinov, rođen u Uskoplju, istakao se
kao bosanski aim u borbama oko jajačke
banovine, te je godine 1501. na svoju ruku
osvojio gradove Jezero (Gjulhisar) i Prusac
i razorio grad Ljevač.

Poznati turski putopisac Evlija Ćelebi
navodi da u Jezeru uspijeva vinova loza!
Postoji i navod koji govori o Hasanu Kafi,



Na vrhu Otomalja

Foto: S. Kliko

s drvenim koritom i žljebom, kakvih je sve manje u našim planinama.

Nakon nekog vremena dolazimo do vododerine koja nas uvodi u bukovu šumu, a potom na travnati prijevoj. Slijedi još jedna ugodna šetnja kroz sjenovitu bukovu šumu. Po izlasku iz šume na travnatom smo ali pošumljenom dolu, što se sa sedla ispod vrha Otomalja spušta do plivskog jezera. Obilježeni put prelazi horizontalno do ruba šume, gdje se lijevo odvaja, sto metara, do izvora s drvenim koritom. Put za sedlo, odnosno vrh Otomalja, vodi rubom šume kojih 200 metara do lovačke kuće na samom sedlu.

Sa sedla se i na drugu stranu spušta dô, obrastao smrekom, do sela Ljeljića i Čerkazovića.² Odanle je također moguće stići do lovačke kuće. Tu stazu najviše koriste lovci, a u dolu se nalazi nekoliko čeka. Od Jezera do sedla je potrebno dva sata lagana hoda.

Od lovačke kuće desno se odvaja dobro vidljiva i obilježena staza što će nas za 40 minuta izvesti na vršnu stijenu Otomalja. Dobar dio vodi šumom prošaranom hrastom, bukrom i jasenom, da bi nas izvela na krševit greben, s koga se postepeno ukazuje carstvo Otomalja, a zatim pod samu stijenu. Više je mogućnosti za uspon na sam vrh, a najlakša je obilježena.

Na vrhu je metalna zastava koja se okreće oko jarbola, djelo jezerskih planinara, kao i kutija s upisnom knjigom. Tu je i spomen-ploča posvećena Titovim jubilejima koju je postavio odred izviđača »Mustafa Ganbegović« iz Jezera.

Od lovačke kuće lagano se staza uspinje u pravcu Bunarića, zaobilazeći kotu 927 metara po horizontali do spomenutog proplanka i ponorčića Mala puhaljka, na samom sedlu što ga čine Čingari (994 m) i kota 927. I dalje staza vodi po horizontali do izvora u dolu što se spušta s Orovicama. Od izvora idemo naprijed i uspinjemo se na šumovitu glavicu (921 m). Po izlasku iz šume smo kod izvora na prijevoju, odakle je širok vidik na masiv Čusina.

Obilježena staza se spušta u pravcu Grbavice i Vrščića (878 m). Na Grbavici se desno odvaja markacija za Goricu. To je zapravo staza transverzale »AVNOJ — ZAVNOBiH« i marša »16. septembar«.

Dalje se staza postepeno spušta do Mostiljevine gdje je raskrije puteva: lijevo preko livade spust do Subašine kuće i dalje do planinarske kuće, desno preko Erendi i Vinogradica do planinarske kuće na Čusinama.

Od lovačke kuće do kuće na Čusinama potrebno je 2—2,5 sata lagana hoda. Vode ima pored spomenutih izvora, na Grbavici (izvor nasred livade).

* 2 Na uzvrsici pod imenom Bana poviše Velikog dola u Čerkazovićima nalazi se nekropola stećaka. Sedam ih je: 2 sanduka s postoljem i 5 ploča, svih bez ikakvih dekoracija.

* 3 Isto kao * 1.

Putoštitnice s Durmitora i Maglića

Zapis planinarskog vodiča

TOMISLAV JAGAČIĆ

VARAŽDIN

Kobila Zeka u službi planinara ili vozač autobusa Silvo kao konjvodac

Da, Zeka! Jedna kobila bijele boje, vlasništvo Peke i Mile Vujović iz sela Prerace, zadnja pošta Plana u BiH, blizu granice Crne Gore. Zoran im je sin, imaju unajmljeni katuš podno Prijevora pod visokim Maglićem. Upravo sada su započeli graditi svoju, novu kolibu i ove ćemo godine prisustovati njezinu otvorenju. Kobilu Zeku kupili smo za jedan dan, da nam od Prijevora do Trnovačkog jezera prenese sve »rekvizite« potrebne za planinarski piknik na Trnovačkom jezeru: kruh, papriku, rajčicu, piće, posude i ostalo.

Zoran, učenik petog razreda, doveo je Zeku s drvenim samarom do autobusa. Njegov otac Peko stručno je sve upakirao u dvije velike vreće sa svake strane drvenog sedla i sav taj tovar čvrsto povezao užetom. Zeka je sve vrijeme pokorno stajala. Ta nije joj to prvi put! Tko zna, koliko je toga donijela na svojim leđima, kada se iz dalekog sela polazilo u planinu!

— Nego — pitam ja Peku — tko će s nama do jezera? Tko će voditi i povratiti konja?

— Evo vama konja, pa ga vodite! Ionako ćete se poslije podne ovuda vraćati.

Tako sam se prvi put našao u pratnji konja koji je nosio tovar. Ali netko je od nas morao voditi Zeku. Netko je morao biti konjvodac. A, znadete tko je to bio? Nitko drugi nego vozač našeg autobusa Silvo. Silvo Punčuh iz Maribora! I tako, vozač Silvo uzeo uže u ruku, povukao Zeku i mi pošli.

Peko Vujović, vlasnik konja, uputio nas je zaobilaznom stazom kroz šumu, da izbjegnemo nevremenom urušeno kamenje na već trasiranom i nedovršenom putu od Prijevora do Suhe jezerine. Ovim putem natovarena Zeka ne bi mogla proći bez opasnosti da slomi nogu. Bio je nevjerojatno lijep, sunčan dan, 12. kolovoza 1988. Ostali naši planinari i planinarke, oslobođeni nošenja, pošli su spomenutim putem prema Trnovačkom jezeru. Za sat i pol, možda malo više, sastat ćemo se kod jezera.

Tako smo nas troje, Silvo kao konjvodac naprijed, Zeka s tovarom u sredini i ja na začelju, pošli na put. Po utabanoj i prohodnoj stazi u po bijela dana nismo mogli skrenuti s puta ni zalutati, iako smo hodali i kroz šumu. Istini za volju moram priznati da je ponegdje Zeka vodila nas, a ne mi nju. Bilo je to onda kada bi Silvo krenuo krivom stazom. Na nekim mjestima bilo je

više staza. Zeka bi naprsto stala i uza sve naše bodrenje nije htjela koraknuti dalje, sve dok nismo primjetili lijevo ili desno drugu stazu, onu pravu, i pošli ispravnim smjerom. Tada je i Zeka krenula.

Bilo je na tom putu vremena da — kao nikada do tada — razmišljam o konju, o vezi ove životinje s ljudima i o njezinoj korisnosti za čovjeka. I vjernosti čovjeku. Koliko je konj dobra učinio i još danas u nekim krajevima čini čovjeku! Prenosio mu je hranu, vukao plug i kola s teškim teretom po svakakvom vremenu, skupocjenu robu u sastavu karavana, skraćivao čovjeku putovanje, prenosio glasnike s poštom... Ali istovremeno, koliko je ta vrijedna životinja donosila ljudstvu zla! Ali ne svojom krivnjom. Čovjek je konja primoravao da gosi u pljačkaška osvajanja i ratove. Konj je čovjeku izvlačio topove na povoljnije položaje za ubijanje...

U tim razmišljanjima, gledajući kako Zeka ispred mene bira gdje će nogom stati, primjetim kako se napunjena vreća s desne strane samara klati prema dolje.

— Stani, Silvo! — povičem. — Zeka je s



Vozač autobusa Silvo Punčuh i kobila Zeka
Foto: T. Jagačić



Ove žigove donijeli su na Maglić i Trnovačko jezero članovi pohoda 1987.

Autor: Stjepan Cajzak

desne strane pretovarena. Bojim se, da je ovaj teret ne povuče i da ne padne. Moramo nešto učiniti, odgovaramo za konja.

Srećom smo već bili pri silasku na livade Suhe jezerine i tu smo problem povjerili nekom starijem pastiru. A on? Jednostavno je uzeo jedan kamen, možda pet kilograma težak, i uvukao ga s lijeve strane samara ispod užeta kojim je bila privezana vreća za samar. Tako je izravnao težinu s desnom stranom. Zeka je šutjela.

Pošli smo dalje livadom Suhe jezerine. Ovdje je sigurno u dalekoj prošlosti bilo jezero i odatle joj ostalo ime: Suha jezerina. Usljedio je još jedan uspon kroz šumu i za kratko vrijeme bili smo na Trnovačkom jezeru, gdje su nas veselo dočekali ostali članovi naše planinarske skupine.

Crnogorka Joša i njezini volovi u »samopasu«

Za vrijeme svojih boravaka u Žabljaku često ranije ustajem, izlazim na balkon Hotela »Planinka« i dugo kružim pogledom kroz panoramu durmitorskih vrhova, dok ih pozdravlja rano jutarnje sunce. Zatim uzimam fotoaparat i uputim se preko prostrane livade prema selu Pitomine. Zaista lijepo ime za jedno selo! Nekada su tu bili samo ljetni katuni, danas je stalno planinsko naselje.

Idem ja, tako, jednog jutra i nagovorim nekog dječaka, koji je izvodio kravu na pašnjak. Pitam ga u koji razred ide, koga ima sve kod kuće i, pokazavši ženu koja je nedaleko sjedila kraj jednog grma i plela čarapu, upitam:

— A tko je ona žena?

— Joša! To je Joša Šibalić iz našeg sela — odgovorio mi mali Crnogorac.

— Joša, Jošaaa! Zdravo Joša! Kako si? — povicijem ja.

— Zdravo! A tko si ti? Odakle dolaziš? — iznenadeno odgovara Joša.

— Sada ču ti, Joša, sve reći — velim

ja prilazeći ovoj, u crno obučenoj ženi pedesetih godina, koliko sam mogao u taj tren procijeniti.

Pozdravim se s Jošom, predstavim se i objasnim, da sam ovdje kao vodič planinara iz Slovenije i Hrvatske.

— Evo sutra, velim, imamo na programu uspon na Bobotov kuk. Idemo autobusom do Dobrog dola, a odatle mimo jezera Zeleni vir do vrha.

— Ideš do Dobrog dola? — kao da se obradovala Joša. A bih li i ja mogla poći s vama?

— Pa, ne misliš valjda, Jošo, s nama na Bobotov kuk? — upitam je, pomalo začuđen i značiteljan.

— Ma, ne! — veli Joša. — Ja imam u Dobrom dolu tri vola u samopasu. Kada dode ljeto, mi krajem juna izgonimo stoku u Dobri dô. Tamo su odvajkada najbolji pašnjaci na Durmitoru. Oko ovaca i krava brinu se žene, planinke. Stoka po danu pase pod nadzorom pastira, uvečer se pri povratku u toru vrši mužnja. Od mlijeka se pravi sir, kajmak. Volovi pak slobodno pasu više od dva mjeseca. (Odatle i izraz »samopas«.) Ako uhvatim kakav prevoz, posjetim ih i obiđem. Pješke je daleko, oko 20 kilometara. Ako imaš mesta, molim te da me povežeš. To je dobra prilika, jer se poslije podne vraćaš.

Kako da odbijem Jošu? Rečem joj neka bude sutra ujutro u 6 sati kod hotela. I došla Joša navrijeme, s nekoliko djevojčica. Vozila se s nama do Dobrog dola i natrag. Tako 1984. prvi put, pa 1985., 1986., 1987. i 1988. godine. Uvijek, kada sam s planinarkama boravio u Žabljaku, dan prije polaska u Dobri dô odlazio bih u Pitomine do Jošine kuće. Javljam se. Ukućani me ponude rakijom, sirom, kajmakom. A Joša je uvijek dolazila sa svojom pratnjom u dogovorenou vrijeme na autobus i u vožnji nam pripovijedala o životu i radu u selu i kod svoje kuće.

Da kažem o Joši još i ovo. Kada smo se, sudionici putovanja iz 1984., dva mjeseca poslije završenog putovanja sastali, da vidimo slike i dijapo positive što smo ih snimili i da tako obnovimo uspomene, Joša nam je za taj sastanak poštoma poslala dva kilograma odličnog durmitorskog sira. Nijedan sir do sada nije mi tako prijava.

Pišem ja Joši, šaljem slike i obećajem da ćemo je i ove godine voziti u Dobri dô, neka vidi gdje su njezini volovi.

Djevojčica Ana i dječak Toni — naše planinarske maskote

Na putovanjima koja već pet godina za redom polaze na Durmitor i Taru iz Varaždina, sudjeluju planinari i njihovi prijatelji iz raznih mesta Hrvatske i Slovenije. Svi se oni okupljaju određenog dana, rano ujutro, u Zagrebu. Do tada se nisu poznavali, ali poslije osam dana zajedničkog druženja bude im žao što se rastaju.

Marija Vukelić, planinarka iz Rijeke, prijavila je za putovanje u srpnju 1988. i svoga petogodišnjeg unuka Tonija. Možete si misliti, kako sam se iznenadio. A, tko se i ne bi? Pokušao sam u dopisivanju s bakom Marijom odgovoriti je od toga da povede dijete sa sobom. Put je dalek, naporan, Tara brza i hladna, Durmitor visok, a splavari će odbiti da prime na splav dijete. No, uporna baka je insistirala da pode i unuk Toni. Platit će, veli ona, sve troškove za njega. I Toni je došao s bakom!

U autobusu je sjedio kraj svoje bake, u hotelu su zajedno sjedili za stolom, s bakom je spavao, išao na Curevac, pješačio od Prijevora na Trnovačkog jezera i natrag, kupao se u jezeru itd. I, što je najvažnije živio je na splavi tri dana, od Đurđevića Tare do Šćepan-Polja.

Mogu danas reći da je Toni bio naš najdraži putnik. Nikada se nije na nešto potužio, svi su ga ubrzo zavoljeli, pa i splavari koji u početku nisu htjeli da maloga Tonija prime na splav. Ali, Toni je već toliko omiljio svima našim članovima, da nisu htjeli poći na splavarenje bez njega, svoje maskote. Zavolio sam toga malog dječaka iz Rijeke. Uvijek sam nastojao da mu osiguram kakvu značku, zastavicu. On će dalje rasti, poći će u školu, u planine. Možda će se nekad i negdje još za života sresti s njime u planinama? Vjerojatno se nećemo prepoznati.

Za Tonija iz Rijeke unaprijed sam znao da će poći na Durmitor i Taru, ali za malu Slovensku Anu iz Ljubljane nisam. Zbog toga je moje iznenadenje u autobusu bilo zaista veliko kada sam je prvi put ugledao. Imala je, vjerovali ili ne, samo četiri godine. Povelji je roditelji Maja i Stefan Veselko na putovanje koje sam organizirao mjesec dana poslije puta s Tonijem. Kada sam god svratio pogled na sjedala u srednjem dijelu autobusa, gdje je između roditelja sjedila mala Ana, pitalo sam se: Kud će ovi s ovom malom? Valjda ne misle na splav, na vrh Durmitora ili pak na Maglić? No, sve bi moglo biti! Zar nije u srpnju isto takvo podozrenje u početku izazvao mali Toni Ivančić iz Rijeke? No, Toni je bio muško, a ovo je ipak djevojčica!

Roditelji nisu svoju kćerkicu poveli na splavarenje kao baka Marija u srpnju svoga unuka Tonija, ali je mala s njima obišla Crno, Zminje i Barno jezero a lako stigla i na Curevac. To, doduše, i nije nimalo teško. Ali pravo iznenadenje kod nas sviju uslijedilo je sedmi dan putovanja, kada je na red došao Maglić (2386 m). Stigli smo autobusom preko Tjentišta, do Lokve Dernečište. Ovdje su planinari napustili autobus i poslije doručka svrstali se u kolonu te s vodičima markiranim stazom krenuli za Maglić.

Ta, je li moguće? Gledam ja! U koloni su Stefan i Maja s malom Anom. Vedro je nebo. Bit će lijep dan, ali ipak... Uostalom, pomislim, tu su Anini roditelji, planinari. I svi ostali će pomoći, ako bude potrebno.

Ostali dio putnika, i ja s njima, pošao je autobusom do planinskog prijevoja koji se zove Prijedor, a odatle pješke do Trnovačkog

jezera gdje smo počeli pripremati doček »osvajačima« najvišeg vrha BiH. Pri tom sam stalno mislio na naše planinare kako se uspinju na Maglić, na malu Anu najviše. Pretraživao sam dalekozorom livadu kojom se silazi prema jezeru. Iz vlastitog iskustva znam da ovuda nije lako. Odlanulo mi je kada sam napokon na silasku ugledao Anu. Jedva sam dočekao da zagrlim ovog, vjerojatno do sada najmlađeg osvajača Maglića.

Još sam jednom video malu Anu. Članovi PD »Gornik« iz Ljubljane, koji su bili sa mnom na Durmitoru, pozvali su me u kolo vozu 1988. na društveni izlet. Cilj? Dolina Voje kod Bohinja i planina Grintovca. Prošlo je tek 14 dana od svršetka našeg durmitorskog putovanja. Samo su dvojica drugova znala da će se i ja odazvati pozivu. Ostali nisu mogli u prvi tren povjerovati, odakle ja tu odjednom. Na izlasku iz šume, već bližu našeg cilja, opazim kako se skupina planinara odmara na livadi. Vidim, oči me ne varaju, tu je i mala Ana sa svojim roditeljima. Ugledala me i nešto govoriti tati.

— Znaš li što mi je kazala Ana? — požurio se otkriti mi, poslije pozdrava, tata Stefan. Rekla je: Tata, ide gospod iz autobusa!

Zapamtila me. Uzeo sam malu Anu na ruke i zagrlio je. Ne mogu biti prorok, ali mislim, da će ova mala planinarka jednom stasati u pravu i veliku planinarku.

Kavedžići iz Dobrog dola

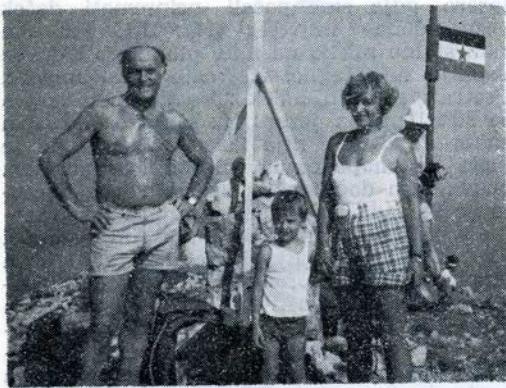
Doveo sam 1984. planinare autobusom iz Žabljaka u Dobri dô. To je bilo moje prvo putovanje makadamskom cestom, izgradenom poslije oslobođenja s južne strane Durmitora. Cesta se sada asfaltira što uvelike doprinosi razvoju turizma na durmitorskom području. Vodi kroz Pošćensku dolinu na čijem ulazu je Pošćensko jezero. Zatim slijedi jezero Suva lokva koje u ljetno doba presusi. S desne strane uzdiže se osamljeni

NA VRHU DURMITORA

NE ZNAM OPISATI SVE TE RADOSTI,
NE ZNAM
AKO TISUĆU PUTA JOŠ POKUŠAM,
NE ZNAM VAM
ULITI TAJ ČUDNOVATI SVIJET,
SVIJET STVARNIH SANJA,
DOŽIVJET GA MORAŠ -
PUTNIČE SAM

Danila Brišar

Stihovi slovenske planinarke Danile Brišar iz Brešovice na Krasu poslužili su Stjepanu Cajzku za izradu žiga koji će i ove godine poslužiti sudionicima pohoda na Taru i Durmitor



Cetirigodišnja Ana Veselko iz Ljubljane s roditeljima na vrhu Maglića 1988. godine

vrh Stožina (1905 m), uvišenje koje je odoljelo pritisku nekadašnjeg ledenjaka. Lijevo od našeg puta visoka Ranisava (2081 m) sakriva u svom podnožju slikovito Modro jezero. Na putu do planinskog prijevoja Sedlo (1907 m), između Sedlene (2227 m) i Uvite grede (2199 m), pažnju nam zaokuplja još Valovito jezero, a poslije Sedla otvara se puna panorama prostranih pašnjaka u Dobrom dolu. Odavle polaze planinari za Bobotov kuk. Do vrha je potrebno hodati 2,30–3 sata. (Od Žabljaka preko Ledene pećine bilo bi potrebno čak 7 sati). Moji planinari odoše na Bobotov kuk, a meni je zadatak bio da pođem do katuna i ovdje osiguram doček za umorne i gladne planinare pri povratku s vrha preko Mliječnog i Urdenog dola.

Zaustavim se kod prvog katuna, koji je bio najbliže cesti gdje smo ostavili autobus. Njegov je vlasnik Gojko Kavedžić. Najprije sam upoznao Gojka. On je iz sela Javorja kod Žabljaka. Slučajno se toga dana našao kod katuna, došao u posjeti i da pritom nešto pomogne svojoj drugarici Kosi. Ona u katunu ima glavnu riječ kroz dva ljetna mjeseca, a oko ovaca na pašnjacima brine se sin Vukan. Nepoznatog došljaka najavljuje veliki pas Đeki. Poslije mojih sedam durmitorskih putovanja i druženja s Gojkovom obitelji, njezini su članovi danas moji dragi crnogorski prijatelji. Još se nije dogodilo da ih mimođem. Uvijek im pismom najavim dolazak i pošaljem program putovanja. Upoznao sam i vlasnike drugih katuna u Dobrom dolu: Krstajiće, Stijepoviće. Jer, dok se moji planinari po sunčanoj žegi »bore« s Bobotovim kukom, ja obilazim sve katune i u svakom naručujem po jedan veliki kruh ispod »sača«. Na ovakav kruh, još topli, odlično pristaje svježi kajmak.

Godine 1987. zaostao sam za planinarima, koji su od Sedla s mojim prijateljem Brankom Cerovićem na čelu pošli preko Surutke na vrh. Morao sam najprije jednu Njemicu,

koja je oboljela, smjestiti u Gojkovom katu-nu kod Kose. Pošao sam za ostalima s priličnim zakašnjenjem, pa od jezera Zeleni vir nisam ni krenuo prema vrhu, već sam se uputio po prijevoj Samar (2075 m). Nije bilo nimalo lako ići po vrelom suncu. Žarilo je sunce, žario je kamen. Odmarao sam se na Samaru i pogledom obilazio po Skrčkim jezerima. Prisjećao sam se 1961., kada sam sa svojim planinarskim prijateljima Dragom i Icom noću stigao do planinarske kuće kod jezera, a drugi dan smo se preko Planinice i Ališnice vraćali u Žabljak. Ovaj put ću se vraćati u Dobri dō preko Skrčkog ždrijela (2114 m), ali prije toga ću sići niz travnate stepenice Šarenih pasova u Škrke do izvora. Prema izvoru vodi i markirana staza. Malo poviše izvora zamolim mladog pastira, da mi ulije vode u čuturicu. Uzimajući čuturicu on me upita:

— Niste li vi možda iz Tomislavove grupe?

— Pa, ja sam ti taj Tomislav. A, ti, kako se ti zoveš?

— Kavedžić — odgovori on.

— Onda si sigurno ti Gojkov sin — pretpostavljam.

— Da. Ja sam Vukan.

Znao je Vukan za dolazak mojih planinara, ali je ove godine došlo do male promjene u datumu našeg dolaska. Radilo se o zakašnjenju od jednog dana, a ja to nisam Kavedžićima javio. Pričala mi je poslije njegova majka Kosa da joj je Vukan rekao dan prije našeg dolaska »po starom programu«:

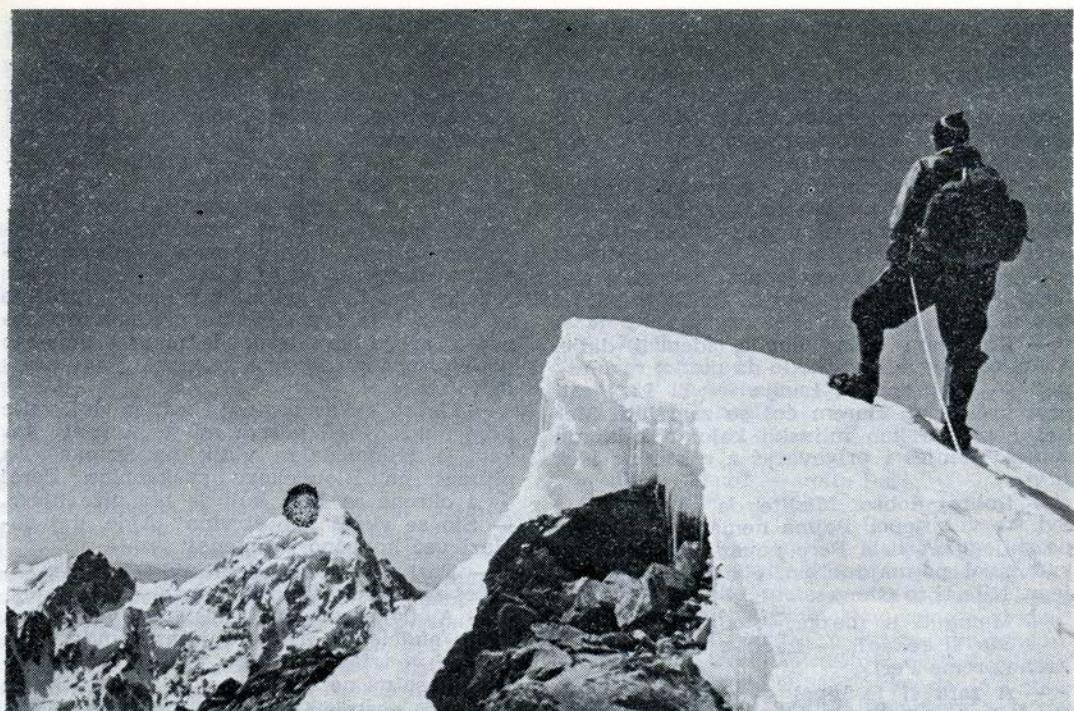
— Majko, neka ovce danas ostanu u toru. Ja danas ne bih išao na pašnjak, dolaze planinari koje vodi naš prijatelj Tomislav, hoću se s njima vidjeti...

A ja došao dan kasnije. Ne znam čime sam tako zadužio skromnog i mladog Vukana, nema mu ni šesnaest godina, ali mogu reći, da sam ga zavolio.

Kada sam stigao u Dobri dō u kolovozu 1988., već na cesti, gdje ostavljamo autobus, dočekao me Vukan i ispričao, kako su u noći, nekoliko dana prije, vukovi poklali preko 70 ovaca zadruge u Todorovu dolu. Pastiri nisu vraćali uvečer ovce u tor gdje bi one bile zaštićene, već su ostali sa stodom na otvorenom pašnjaku, a to iskoristili vukovi kojih na Durmitoru ima.

I ove ću godine u Dobri dō do mojeg Vukana i njegovih roditelja.





Streha

RUDO STARIC
KARLOVAC

Ne bih se sigurno nikada penjao na krovove i poput mačka šunjaо по krovnim kosinama (i tudim tavanima) što se strmolagovo ruše prema gradskim pločnicima da nisam u dobi dječaštva živio u potkrovlju. Možda je i to razlog, što su već godinama uske stazice, kamenite izbočine, stijene, vrtoglavi ambisi, problematični prelazi, prijevoji, preskoci bili samo ponavljanje, iskustvo stećeno u mlađosti.

— U lijepu si nas kašu zamijesio — kaže Pero i propadne do kukova u prhki snijeg.

— Kašu? Kakva kaša, to je živo blato Mato Grossa — doda stenjući Vlado, koji je bio drugi u koloni iza Pere.

I stvarno bilo je tako. Prtina koju smo mu-
kotrpno stvarali nije bila prtina nego prtin-
tina. Propadalo se ne do koljena nego do po-
jasa u snijeg, a mi poput tvrdoglavih maga-
raci guramo naprijed po grebenu. Više smo
se valjali po snijegu nego razumljivo napre-
dovali. Već blizu jedan sat probijali smo se
kroz dubok, novo napadali snijeg a vrh se
ne vidi niti slučajno.

— Stvarno ima li smisla dalje napredovati ili se provući, jer ovo je postalo više mučenja, cijedenje snage bez svrhe — pomislim.

— Da se ipak vratimo?! — kaže Lanci kao da mi čita misli iz glave — Meni je bilo dosta onog prekjučerašnjeg olujnog i divljačkog vjetra na Vršiću.

— Dobro. To je bilo prekjučer — odvratim — a vidiš kakav je danas savršen dan? Izmišljen, bez oblaka, bez vjetra, sa suncem i plavim nebom iznad glave.

— Valjamo se kao svinje, samo ne u blatu — kaže Pero. — Gdje mi je bila pamet, kada smo krenuli od Vitranca?

— E, da sam znao da je tako teško ... opet će Laci.

— Ti šuti, volino jedna! Ti si nas uvalio
u to snježno brašno svojom pogonom blago-
glagoljivom jezičinom — odbrusi Pero. —
Sad šuti i trpi.

Znoj je curio s nas natapajući vunene košulje. Kao da se svaka pora na koži otvorila. Znoj se slijevao po kralješnici u gaće i niže po butinama. A i sunce je pripeine.

visoko se digavši iznad Jalovca i Visoke Ponce.

— Znate, ako smo već došli dovde, bila bi šteta da se vratimo. Međutim, kako odlučimo tako ćemo i raditi. Mislim da smo već negdje, ovdje blizu. Par minuta — kažem, ocjenjujući trenutno stanje.

— Da, na Vitrancu si govorio da imamo samo pola sata po grebenu, a sada se već više od jedan sat valjamo do Cipernika — opet će Laci.

— Dečki, meni je svejedno. Možemo i natrag. Pritinu već imamo za natrag. Ali... kad me Pero prekine.

— Kad sam došao dovde, idem i dalje. A ti ćeš ići pa kud puklo da puklo, razumiješ? — i okrene se Laci — Ti Laci sad prvi krčiš put. Barem ćeš se zagrijati. Melješ i melješ kao mlinsko kolo. Nikako da staneš. Stenješ i prigovaraš a nikad ne ideš prvi.

— Dobro, dobro. Mislite da se izvlačim? Svi ste vi sijepci. Pojma nemate o kretanju po snijegu. A ti si Pero poput mazge. Srljaš kao bivol po najdubljem i najdebljem snijegu. Nije ti to Ganges.

— Mama ti je mazga — odgovori Pero. — Što si rekao? — Laci se sav uzbudi i krene prema Peri.

— A tata ti je bivol — doda gorostasni Pero.

— A ti hrčeš i mumlaš poput medvjeda strvine — odvrati Laci i malo se povuče nazad, na pristojnu razdaljinu.

— Mali, smiri se! Dunut ću te pa ćeš preletjeti preko Tamara u Italiju.

Laci bijesno pogleda Peru, primiri se, prođe mimo Pere i nađe se na čelu kolone. Propadao je u snijeg do prsa. Više je rovao poput krtice probijajući se naprijed.

— Ovdje ima i pet metara snijega — kaže sav usoptan Laci.

Pogledam na sat. Već je prošlo više od sat i pol vremena. Laci je lagano skretao udesno probijajući se prema uzvisini što se ispriječila ispred nas. Svu raspoloživu snagu utrošio je u tih nekoliko metara. Zapeo je kao sivonja.

— Dečki, čujte me! Osjećam čvrsto tlo pod nogama — najednom vikne Laci.

— Ovaj opet bulazni — odvrati Pero još uvijek ljut na Lacijsa.

— Ajde, popni se do mene, ti dugonja, i ne bulazni — okrene se Peri i mahne rukom kao pozivom.

I stvarno, Laci je poslije nekoliko trenutaka propadao samo do koljena a onda su mu noge jedva dodirivale snijeg.

— Da vidite kako je ovdje čvrst i tvrd snijeg. Kao kamen. Penjite se po padini. Ništa vi bez mene — maše rukama, cereka se i promatra nas kako mučno tražimo oslonac ispod nogu.

— Evo, vidiš punoglavca — kaže Pero a glas mu je nekako manje ljut — staviš ga samo jednom prvog i on poput psa nanjuši pravi put i to po najdubljem snijegu — okrene se meni pa mi se podsmjehuje i nastavi

— A ti nas vozaš kao majmune po pustinji ovim grebenskim putem.

U glasu mu se osjeća neko olakšanje. Vrti se, sopće, stenje, uzdiše i konačno stane i on na čvrstu podlogu. Zastane na trenutak i krene prema Lacijsu.

— Sta misliš, Rudo? — zapita Vlado — Idemo li dobro?

— Mislim da smo se previše približili rubu. Ja bih radije išao ispod nanosa po dubokom snijegu, nego po ovom čvrstom nabijenom ovdje gore.

U taj čas Laci krikne uzbudeno. Trznemo se Vlado i ja i pogledamo prema vrhu nanosa. Laci je bio okrenut ledima i promatrao prema zapadu. Okrene se nama sav uzbuden i reče:

— Dečki, kakav pogled! I vrh se vidi ovdje pred nama. Pred nosom mi je. A znate kakav je fenomenalan vidik na Tamar? Da pljuneš na Bloudekove skakaonice. Pero!

— i okrene se Peri koji je bio niže njega. — Što se vučeš kao strvinu? Ajde, daj doplazi već konačno do mene!

— Pazi da se ne odsklizeš — viknem — nećeš se zaustaviti do Tamara.

— A, bojiš se? Htjeli biste da vam odem među andjele, je li? Pero i ja idemo prema vrhu a vi trtarovi možete ostati i ovdje dolje dok se mi ne vratimo.

— Ovo postaje i opasno — začujemo Peru koji se čučnuo na vrhu nanosa — Na ovoj strani je strmo u božju mater.

— Što te je strah? — kaže Laci.

— Nije me strah ali... i Pero se odlijepi lagano rukama od snijege i počne se oprezno dizati. Bio je nekako nesiguran tražeći sigurno uporište pod nogama.

— Idemo i mi — kaže Vlado i okrene se meni koji sam bio na začelju kolone.

— Ja? Ne. Ja idem u lijevo po dubokom snijegu — odgovorim.

— Dobro, dobro, idem i ja za tobom — odvrati poslije kraćeg razmišljanja Vlado.

I mi krenemo ispod ogromnog nanosa — uzvisine lijevo na kojoj su stajali Laci i Pero.

— Ha, škiljavci jedni. Prtoguzi, strahoguzi — više Laci odozgo. Bojite se, ha! Vididi ih Pero kakve plahoglavce vučemo za sobom!

— Šuti — prekine ga Pero — kreni naprijed prema vrhu i ne skakući po snijegu kao majmun po drvetu.

Neki strah uvukao se u njegov glas. I oni krenu jedan za drugim oprezno naprijed. Laci poput pijetla po seoskom dvorištu a Pero za njim nekako sagnuto, oprezno. U taj čas Laci se zanjiše, zapleše, izgubi tlo pod nogama. Pero ga uhvati golemom ručetinom odzada i Laci tresne na nanos cijelom dužinom. Niti glasa se ne čuje. Okrene se na prsa, grabi rukama očajnički snijeg, izvuče se nekako koljenima i pogleda na nas dolje. Šutimo. Sada i on krene oprezno korak po korak dalje. Nestanu nam uskoro s vidika a mi nastavljamo naporno probijanje kroz dubok snijeg lijevo od nanosa. Konačno smo se uspeli malo više i vidimo vrh pred sobom. Opet vidimo Lacijsa i Peru kako se uz

sam rub puzeći penju prema vrhu bez glasa. Bili su uskoro na vrhu a ni smo nastavili s probijanjem pritine prema vrhu. Napokon smo došli do tvrde podloge, jer je ovdje vjetar izbrisao naslage snijega. Osjetih kameňe pod nogama. Odahnem i okrenem se Vlad:

— Tu smo. Još malo pa smo na vrhu.

— Ajde, cvikaroši. Hoćete li se konačno dokoturati do nas? — začujemo opet bezbržni glas Lacija. Šutili smo i svladavali posljednje snježne prepreke prema vrhu. Uskoro smo stajali svi na zaobljenom i vjetrom očišćenom vrhu.

— Znate, bilo je ovo za mene žmehko, vražje žmehko — kaže Pero, brišući maramicom lice, čelo i vrat.

U taj trenutak nekakav udaljeni štropot, kao da se nešto ruši, dode od zapada, tamo od Visoke Ponce. Okrenemo se. Tamo negdje ispod snijegom pokrivenog vrha digne se snježna prašina a snijeg se poput slapova prebacuje preko nazubljenih stijena. Širi se lavina i spušta sve brže i niže i izgubi se u nekoj ogromnoj udubini među stijenama, nevidljivoj očima. Sjednemo na osunčani vrh i promatramo unaokolo. Pogledam prema pritini otkuda su došli Pero i Laci. Pritina se nalazila na strehi koja je prosto visila nekoliko metara od stjenovitih rubnih izdanaka iznad provalije koji su se prosto rušili prema Tamaru. Neka neugodna mučnina kreće iz želuca prema grlu a dah kao da zastane u plućima.

— Pa, ti si Laci lud. Vi ste hodali po strehi!

Sad se okrene i Pero. Onako umoran i mamuran od preživljenog maločas gledao je bezizražajno i tupo prema prtini kojom su prošli

— Isusa ti, a ja kao vol za ovim punoglavcem. Kakva luda! E, baš sam kreten, kad imam s blesavijim od sebe posla.

— Sto pjevaš. Jesi li živ? Jesi. To ti je kao da hodaš po žlijebu na krovu kuće. Je li ti se što dogodilo? Nije. E onda...

— Mislim da ste preskočiti preko smrti — upadnem.

Od Ponce opet dođe novi zvuk snježne lavine. Okrenemo se. Ova je bila još snažnija i šira. Zatim kreće nova od Jalovca. Podnevno sunce je prosto palilo a Tamar se tresao od lavina.

— Koliko je sati? — zapita Vlado.

— Oko dva — odvratim.

— Idemo natrag — doda Pero.

— Ne, još ćemo ostati malo — nastavi Vlado — tko zna kad će opet vidjeti ovako nešto uzbudljivo, a sjedimo kao u kazališnoj fotografiji i promatramo sa sigurnog.

— Dobro. Ostat ćemo još malo — udobrovoljni se Pero — i tako imamo prtinu pa ćemo brže i sigurnije stići natrag na Vitranc.

Sjedili smo tako jedan do drugoga i promatrati ovu igru ožujskog popodneva.

Evo, i tamo se ruši — vikne Laci a uskoro stigne udaljeni štropot do naših uha.

— I tamo — doda Vlado a onda zastane.

Nešto mu je bilo na usnama da reče. Okrene se meni i kaže:

— Čuјeš li ti nešto?

— Sto si rekao? — i okrenem se Vlad.

— Kao da nešto puca i lomi se tu u snijegu niže mojih nogu.

— To su zeleni duhovi — kaže Laci i smije se.

— Sto si rekao? — upita Pero.

— Mali zeleni — vikne Laci i zaurla Peri u uho.

U taj čas, odjednom kao da se nešto započelo lomiti u unutrašnjosti snježne strehe-nanosa nekoliko metara niže od nas. Podmuklo, neugodno, jezivo. Povučemo se jedan drugome poput kokoši u hrpu i buljimo u strehu. U taj tren kao nešto zacvili a goleme količine snijega odlome se kao da je netko nekim nevidljivim ogromnim nožem zarezao u dosad čvrsto zbijeno bijelu plohu. I krenu golemi blokovi snijega, sunovratne se sa zaglušnom bukom u dubinu. Gledali smo netremice, bez glasa, bez daha. Udaraju blokovи, raspadaju se, padaju na oštре izbočine, lome se. Nose pred sobom, povlače, vuku sve što im se nađe na putu. Poput vodoskoka prhne snijeg u vis, čas ovdje čas onđe. Zatalasa se zrak oko nas. Prosto da sledi krv u žilama. Lavina se širila i tutnjala sve niže i niže.

— Pogledajte — začujem stravično prestrašeni Vladin glas.

Okrenemo se. Tama gdje je još prije nekoliko trenutaka stajala čvrsta streha, nije je više bilo. Samo velika praznina. Pritinu od Lacijskih i Perinih tragova kao da je netko odvukao dolje sa strehom. Nema je više. U očima nam je još bila slika cijelog puta-prtine, a u stvarnosti tu je zjapila ogromna rupa, ništa, zrak. Zurili smo prestrašeno.

— Jijja id... id... idem dddolje ooodmah — kaže Laci i zašuti.

Pogledali smo se bez riječi i krenuli niz-brdo po onoj drugoj prtini prema Vitrancu.

UBUDUĆE PRETPLATA ZA »NAŠE PLANINE« 30.000 DINARA

Zbog stalnog poskupljenja tiskarskih troškova primorani smo u toku godine prilagođavati visinu pretplate. Za one čitaoca koji je do sada nisu platili iznosi 30.000 din. Do konca godine dužnici mogu očekivati ponovno povišenje u skladu s troškovima tiskanja i poštarine.



Na vrhu Vinice

Foto: Dr. Z. Poljak

Slike s Vinice

GORAN MAJETIĆ
KARLOVAC

SLIKA PRVA

Po kalendaru s kojeg smo otrgli listić sa datumom 1. veljače moglo bi se pretpostaviti da smo na obližnju Vinicu krenuli obučeni u toplu zimsku odjeću i s bucama na nogama. Ali te zime, 1982. godine, snijeg je pod naleđima južnih vjetrova nestao s ulica kao posmeteno lišće. Vani se žutilo krupno Sunce i šetnja u košulji kratkih rukava bila je pravo uživanje. Marijana, Vilko i ja uputili smo se prema šumovitoj uzvisini nedaleko od grada o čijem smo imenu i položaju znali tek onoliko koliko se dalo vidjeti s požutjele specijalke. Iz Mrzlog polja, ukazalo se pred nama poduze brdo, strmih padina, posvuda pod stablima, osim na vršnom dijelu.

Krenuli smo onako »od oka« kraj Jugoturbining komplexa tvornica i ubrzo se, prošavši kroz mali zaselak našli u vinogradima u samom podnožju Vinice. Ubrzo smo ušli u bukovu šumu, koju je smjenila ona hrasta i ljeske, a zatim i jedva prohodno grmlje. Naime, nismo znali koji od brojnih

kolskih puteva vodi prema vrhu, pa smo se probijali kroz šikaru u kojoj smo izgrevljali ruke. Mogli smo samo žaliti što nismo ponijeli bar košulje dugih rukava. Provlačeći se kroz gustiš oko pola sata izašli smo pod samu vršnu livadu gdje nas je zaslijepilo blijedožuto Sunce. Tek što smo pohitali ka cilju našeg pješačenja pred nama su protrčala dva velika srndača koja smo uplašili kršenjem suhog granja probijajući se k vrhu. Nismo im se nadali, pa je Marijana ugledavši vitke životinje u bijegu lagano vrismula.

Ponovo okruženi tišinom uspeli smo se na ogoljeli hrbat i stali se ogledavati na sve strane. Vidjelo se sve do Medvednice i Samoborskog gorja na sjever, te Kleka na jugozapad. Grad Karlovac učinio se neobično dalekim i duboko dolje u kotlini, a Vinica, na kojoj smo sušili još znojne košulje, strahovito visokim brijegom. Bio sam iznenaden širinom i ljepotom vidika koji su posve opravdali taj nenadani izlet u nepoznati kutak naše okolice.

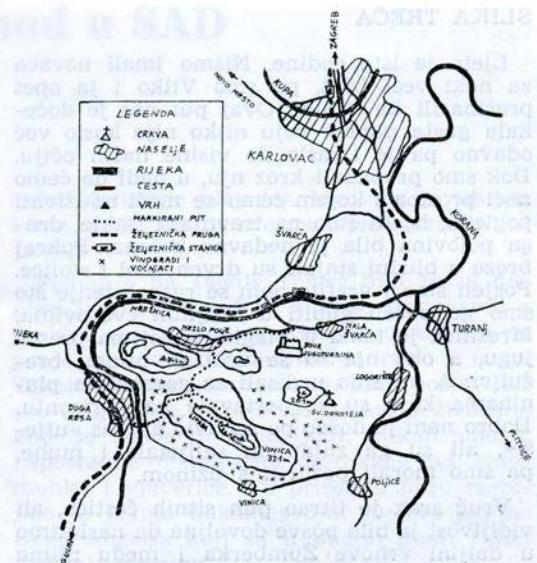
SLIKA DRUGA

Tek smo bili zakoračili u 1983. Te zime bilo je samo malo više snijega u gradu. Vilko i ja spremali smo se po drugi puta na Vinicu, a odlučila nam se pridružiti i Sandra. Sivkasto nebo nije nam razbilo želju. Sa cipelama gležnjericama gazili smo blatinjavom stazom ka Viničinom bilu. Hodali smo jedan iza drugoga i šutjeli. Prisjećao sam se uspona po Gorskom kotaru i Julijskim Alpama. Naredao sam ih nekoliko od prošlog proljeća do kasne jeseni, a nisam ni slatio da će onaj mali izlet na Vinicu pokrenuti istinsku strast za odlaskom u planine i druženjem s prirodom.

Vinica je doduše tek brežuljak naspram plavičastih dolomitnih stijena pokrivenih vječnim snijegom kojim sam kročio u triglavsko carstvo, ali ona je tu, nadovat noge i opet nas je izazvala. Ovaj puta snijegom u koji smo tonuli sve dublje. Izgledalo je nevjerojatno, ali kako smo se više bližili vrhu, bijeli je pokrivač postao toliko visok da smo se više valjali kroz njega nego hodali. Odjekivale su u meni Jucine* riječi, koji je na predavanju planinarske škole govorio kako i »patuljasta« Vinica može biti gotovo nedostupna planinaru ako se nađe zatrpana snježnim pokrivačem i prepustena vjetrovima. Mlad čovjek, pun snage i planinarskog poleta gotovo da se može tvrdoglavu oglušiti na te tvrdnje i ne povjerovati im, ali samo do onog trenutka dok se i sam ne nađe u situaciji da osjeti njihovu istinitost na rukama koje mrznu, na promičenim cipelama i navlaženim hlačama. Posrtali smo po snijegu što smo brže mogli kako bismo se bar malo ugrijali. Na vršnjoj zaravni dočekalo nas je oko metar snijega — toliko smo duboko bar propadali u njega. Najmanjoj Sandri tek su glava i ramena virili iz prtine što smo je »odvaljivali« Vilko i ja. Na brzinu smo načvrljali datum i naša imena na netaknutom snijegu i poput gruda počeli se kotrljati na trag niz padinu.

Vjetar je za nama nabacio pršić i tako pomeo sve tragove. Breze oko samog vrha bile su ponegdje progriženih kora. Plitka udubljenja u snijegu oko njih odavala su srne i zečeve koji su se prehranjivali njihovim sokovima u hladne zimske dane. Počelo se mračiti, a mi smo hitali kao sitne zvjerke k rubu šume. Stigavši do puta ostavili smo onaj silni snijeg i ubrzo se opet našli uz okresane kukuruzne stapke što su virile iz blatinjave zemlje, te vinogradno izlomljeno kolje. Noć nas je uhvatila na asfaltnoj cesti, ali tada su kuće već bile posve blizu. Moji sume dočekali zabrinuti, prilično iscrpljenog, a i posve mokrog. Nakon terapije čajom i tushiranja toploim vodom svladao me gotovo trenutno san.

* Juca, Rudolf Starić, poznati planinar i član PD »Dubovac« iz Karlovca.



KAKO DOĆI NA VINICU

Planinari koji žele posjetiti Vinicu mogu to najlakše učiniti koristeći Željeznički prijevoz ili česte autobusne veze za Dugu Resu ili Mrzlo Polje.

Sa željezničkog kolodvora u Karlovcu u prijevodnevnim satima sa Duga Resu kreću brzi vlakovi u 6.59 i 8.69, ali je povoljnije koristiti lokalne koji polaze iz Karlovca u 6.08, 7.33 pa i 14.26, jer oni osim u Dugoj Resi stope i na stanicu Mrzlo Polje, otkuda se prelaskom preko novog mosta na Mrežnici dolazi do SOUR-a Jugoturbina, a otuda se mogu pratiti markacije (oznake je postavio PD »Dubovac« iz Karlovca).

Ako se pak kao polazna točka izleta odabere Duga Resa, uspon također započinje prelaskom mosta na Mrežnici u pravcu Poljica, a nastavlja zapadnim obroncima. Ovom prilazu članovi PD »Vinice« iz Duge Rese nedavno su obnovili markaciju, a takoder na vrhu namjeravaju podignuti i piramidu — vidikovac.

Povratak od Duge Rese u Karlovac moguć je brzim vlakom u 20.59, no i lokalnim u 13.27, 16.43, 18.33 i 21.27, koji stope i u Mrzlo Polje (iz Duge Rese voze oko 5 min.).

Gradski autobus na relaciji SOUR Jugoturbina — Karlovac voze radnim danom svakih 20 min, počevši od 5 ujutro, a vikendom i praznikom svakih sat vremena. Polazište u gradu im je kod prodavanaice »Auto-Hrvatska« uz tržnicu u Novom centru (od autobusnog kolodvora kroz pothodnik).

Na relaciji Duga Resa — Karlovac polasci autobusa su radnim danom od 6 na dalje svakih pola sata i vikendom i praznikom svaki puni sat, prvi takoder u 6 iz Karlovca (sa autobusnog kolodvora), a zadnji iz Duge Rese u 21.30.

Gore navedeni vozni red željezničkog i autobusnog prijevoza vrijedi do 31. 5. 1989.

Tko to želi može na Vinicu i pješice, cestom za Rijeku preko naselja Svarče do tvorničkih hala Jugoturbine gdje započinju markacije. Cijela tura od centra Karlovca do vrha Vinice iznosi oko 7 km.

Ako se obilazak planira ljeti, može se upotpuniti kupanjem na brojnim slapovima divne Mrežnice uzvodno od nedalekog Sv. Petra Mrežničkog.

Goran Majetić

SLIKA TREĆA

Ljeto je iste godine. Nismo imali novaca za neki veći izlet, pa smo Vilko i ja opet prašinari na Vinici. Ovaj put nas je dočekala gusta paprat koju nitko nije kosio već odavno pa je izrasla do visine naših očiju. Dok smo propadali kroz nju, u nadi da ćemo naći prostor s kojem ćemo se moći nauživati pogleda, ispaljili smo na travnjak! Dakle, druga polovina bila je nedavno košena. Pokraj breze u blizini stajali su drveni stol i stolice. Posjeli smo i vratilo nam se raspoloženje što smo ga počeli gubiti u steljnim čvorovima. Mrežnica je tekla u blagim zavojima prema jugu, a oko nje su se uzdizali pitomi brežuljci. A mi smo uzdizali za goranskim planinama koje su se octavale na horizontu. Dobro nam je došao po sendvič da nas »utješi«, ali su ga zujanjem salijetale i muhe, pa smo morali požurili s užinom.

Vruć zrak je titrao pun sitnih čestica, ali vidljivost je bila posve dovoljna da naslutimo u daljini vrhove Žumberka i medu njima kamenolom nedaleko od kojeg je, znali smo, i dom našeg društva. Ispred se uzdizala Vodenica, a zapadnije Rasupanje i razvedeno niže pobrežje uz rijeku Dobru. Na suprotnoj, južnoj strani, ispriječio se obližnji Martinščak, iza njega se stidljivo ukazivala malo poznata i posjećena Skradnska gora, te posve pozadi Petrova gora. Ostali bismo poduze odmarati oči na zelenim pejzažima, no osjetili smo žeđ pod uspeklim augustovskim suncem, pa smo polako sišli u hlad šume i uputili se natrag ka gradu.

SLIKA ČETVRTA

Kasno je ljeto 1987. Na starom rasklimanom ponju dovezao sam se pod obronke Vinice da bih brao »ničije« cvjetove bazge. Uz prilaze crkvici Svetе Doroteje brižljivo sam ih skupljaо dobar dio prijepodneva. Pune vrećice sam povezao, objesio o ručke bicikla pa se uputio kroz voćnjake zasadene na jugoistočnim padinama. Kako sam se penjao gurajući bicikl, voćnjake su smjenjivali sve više vinogradi s još nedozrelim grožđanim bobama. Uz njih bi se našla poneka skelepana drvenjara, mala klet ili tek spremište za alatke kojim vrijedni mještani obrađuju svoja vinička imanja.

Sunčeve su se zrake prospipavale kroz gusto lišće obližnjih šumaraka, a ja sam zaustao na dijelu obasjane tratinе i tamo ostao ležati oko pola sata slušajući samo ptice i motreći oblike u prolazu. Žuti me mrav najzad zagolicao po listu noge. Lagano sam ga otresao, posjeo na svoj krš sa dva kotača i uplovio s njim u šumske vratolomne spustove. Preskakao sam korjenje i kamenje vapneničkog krasa koje se, upravo na Vinici može svako malo susresti, odsklizavao se po crnoj zemlji i jednom se prevrnuo nakon skoka preko bukove oblice. Bicikl je nakon sve-

ga škripao, a moje hlače ponijele su na desnou koljenu prljavu zemljanu mrlju. Bazga se nije prosula i od nje je mama napravila ukusan sok.

SLIKA PETA

Jesen ove godine tek što je počela. Najzad, stigao sam na vrh po markacijama na koje smo Svjetlana i ja nekako nabasali nakon kraćeg lutanja kroz kupine i nisku kestenovu šumu na padinama okrenutim Dugoj Resi. Sreljili smo dvije koze i jarca s pastirom i psa koji je neumorno trčkarao oko njih, što nas je nemalo iznenadilo. Uz male oaze hrastove šume na pola puta ka vrhu po njegovoj istočnoj strani, sreljili smo i berača gljiva koji nije imao sreće. Nije naišao ni na jednu jestivu vrstu, pa smo i mi odustali od potrage za njima, što smo upravo namjeravali započeti. Došavši na onu prostranu livadu na vrhu opazio sam nešto što mi je do tada izmaklo zapažanju. Na krupnijem postranom deblu stoji oznaka sa strelicom koja pokazuje pravac vrha. Za dvije-tri minute uskom stazicom došli smo na malu čistinu s nekoliko kamenih gromada. Otuda se, međutim, zbog visokog okolnog raslinja ne pruža vidik na okolicu. Na jednom od većih kamena zaista stoji ispisano: VRH VINICE 321 m. Trebalo mi je, eto, nekoliko godina, da konačno otkrijem stvarnu najvišu točku toga izduženog brijega. Do sada oznaku za taj odvojak nisam mogao opaziti: jednom je bila skrivena visokom paprati, drugi puta snijegom. A i prilikom prvog dolaska bio sam uvjeren da je livada vrh, jer mi se to pogrešno pričinjalo gledajući Vinicu iz Mrzlog polja. Također je vjerovatno da su tadašnje oznake izbljedile, jer crvenobijeli krugovi za kojima smo sada išli ka vrhu, stavljeni su na koru drveća tek nedavno.

Nebo se prevrtljivo poigravalo nad nama, pa se nismo zadržavali na visoravni, ovaj puta prekrivenoj steljom koja se već polako sušila. Polagano smo se provukli kroz nju i kroz vršni brezik spustili se na markiranu stazu. Svjetlana se pokliznula na trulom parnju, a grmlje se zaljuljalo. Srndač koji se do tada pritajivao pobegao je kroz gustiš, izazvavši ubrzano kucanje naših srca svojim iznenadnim istrčavanjem. Nastavili smo izrovanim puteljkom kojim se izvlače drva i izbili na čistinu prije smraćivanja. Oblaci su se razišli i silueta brijega doticala je prve zvijezde.

Ponovo mi se Vinica učinila neobično visokom, premda ne znam zašto. Vjerovatno je velika samo čežnja da čovjek zadrži u sebi mir i ljepotu stečenu između tih bujnih krošnja, strmih vinograda i visokih negaženih trava. I zato se uvijek iznova okreće prirodi koja je veličanstveno velika u očima svih onih koji je doživljavaju kao dio svoga bogatog unutrašnjeg duhovnog svijeta, prožete ljubavlju prema nekom slobodnjem, raskriljenom i raspjevanom, a opet tek običnom malom ljudskom životu.

Zagrebački penjački pohod u SAD

SLAVICA STOJAKOVIC I BORIS ĆUJIĆ

ZAGREB

Posljednjih nekoliko godina u zagrebačkim penjačkim krugovima sazrijevala je ideja o penjačkom pohodu u Sjedinjene Američke Države. Istodobno s rastom i razvojem slobodnog i tehničkog penjanja ideja se pretočila u stvarnost. Planinarski savez Zagreba (PSZ) uvrstio je ovu akciju u plan za 1988. godinu. U početku se javilo dvanaest kandidata, ali nas je s vremenom, zbog nedovoljne motiviranosti ili finansijskih poteškoća, ostalo četvero: Slavica Stojaković, Srećko Meić, Dragan Rogić i Borić Ćujić, svi članovi PDS »Velebit«.

Na put smo krenuli 3. kolovoza, avionom za San Francisco, gdje nas je nakon dugog leta dočekao »velebitaš« Michael Tomazin u čijem smo domu imali »bazu«. Susret s njim nećemo nikad zaboraviti. Izlazeći iz aerodromske zgrade u San Franciscu, zburjeni, ne znajući što ćemo i kuda ćemo, pristupio nam je i upitao: »Jeste li vi velebitaši?« Prepoznao nas je po teškim naprtnjačama i transportnim vrećama kakve »normalni« putnici ne nose. Bili smo presretni vozeći se u Michaelovom kombiju prema Oakhurstu, gdje on živi i gdje nas je dočekala njegova supruga Jasna. Već nakon dva dana uspjeli smo kupiti veoma dobar polovni »Chevrolet«, te smo se uputili prema prvoj odrednici našeg puta: Devils Toweru u državi Wyoming.

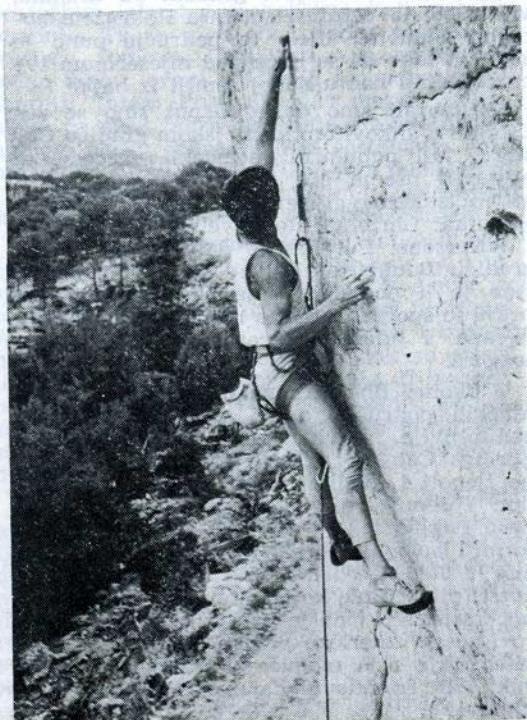
Na putu nas je oduševila velika slana puštinja i grad Reno, kockarski eldorado, koji nas je zablijesnuo svojim svjetlima i reklamama. Tu smo već potpuno mogli doživjeti »pravu« Ameriku. Drugi fascinantni susret doživjeli smo nakon trodnevne vožnje kad smo u daljinu ugledali kako se iz borove šume diže u visinu od 150 metara visoki granitni stožac, veoma pravilnih oblika, izbrazdan žlijebovima i pukotinama — Devils Tower (Đavolov Toranj). Iako smo ga već vidjeli na slikama, nismo mogli obuzdati iznenadenje što ga je u nama pobudila ta čudna stijena vulkanskog porijekla. Kakvo su strahopoštovanje prema tom neobičnom prirodnom obliku imali Indijanci govori i njihova legenda o nastanku stijene:

»Pred razjarenim medvjedom bježalo je nekoliko Indijanki. Taj medvjed, s veoma dugim repom, bio je kralj medvjeda. Bježeći pred njim Indijanke su se popele na vrh nekog kamena i počele moliti božanstvo za pomoć. U trenutku kad ih je medvjed sustigao, kamen je počeo rasti i rasti, sve dok nije nastao velik toranj. Razjaren i ljut, pokušavajući se popeti, svojim je kandžama napravio duže brazde koje postoje i danas. Indijanke su spašene na krilima orlova i poslane na

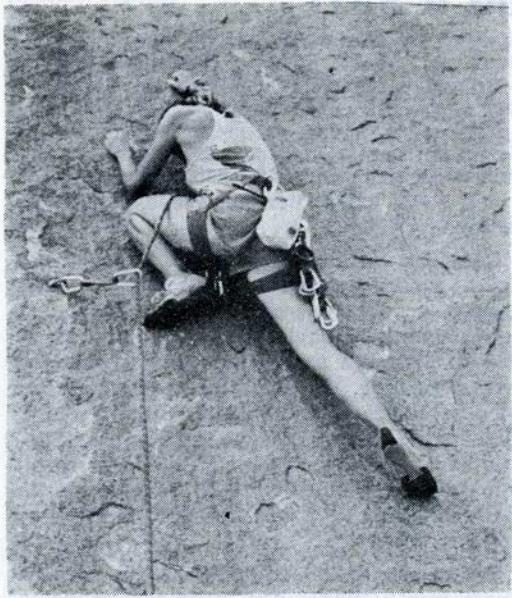
nebo (današnje plejade). Medvjed je ubijen i bog, da bi kaznio sve medvjede, skratio im je rep.«

Penjanje na Devils Tower bilo je za nas novo i zanimljivo. Prvi smo se put susreli s pravim granitnim pukotinama u kojima se penje tehnikom zaglavljivanja ruku i nogu. Tokom penjanja morali smo sami postavljati svoje osiguranje. Oduševile su nas i životinje koje se uopće ne boje ljudi. Slikali smo iz neposredne blizine srne, prerijskog psa, chipmunke i vjeverice. Tu prirodnu idilu razbijalo je jedino bukom svojih motora stotine Hells Angelsa koji su u blizini imali veliki godišnji meeting.

Toliko različitih stvari i doživljaja na jednom mjestu vuklo nas je da još ostanemo. S druge strane, znatiželja i želja za novim bila je toliko jaka da smo ipak krenuli ka slijedećem našem cilju — Black Hills u Južnoj Dakoti i penjačkom području »Needles«,



Boris Ćujić u fmjeru Tower of Bétha — Shelf Road



Slavica Stojaković u smjeru
»Solid Gold« — Joshua Tree

koje i nije toliko glasovito u penjačkom smislu, koliko je zanimljivo i lijepo. Stijene, konglomeratni tornjevi građeni od kristala, visoki su do četrdeset metara i okruženi bozovom šumom. Cijelo to područje puno je kristala tako da se noću pod mjesecinom sve cakli i sjaji kao u nekoj zemlji iz bajke.

No morali smo dalje. Usput smo se zaustavili u slikovitom kaubojskom gradiću Cu steru, jeli popularni meksički »tacos«, te nastavili prema Mt. Rushmoru, gdje su u stijeni isklesane glave četiriju američkih predsjednika: Lincolna, Roosevelta, Washingtona i Jeffersona. Put nas je dalje vodio prema gradiću Boulderu u državi Colorado. Smješten je u podnožju američkog Stjenjaka i pravi je sportski grad, s mnoštvom sportskih dućana i ulicama prepunim biciklista i joggera.

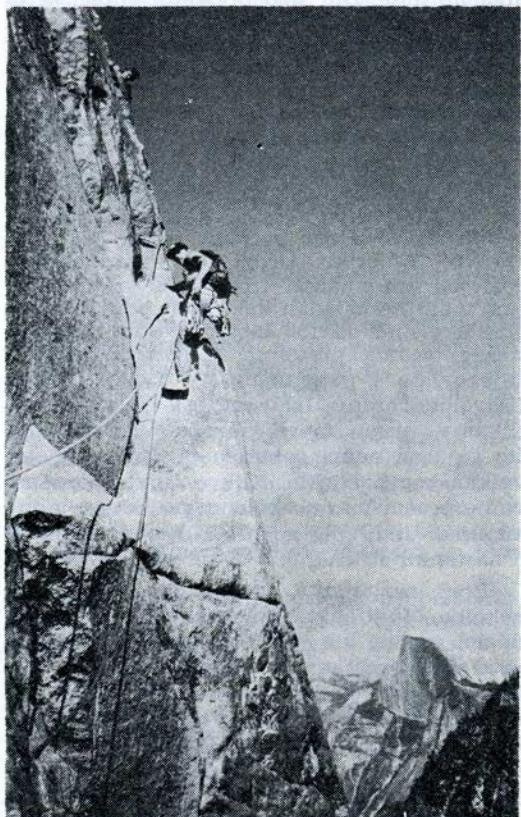
U okolini Boulderja nalazi se nekoliko penjačkih područja, a mi smo posjetili najzanimljivije, Boulder Canyon i Eldorado Springs Canyon, za koje mnogi kažu da je po ljepoti i kvaliteti stijena odmah iza doline Yosemite. Priroda donekle podsjeća na našu Paklenicu. Tu smo već bili u penjačkoj formi i ispenjali nekoliko težih smjerova, najviše u Red Garden Wallu i Bastili. Za taj čvrsti pješčenjak, koji dosta podsjeća na granit, karakteristična je crvenkasta boja. Smjerovi su za američke prilike dobro osigurani: tamo gdje nije moguće postavljanje zaglavaka ili friendova nalaze se ekspanzivni klinovi.

Da bismo zadovoljili svoje želje za »pravim« alpinizmom, nakon šestodnevног boravka u Boulderu odlazimo u nacionalni park

Rocky Mountains (Stjenjak), sa željom da prepenjemo četiristo metara visoku stijenu Diamond. Ona je sastavni dio planine Long's peak, jednog od najviših vrhova Stjenjaka (4300 m). No budući da nismo imali mnogo vremena na raspolažanju, odlučili smo se za smjer »Casual« (VII⁰) što su nam preporučili i tamošnji rangeri. »Casual« inače slovi kao jedan od ljepših smjerova, i u alpinističkoj literaturi često ga uspoređuju s poznatim Freneyskim stupovima u masivu Mt. Blanca.

Nakon pet sati hoda, pripremamo bivak. Na visini od 3500 metara bilo je prilično hladno, a naročito Borisu u njegovoj tankoj vreći predviđenoj za »velike vrućine« u Americi. Ujutro ostavljamo višak stvari na bivku i uspinjemo se na greben s kojeg smo absajlali na tzv. Broadway policu. Pripremajući opremu pojeli smo malo mrkve, iako nismo bili gladni.

U stijeni je bilo toplo sve dok sunce nije zašlo za greben (a to je bilo brzo). Ubrzo smo sustigli navez koji je penjao iznad nas i tada su počele neugodnosti. Već je bilo prilično hladno, a mi smo ih na svakom štanđu morali čekati. S vremenom je čekanje postajalo sve duže i neugodnije, jer je bilo sve hladnije, visina sve veća, oni sve sporiji.



El Capitan: u smjeru East Buttress, Istočni stup (u pozadini Half Dome)

Na predzadnjem štandu čekali smo ih čak tri sata. To je ujedno bila i najteža dužina, ključ smjera. Iako promrznuti i s ukočenim prstima, dečki su i ovu dužinu svladali slobodno. Ostala je još prečnica na greben i već u predvečerje izlazimo na vrh stijene. Po mraku smo se spustili do bivaka, pokupili stvari i nastavili se spuštaći prema dolini. Čeone su nam se svjetiljke istrošile, te smo onako iscrpljeni, gladni i po mraku umorni stigli do auta. Ipak smo odmah nastavili put i oko tri u noći zaustavili se na pustom parkingu, pogli šatore i odmah zaspali.

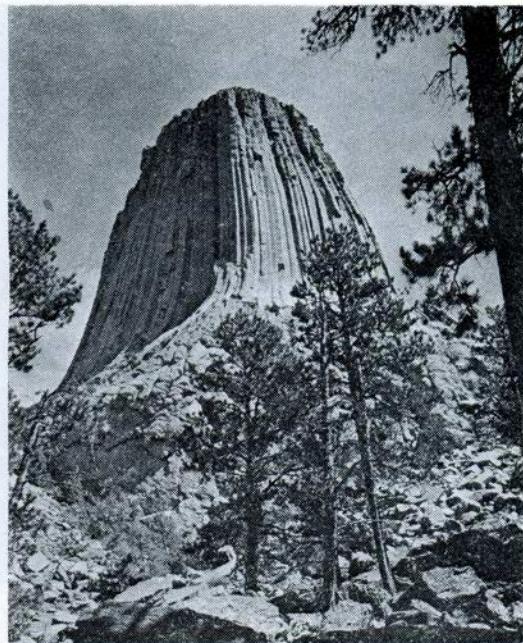
Drugo jutro, nakon dobrog doručka i kupanja u rijeci, nastavljamo prema Colorado Springsu gdje smo namjeravali obići skupinu »Garden of the Gods« sa slikovitim pješčenjačkim tornjevima izrazite crvene boje. Indijanci, koji su to područje prvi naselili, nazvali su ga Old Red Land. Impozantni tornjevi nastali su horizontalnim taloženjem sedimenata prije više od 200 milijuna godina. Već isti dan krenuli smo u stijenu i tu su neki od nas osjetili krizu izazvanu umorom od dosadašnjeg penjanja, vožnje i slabe prehrane. Drugo jutro smo iskoristili za obilazak obližnjih indijanskih ruševina i razgledanje izvornog indijanskog plesa.

U predvečerje istog dana krećemo prema području Shelf Road koje slovi kao dobro penjaliste »evropskog« tipa. Iz gradića Canyon City trebali smo se voziti još trinaest milja po makadamskoj cesti u pravcu predgorja Stjenjaka. Kad smo već posumnjali da smo na pravom putu, naišli smo na tablu s upozorenjem da je penjanje dopušteno samo na državnoj a ne i na privatnoj zemlji. Nije nam baš sve bilo jasno, ali bili smo umorni i tu smo prenoćili.

Ujutro nastavljamo prema kanjonu cestom koja je više licila na presušeno korito rijeke nego na cestu. Tu je naš »Chevrolet« bio testiran. Ugleđavši stijene bili smo najprije razočarani. »Zar smo se zbog ovoga ovdje toliko drndali?« No razočaranje se pretvorilo u oduševljenje kad smo došli pod samu stijenu. Čvrst, ali ne i oštar vapnenac, bio je pravi raj za penjanje. Toliko smo bili oduševljeni da smo promijenili plan i tu ostali duže no što smo namjeravali.

U Shelf Roadu svi smo već postigli dobru sportsku kondiciju i ispenjali najteže uspone u slobodnom penjanju. Najvažnije su sigurne bile prve izvedene zagrebačke »devetke« (penjali Dragan i Boris). Jedina je teškoča bila opskrba vodom po koju smo morali ići u gradić 13 milja daleko. To pusto i divlje područje, gdje je osim nas bilo samo još nekoliko penjača, najviše nam se svidjelo baš zbog te mirnoće. Dane smo provodili penjući, a večeri su protjecale uz vatru i ugodne razgovore s kolegama iz Kanade.

Iz Shelf Roada zaputili smo se u državu Utah gdje smo obišli nacionalne parkove »Arches« i »Canyonland«. Na kratko smo se zaustavili pod impozantnom pukotinom »Super Crack of the Desert« koju je Dragan ispegnio u prvom pokušaju.



Devils Tower

Monument valley, područje na granici država Utah i Arizona, karakteristično je po pješčenjačkim iglama i monolitima koji strše iz pustinje. Te su nam slike dobro poznate iz western filmova. Htjeli smo se popeti na jedan takav toranj i odlučili se za najimpozantniji Totem Pole, oko 120 metara visok, ali je na našu žalost, penjanje u ovom nacionalnom parku zabranjeno iz poštovanja prema Pueblo Indijancima. Oni tu i danas žive i smatraju te tornjeve »svetim«. Zadovoljili smo se obilaskom parka i fotografiranjem.

Nastavili smo prema Navajo national monumentu. Velika polušpilja bila je u 13. i 14. stoljeću obitavalište Indijanaca. Ni danas se točno ne zna jesu li u njoj živjeli Indijanci Anasazi ili Fremont. Naime, razni iskopani predmeti potječu od Anasaza, dok su crteži u špiljama vjerni dokaz Fremonta. U kućama od blatnih opeka u toj su polušpilji živjele samo dvije generacije. Zbog naglih klimatskih promjena presušila je rijeka u dolini i ovo su područje morali napustiti.

Nakon ovog susreta s dijelom prošlosti američkog kontinenta i nakon kraćeg posjeta Grand Canyonu, opet krećemo u Californiju do sljedećeg penjačkog područja, Nacionalnog parka Joshua Tree. Nalazi se u sastavu pustinje Mojave a ime je dobio po karakterističnoj vrsti drveća što raste u tom kraju. Pustinja je beskrajna i beskrajno različita. Nazubljene stijene — monolitni graniti — razbacani su po cijelom tom području. Stijene su vrlo dobre za penjanje, a penjanje je veoma zanimljivo. No tek kad smo došli uvjericili smo se zašto u to doba godine nema mno-



Penjači u Devils Toweru

go penjača. Temperatura nije silazila ispod 40 °C i zato smo skratili boravak na nepuna tri dana. No i to je bilo dovoljno za nekoliko vrlo lijepih smjerova i upoznavanje pravog pustinjskog života.

Pustinja može djelovati prazno i mrtvo, ali ovdje ona nije takva. Vidjeli smo zmije i guštare, ponekog kojota i na desetine malih vjeverica, jeli plodove nekih kaktusa i uživali u divljem načinu života. Sve u svemu bilo je to za nas sasvim novo i nepoznato.

Yosemite Valley

BORIS ĆUJIĆ
ZAGREB

Sjećam se kako smo svi četvero mnogo treneri prije našega puta. Odlazili smo u Paklenicu i penjali. Penjali smo mnoge moderne tehničke smjerove u Anića kuku. To nas je toliko zaokupljalo da smo zaboravili na sve ostalo. Sjećam se kako sam rekao Dragunu kad smo penjali »Spomin«: »Hej, pa mi ove godine idemo u Ameriku!«

Uputili smo se zatim prema Los Angelesu, gdje smo proveli dva dana kod jedne naše prijateljice, kupali se u hladnom Pacifiku i posjetili nezaboravni Disneyland. Nakon toga smo posjetili Bakersfield, gdje nas je lijepo dočekao u svom domu Josip Kirigin. Tu smo proveli dva ugodna dana i dobro se odmorili. Na putu prema našoj »bazi« obišli smo i Nacionalni park »Sequoia«. Iste večeri tog dana već smo pričali s Michaelom i Jasnom o uspješnoj prvoj polovici našeg puta, smijali se raznim našim dogodovštinama i veselili se uz pjesmu i šalu.

Već idući dan stigli smo u Tuolumne Meadows gdje smo proveli dva predvina dana. Penjali smo odmah iznad jezera Tenaya. Puhao je lagan vjetar i bilo je ugodno za penjanje. Stijene su položene i glatke što zahtijeva penjanje isključivo na trenje. Takva vrsta penjanja bila nam je sasvim nova i tako zanimljiva da bismo rado ostali još koji dan, ali dugo sanjani »kapetan« već je negdje u blizini i jedva čekamo da ga vidimo.

REZULTATI

Djelovali smo u jedanaest penjačkih područja (7500 km): Devils Tower, Black Hills-Needles, Boulder Canyon Springs Canyon, Longs-Peak, Garden of the Gods, Joshua Tree, Touloumne Meadows, Yosemite. Ukupno smo ispenjali 134 čovjek-smjera, od čega 65 različitih, što po osobi izgleda ovako:

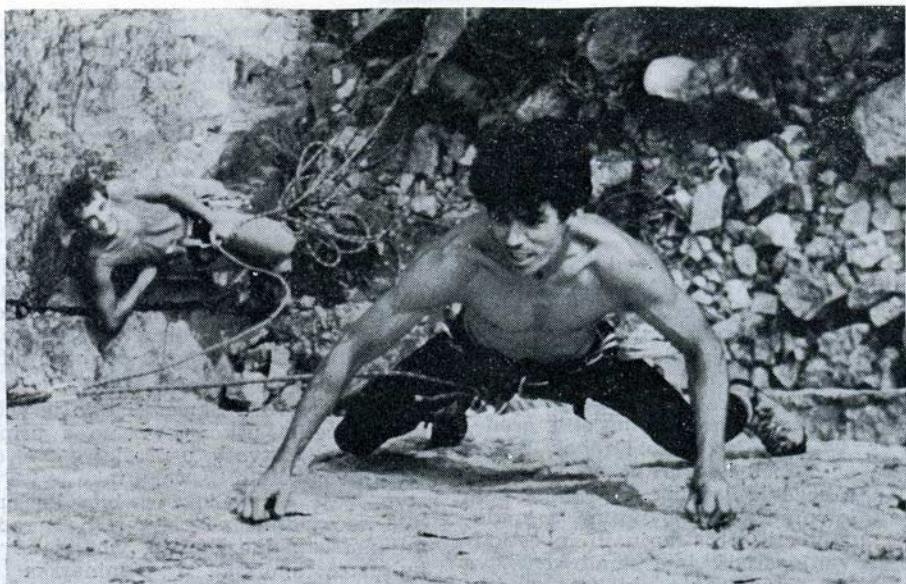
1. Dragan Rogić — 39 smjera, od toga 21 s ocjenom VII, šest s ocjenom VIII, te najteži »Living in Americas« s ocjenom IX—.
2. Slavica Stojaković — 23 smjera, od kojih je jedanaest bilo s ocjenom VII. Najteži »Rock Frog« VII+.
3. Srećko Meić — 32 smjera, od toga 20 s ocjenom VII i dva sa ocjenom VIII. Najteži »Cactus Rose« VIII—.
4. Boris Ćujić — 40 smjerovala, od toga 23 ocjene VII, sedam s ocjenom VIII, te dvije »Devetke«. Najteži »Heavy Weather« IX—.

ZAHVALA

Ostvarenje ovoga pohoda pomogli su: SOUR »Gavrilović«, GRO »Tempo«, mala privreda Hrvatske, AIK IPK »Rijeka«, OUR »Union«, INA-Naftaplin, SOUR »Chromos«, te im se na ovom mjestu zahvaljujemo.

Da, stvarno, sve smo to radili zbog Amerike. Ona nam je uvijek bila poput sna, pa čak i tada kad smo već kupili avionske karte, još uvijek nam je bila daleka i nestvarna.

Pripreme su nam dobro išle. Dragan je svoje sposobnosti brzo povećavao koliko god mu je to dopuštala njegova prezaposlenost. Svi smo se veoma trudili jer smo htjeli taj



DRAGAN ROGIĆ (1960—1988)

Tragično je poginuo 19. rujna u zapadnoj stijeni El Capitana, Yosemiti, pri spustu užetom. Rodio se 17. travnja 1960. u Kosjeriću (zapadna Srbija). Školovao se u Zagrebu i po zanimanju bio energetičar. Alpinizmom se bavio od 1979. kao član PDS »Velebit« u Zagrebu u kojem je svršio alpinističku školu. Ispenjao je više od 100 smjerova, najviše lani.

Njegovi su najznačajniji usponi solo-usponi iznad Chamonixa (Frendo, Brenva), Klin u Paklenici i usponi u USA. Osim toga uspješno se bavio biciklizmom, krosom i maratonom. Jedan mladi život prekinut je tako u samom početku blistave penjačke karijere.

Na slici: Dragan u smjeru »Unusual Weather Shelf Road

put što bolje iskoristiti i posjetiti najteže moguće smjerove. Veselili smo se tada »tulumu« što ćemo ga prirediti nakon prepenjanog El Capitena. Očekivali smo da će stijene biti teške, ali smo se i spremali za njih.

Ali što reći o svemu sada, kad Dragana više nema. Nastradao je u tom istom dugu iščekivanom El Capitenu. Desilo se ono što smo mislili da se nama ne može dogoditi. Zašto? Na to pitanje nema odgovora. Ljudi zanimaju uzroci. No jesu li oni uopće sada važni? Kad bismo sigurno znali što se stvarno dogodilo, možda bi o tome imalo smisla raspravljati; ovako tek postoje prepostavke o uzrocima i ta nesretna činjenica da je Dragan poginuo.

Po dolasku u Yosemite smjestili smo se u tradicionalnom stjecištu penjača — Campu IV. Odlazili smo pod El Capiten da ga slikamo i da proučimo gdje je smjer koji kćemo penjati. Pogled na tu vertikalnu stijenu budio je u nama strahopoštovanje. Zajedno sa Slovencima Augustom, Sašom i Eugenom, koji su tamо bili s istim planovima, ohrabrivali smo se i nastojali se što bolje pripremiti za uspon.

Dani su prolazili u skupljanju opreme jer za uspone u toj stijeni treba mnogo toga. Usput smo se popeli na predivan Istočni stup El Capitena da bismo na povratku upoznali

silaz, a i zato da Slavica ispenje neki smjer u toj stijeni. Najteže je bilo nabaviti specijalne viseće ležaljke, bez kojih je veoma teško bivakirati pri višednevnom penjanju u El Capu. Nabavili smo samo jednu takvu ležaljku i zato odustali od smjera »Excalibur« i odlučili se za malo jednostavniji »Aquarian« gdje se može bivakirati na policama. Tehničke opreme imali smo dovoljno, posudili smo je od Michaela, Slovenaca i ostalih penjača u kampu.

Iako smo bili pomalo zabrinuti, jedva smo dočekali dan kad ćemo krenuti u stijenu, a osobito dan kad ćemo završiti s penjanjem, jer će tada biti veliki piknik na koji su trebali doći naši prijatelji i domaćini — obitelji Kirigin i Tomazin. Bilo bi to nezaboravno.

Konačno, 19. rujna 1988. bio je dan za polazak. Slovenci nas autom prebacuju u bližinu stijene. Nosimo samo tehničku opremu jer smo se taj dan mislili popeti čim više, zatim se spustiti i pri tom ostaviti fiksirana užeta. Drugi dan bismo se po njima vratili i nastavili s usponom. Tako bismo izbjegli jedan bivak u stijeni a i lakše bi nam bilo nositi materijal.

Pred mrak počinjemo »absajlati«. To je bio onaj kobni spust koji je Dragana odnio u nepovrat.

Planinarstvo u Sloveniji danas

MARJAN OBLAK

PREDsjEDNIK PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
LJUBLJANA

Prva je godina moga predsjedničkog mandata prošla, a činilo mi se kao da je to bio jedan mjesec, i već smo u drugoj. U mjesecu studenom održat ćemo izbornu skupštinu, a u toku godine još tri sjednice Glavnog odbora PSZ s nekoliko važnih pitanja. To su: 1. konkretne djelatnosti za ostvarenje ovogodišnjeg plana, 2. završavanje započetih građevinskih investicija (Zavetišče Grohat, Erjavčeva koča na Vršiču i neke druge manje sanacije u visokogorju), pomoći društima koja upravljaju planinarskim objektima u sredogorju na adaptaciji, proširenju ili investicijskom održavanju sredstvima samih društava i sponzora. (U financiranju objekata u visokogorju sudjeluju pored navedenih još sredstva iz društvenog dogovora i vlastita udružena sredstva PD iz fonda pomoći visokogorskim planinarskim objektima.) 3. pregled i sanacija planinarskih puteva u sredogorju, 4. raspored i provjeravanje ekspedicija do 1992. godine, s konkretizacijom za 1989., u zavisnosti od finansijskih sredstava i mogućnosti sponzora, 5. pripreme prostorija, namještaja i otvaranje prvog dijela »Slovenskog planinarskog muzeja« u jesen 1989. u sklopu Gradskog muzeja Ljubljane kao sastavnog dijela ove osnovne muzejske institucije, 6. formiranje konzorcija za izgradnju omladinskog obrazovnog centra u Bavšići za zimske djelatnosti alpinista, u ranom proljeću i jeseni za kurseve planinara, a ljeti za sve oblike obrazovanja planinarske omladine svih uzrasta, predškolskog, pionirskog i srednjoškolskog, s mogućnostima »škole u prirodi«. (Uz dogovor i pokriće troškova mogli bi koristiti ovaj centar kajakaši i drugi sportaši, kojima taj ambijent planinske prirode odgovara.) 7. kadrovske pripreme za jesensku izbornu skupštinu s programom obilježavanja 100.-godišnjice planinarstva.

Planinska zveza Slovenije bila je prva organizacija koja je u 1987. godini uvela tajno glasanje. Tokom višemjesečnih priprema jednoglasno smo zaključili da nam trebaju tri potpredsjednika: za rad sa društvima i njihovo organiziranje, za privredna pitanja i za poučavanje i pisanje povijesti planinarstva, te predsjednik, koji globalno koordinira rad, surađuje sa svim političkim organizacijama na nivou republike, s Izvršnim vijećem SR Slovenije, kod usklajivanja programa rada Saveza, sa slovenačkim planinarskim društвima u Trstu, Gorici, Čedadu i Celovcu, koji, nadalje, svake tri godine organizira susret Triju zemalja u Sloveniji i vodi slovenačku delegaciju kad je taj susret u Italiji ili Austriji. Glasanje na skupštini pokazalo

je malu razliku u broju glasova za jednakovrijedne kandidate, ali je sudjelovanje birača na skupštini bilo znatno manje od očekivanog. Naime, svako društvo želi u predsjedniku Saveza ličnost, koja će mu u određenim situacijama moći pružiti pomoć.

Planinarstvo u Sloveniji bilo je već od samog početka usko povezano s pripadnošću narodu. Članstvo je u prošloj godini opet poraslo za nekoliko tisuća, a tako je i u inozemstvu, gdje žive Slovenci bilo kao manjine, bilo kao radnici na privremenom radu u zemljama zapadne Evrope. Oni se udružuju u kulturna, sportska i planinarska društva. Planinarsko društvo su 1979. ustanovili i naši radnici u Iraku. Lani u prosincu imali smo cijelodnevni razgovor s predstvincima tih društava iz zapadne Evrope. Bilo je preko 100 sudionika. Sastanak je organizirao SSRN uz suradnju naših najistaknutijih predstavnika vlasti, politike i nekih saveza. U ime planinarske organizacije objasnio sam naše ambicije sa željom za ponovnim susretom u kolovozu pod Triglavom i za organizacijom više jednodnevnih i višednevnih izleta te za otkriće spomenika Jakobu Aljažu 27. kolovoza 1989. u Dovju.

Slovenci su živjeli i žive na sjevernim i južnim alpskim padinama tisuću i petstotina godina. Iz toga jednostavnog naroda malih poljoprivrednika izašli su zanatlige, trgovci i malo gradaštvvo. Svi oni, kad su postigli više obrazovanje, dokazivali su kulturu svog jezika, svoju povijest i pravo na zemlju na kojoj žive.

Stalno raste broj onih koji žele slobodno vrijeme provesti u prirodi. Manje idu u visoke planine, a više u sredogorja na jednodnevno planinarenje, ne tražeći noćenja. Oni zato nemaju potrebe da se učlane u našu organizaciju ni da plate članarinu, ali sudjeluju u našem radu i akcijama. Ima i nekih specifičnosti: u Ravnama je 27% stanovništva učlanjeno u planinarsko društvo, u Zasavju oko 14%, na Jesenicama 19%, a ima i gradova sa samo 4–8% članova. Broj članova mogao bi obuhvatiti i do 20% stanovnika kad bismo širokom akcijom uključili sve one koji povremeno idu u planine. Mislim da je vrijeme u kojem živimo prikladno da više gradimo na međusobnim odnosima nego da nagomilavamo materijalna dobra. Moramo, takoder, uključiti što veći broj studenata na fakultetima, jer je njihov udio u članstvu razmjerno malen.

Ove će godine u Ljubljani, gdje je nastalo prvo planinarsko društvo, biti otvorena i prva muzejska zbirka, a u narednoj godini

Dugogodišnje prijateljske veze između Planinske zveze Slovenije i Planinarskog saveza Hrvatske odavna su, moglo bi se reći, na neki način institucionalizirane redovnim godišnjim sastancima njihovih predsjedništava. Bio je samo mali korak dalje da u našem časopisu predstavimo svojim čitaocima vodeću ličnost slovenskog planinarstva — predsjednika PZS Marjana Oblaka. Zapravo zamolili smo ga da nam se sam predstavi jednim svojim prilogom, a on je i ovom prilikom pokazao svoju poslovnu praktičnost i skromnost: umjesto da govoriti o sebi, priliku je upotrijebio da nam prikaže sadašnji trenutak slovenskog planinarstva. Zahvaljujemo se predsjedniku Oblaku što se na takav način odazvao našoj molbi, no da čitaoci ne bi bili prikraćeni, ipak ćemo ovdje dati kratku skicu njegova životnog puta.

Rodio se 18. kolovoza 1926. u Smledniku kod Kranja. U Ljubljani je završio višu upravnu školu, a u Zagrebu postdiplomski studij na pravnom fakultetu i u institutu za financije. Kao diplomirani upravni pravnik najprije je 20 godina radio u općini Litija, a idućih 20 godina bio je na istaknutim funkcijama u republici i federaciji: šef republičkog budžeta, pomoćnik sekretarijata za financije SR Slovenije i SIV-a, zamjenik sekretara za financije SR Slovenije i, napokon, direktor izdavačkog poduzeća »Borac« u Ljubljani.

Planinarstvom se počeo baviti još prije rata kao učenik. U Litiji je 20 godina bio predsjednik planinarskog društva i uz to predsjednik međudruštvenog odbora Zasavja. Dolaskom u Ljubljano postaje član PD Ljubljana Matica. Osam godina bio je predsjednik međudruštvenog odbora planinarskih društava ljubljanske regije. U PZS bio je, među ostalim, potpredsjednik glavnog odbora, predsjednik



izvršnog odbora (osam godina), a sada je predsjednik PZS. Spomenimo, na kraju, da ga je PSH odlikovao Zlatnim znakom za dugogodišnje uspješno razvijanje drugarskih veza između planinarskih društava naših dviju republika.

Dr. Željko Poljak

bit će proširena i institucionalizirana. Prvi lokalni, ali ipak slovenski planinarski muzej, bio je otvoren za 80-godišnjicu planinarstva u Mojstrani. Posjećuje ga velik broj turista iz Kranjske Gore, Martuljka i planinari na početku ili završetku planinske ture u Julijskim Alpama. Manje zbirke imaju društva, ili su pohranjene u lokalnim muzejima (Bohinj, Hrastnik, Mozirje, Luče, Jesenice, Kranj, Sevnica), ili su to sasvim privatne kolekcije porodičnih eksponata.

Planinarska organizacija je stekla ugled u društvu svojim radom sa članstvom u zemlji, suradnjom s planinarskim organizacijama u Jugoslaviji, s planinarskim organizacijama susjednih zemalja i društvima naših iseljenika i radnika na privremenom radu u drugim zemljama, zatim obrazovanjem i odgojem omladine i članstva i, ne na posljednjem mjestu, osvajanjem najviših vrhova u svijetu ravnopravno s razvijenijim zemljama. Naši alpinisti osvojili su već 9 vrhova iznad 8000 m od ukupno 14 koliko ih na svijetu postoji.

Funkcija predsjednika je funkcija jednoga između mnogih koji bi to mogli biti. Funkcionari, predstavnici političkih organizacija i državne vlasti, dužni su da podržavaju program i rad planinarske organizacije, jer je ona korisna i članstvu i zemlji. U planinarstvu nema elitizma u radu, pa ni u funkciji, zbog čega članovi mnogo više cijene funkcionare koji dolaze na Dan planinara, primaju sudionike ekspedicija, koji novogodišnji prijem koriste kao priliku da

se zahvale, da dadu javno priznanje organizaciji te da pomažu kako bi ona bila, u okviru mogućih finansijskih sredstava, objektivno sufinancirana.

Tradicionalni sastanci predsjedništva PZS i PSH odražavaju naše iskreno i osobno subjektivno prijateljstvo. Ono se prenosi i na društva koja su pobratimljena i koja se više puta u godini druže na planinama i kulturnim priredbama. PD Grafičar iz Zagreba i PD Delo iz Ljubljane imaju već i svoju himnu! Između Hrvatske i Slovenije pobratimljeno je oko 14 društava, surađuje se u ekspedicijama a u mnogim sušinskim stvarima formira se zajednički stav.

Članstvo u naše dvije republike predstavlja punе dvije trećine ukupnog planinarskog članstva u državi, a članstvo se na terenu privlači djelatnostima društava a ne postavljanjem na čelo društva uglednih ličnosti izvan planinarske organizacije. Povezani smo nizom planinarskih puteva, npr. Zagreb—Ljubljana, Rijeka—Ljubljana, Snežnik—Snežnik itd. Kod naših zajedničkih susreta aktivno se angažiraju gradski planinarski odbori. Ubuduće naša je dužnost da se angažiramo svim snagama na očuvanju planinskih priroda — faune i flore, za čistoću na planinskim putevima, u kućama i njihovoj okolini.

Covjek je simbol slobode,

bačen je u svijet bez vlastite želje, a odgovoran za sve što radi u prirodi.

Planinari-fotografi

MARIJAN WILHELM

Medu planinarama mnogo je likovnih stvaralača — slikara, fotografija i karikaturista. Njihova je zasluga što svojim djelovanjem afirmiraju planinarstvo kao kulturnu djelatnost širokih dometa. Koncem prošle godine počeli smo na poticaj Saineda Serdarevića, predsjednika PD »INA-OKI«, koji je i sam istaknuti karikaturist, objavljivati seriju »Planinari karikaturisti«. Njegovu ideju proširujemo sada i na druge likovne stvarače te u ovom broju prikazujemo jednog planinara fotografa koji se medu zagrebačkim planinarama afirmira brojnim atraktivnim predavanjima uz prikazivanje koloredijapopositiva. Nije ovo potpuna novost u »Našim planinama«, jer je i prije bilo sporadičnog prikazivanja pojedinih umjetnika (Vanja Radauš, Slavko Tomerlin, Greta Vizler, Stjepan Cajzek, Vlado Matz, Srećko Božičević, Zlatko Smerke itd.), no sada ćemo nastojati da takvi prikazi postanu redovan sadržaj časopisa. U brojevima koji slijede



Planšarsko jezero pod Babom (Ježersko)

bit će, uz karikaturiste i fotografе, riječi i o slikarima. Pripremili smo, tako, priloge o beogradskom planinaru fotografu Jovanu Miljkoviću, zadarskom slikaru Zdravku Trošelju, zagrebačkom slikaru Marijanu Tišlju itd.

A sada riječ dvije o Marijanu Wilhelmou. Rodio se 24. ožujka 1922. u Zagrebu. Po zanimanju je diplomirani ekonomist. Član je FD »Zagreb-Matica« od osnutka. Aktivno djeluje u Sekciji društvenih izleta, kao vodič i u nekoliko razdoblja, kao član uprave. Obišao je velik broj planina Jugoslavije i susjednih zemalja, zatim u Njemačkoj, Francuskoj, Slovačkoj i Maroku. Od 1960. stalno putuje s kolor filmovima u fotoaparatu i dosad je skupio oko



Planinarska poluga

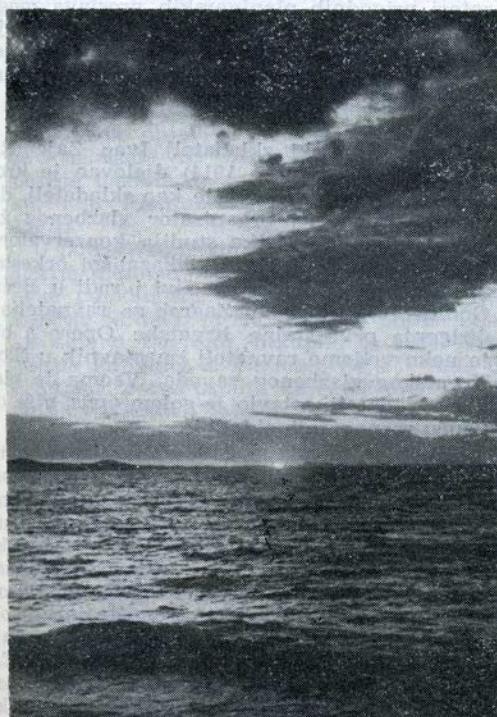
čestice slijepi os-
obi uživoj život
u očadi. A ne
majući svoju
AZBRAKINU
četvrti vje-
stava, gospodin

st otiskom rije-
đešnog i u mno-
žici staklenih
četvrtog vje-
stava, dozvane
četvrti vje-

Vršić: stje-
ne i oblaci



viziji. Dugogodišnjim snimanjem zaokružio je mnoge zanimljive tematske kolekcije, tako npr. jezera, cvijeće, vode, životinja, plodove prirode, kulturno-povijesne znamenitosti itd. I, što je osobito važno, kolekcije popraćuje odgovarajućim komentarom tako da svako njegovo predavanje predstavlja kulturni dogadjaj. Spomenemo li i njegovu susretljivost — rado se odaziva na poziv svakog planinarskog



Otok Iz iz Petrčana



»Marsijanac« (Poštak u Lici)

društva — možemo zaključiti da planinarska organizacija može biti zadovoljna što među svojim redovima ima takvog stručnjaka. Ona je svoje zadovoljstvo izrazila i brojnim priznanjima, među ostalim Srebrnim znakom PSH i Srebrnim vijencem PSZ. No, o Marijanu Wilhelmu najbolje će svjedočanstvo dati njegove vlastite fotografije, ovom prilikom mali izbor raznolikih motiva, u tekstu i na četvrtoj stranici omota (u koloru).

Dr. Željko Poljak

Planinarske pjesme

Komentar uz »Planinarsku pjesmaricu« (PSH, Zagreb, 1987)

VLADIMIR JAGARIĆ

ZAGREB

Zašto baš ovakav izbor pjesama? Zašto Pjesmarica nije tiskana u prikladnjem, džepnom formatu? Zbog takvih i sličnih pitanja naknadno objavljujemo ovaj komentar koji je sastavljen iz podataka skupljenih iz glazbene literature i razgovora s autorima i planinarama. Zasluga je i urednika »Naših planina« prof. dr. Željka Poljaka što sam se prihvatio ovog posla, jer on mi je prvi predložio, da bi trebalo uz Planinarsku pjesmaricu napisati i komentar o nastanku pojedine pjesme.

U ozbiljnoj i zabavnoj glazbi ima dosta primjera u kojima su skladatelji nadahnuti prirodom stvaralaštvom glazbena djela. I u narodnim pjesmama ima bezbroj primjera s motivima iz prirode. Prirodu nije dovoljno samo gledati već je treba istraživati, doživjeti i osluškivati njezine razne zvukove koji se mogu oblikovati u neku glazbenu formu. Zar planinski vjetar nije jedna divna melodija? A jutarnji cvrkut ptica? I konačno, zar nije cijela priroda majestetična simfonija života? Ljepota prirode opjevana je u ritmu valcera, polke i koračnice. Taj glazbeni izraz, taj planinski zov — nazvali smo planinarskom pjesmom.

Značajnu ulogu u povijesti planinarstva odigrale su i planinarske pjesme. To je povijesno je početak, kraj ili pripjev neke pjesme, organizatori prigodnih planinarskih proslava mogu se Pjesmaricom poslužiti i pri sastavljanju raznih programa. I konačno, zabilježene pjesme u jednoj zbirci ostaju trajan dokumenat planinarske povijesti i tradicije.

Velik je broj planinara — pjevača, tamburaša, harmonikaša, vokalno-instrumentalnih sastava, grupe i klape, koji pjevaju i sviraju, veseli se prirodi i životu, na izletima, u planinarskim domovima i na raznim prigodnim planinarskim priredbama. Planinarska pjesma čuje se u vinskim kletima i na kućnim zabavama. Spomenimo samo neke planinarske klape: prije rata popularni su bili zagrebački HPD-ovi »Žuhari« i glazbena sekcija pri podružnici HPD »Sokolovac« iz Slavonske Požege, poslije rata zabavljali su nas u planinarskim domovima »Pereci« i »Hanova klapa« a u novije doba popularni su vokalno-instrumentalni sastavi Planinarskog društva »Risnjak« i grupe »Goranin« Planinarskog društva »Željezničar« iz Zagreba.

Prve planinarske pjesme tiskane su u »Našim planinama« u godini 1976. Tada se nije mislio na objavljinje pjesama u jednoj zbirici, jer sigurno bi onda tiskani notni materijal bio u manjem formatu. Na zahtjev planinara nastavilo se izlaženje pjesama i

sljedećih godina, dok se konačno nije skupio priličan broj pjesama. Tek tada se rodila ideja za objavljinje pjesmarice. A kako su klijeji bili sačuvani, dozvolom autora izašla je početkom 1987. godine PLANINARSKA PJEZMARICA, prvo djelo takve vrste u izdavačkoj djelatnosti Planinarskog saveza Hrvatske.

Broj pjesama koje se pjevaju znatno je veći od broja koji je objavljen u Pjesmarici. Zbog toga su u komentaru spomenuta još neka djela i izvori gdje ih se može potražiti, a u »Našim planinama« povremeno će i nadalje izlaziti nove pjesme. Djela u Pjesmarici ne traže od izvođača neku veliku glazbenu naobrazbu, jer pjesme su pretežno obradene u jednostavnom aranžmanu, a nekim pjesmama dodani su i akordi za pratnju tako da se melodija može pratiti na gitari ili harmonici.

Pjesmarica je prvenstveno namijenjena planinarama. Pruža im uvid u stvaralaštvo skladatelja s područja planinarskog melosa, dobro će poslužiti i onima koji znaju samo početak, kraj ili pripjev neke pjesme, organizatori prigodnih planinarskih proslava mogu se Pjesmaricom poslužiti i pri sastavljanju raznih programa. I konačno, zabilježene pjesme u jednoj zbirci ostaju trajan dokumenat planinarske povijesti i tradicije.

* * *

Slavni hrvatski skladatelj Ivan Zajc (Rijeka, 1832 — Zagreb 1914) djelovao je kroz dugo vremensko razdoblje kao skladatelj, dirigent, pedagog i organizator glazbenog života. Nakon završetka studija konzervatorija u Milatu vodi Gradski kazališni orkestar u Rijeci. Neko vrijeme živi i radi u Beču. Godine 1870. dolazi u Zagreb za ravnatelja i dirigenta prve stalne hrvatske Opere a bio je neko vrijeme ravnatelj i nastavnik u školi Hrvatskog glazbenog zavoda. Veoma je plodan skladatelj, ostavio je golem opus, više od tisuću raznovrsnih skladbi.

Odbor za proslavu 110. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj prilikom priprema za početak proslave u Ogulinu (1984) želio je da u kulturno-umjetničkom programu bude zastupljena i jedna zborska pjesma posvećena Kleku. Lidija Stipetić, nastavnica glazbenog odgoja u Osnovnoj školi »Jure Kaurić« u Ogulinu, pronašla je u školskom arhivu rukom pisani notni zapis Zajčeve skladbe pod naslovom POPUTNICA KLEKU. Ta zborska pjesma je kao po narudžbi odgovarala konceptu programa. Tako je ovu već zaboravljenu planinarsku pjesmu otpjevao Mješoviti pjevački zbor »Miće La-

Poputnica Kleka.

Tekst stihova Ivan Trnski

muzika Slavko Skladao

Planinarske pjesme u zbirku ugradjene u glazbu

Opus 858.

Prvi taktovi Zajčeve »Poputnice Kleku« (original u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu)

tas« na svečanom otvaranju proslave 110. obljetnice našeg planinarstva u dvorani Nacionalnog sveučilišta u Ogulinu (12. svibnja 1984).

»Poputnica Kleku« bila je i za mene kao sakupljača planinarskih pjesama otkriće. Da bi se pjesma sačuvala od zaborava predložio sam da se objavi u »Našim planinama« što je i učinjeno (NP br. 3—4, 1984). Pjesma je poslije tiskana, u spomen legendarnom Kleku, i u Planinarskoj pjesmarici (Zagreb, 1987).

U potrazi za novim podacima ove naše najstarije planinarske pjesme pronašao sam još neke pojedinosti. Dragocjena Zajčeva djela, koja su se nalazila kod Zajčeve unuke Zdenke Zajc u Lovranu, otkupila je 1965. Sveučilišna knjižnica u Zagrebu, gdje je seda pohranjena, pored ostalih Zajčevih djela, i »Poputnica Kleku«. Zajc je unatoč svojim velikim obavezama imao običaj bilježiti svoje skladbe u posebne knjige koje je uvaženi zagrebački muzikolog, pedagog i skladatelj dr. Hubert Pettan temeljito pregledao, sredio te sastavio popis Zajčeve glazbene ostavštine. A rezultat njegova četverogodišnjeg rada je knjiga »Popis skladbi Ivana Zajca« (JAZU, Zagreb, 1956). U tom opsežnom prilogu za gradu o djelu Ivana Zajca, označeno je na str. 194 slijedeće:

858 Poputnica Kleka
Gore na visu (I. Trnski)
Es; m. zb., str. 4. knj. 81,
»Klek« Ogulin

A to znači da je djelo u opusu pod br. 858, da je naziv skladbe Poputnica Kleka, a Gore na visu početni su stihovi pjesme koju je napisao Ivan Trnski. Es je oznaka za tonalitet (dur), pjesma je skladana za muški zbor, nalazi se na str. 4 knjige opusa pod brojem 81, pisana je po narudžbi za pjevački zbor »Klek« iz Ogulina.

U naslovu izvornog notnog materijala sam Zajc je napisao:

Poputnica »Kleka«
muški zbor

skladao i slavnom pjevačkom družtvu »Kleka« u Ogulinu posvetio Ivan pl. Zajc.

Iz ovih je podataka vidljivo da je »ogulinski« notni zapis na dva mjesta pogrešno označen u »Našim planinama« i u Planinarskoj pjesmarici: naziv pjesme je Poputnica »Kleka«, a ne »Klek«, uz ime Zajca napisano je ime Junek, a ime »posljednjeg Iliraca« pjesnika Ivana Trnskog, autora teksta, izostavljeno je. Dilemu, tko je bio taj Junek i kakve on ima veze s poputnicom pomogao mi je riješiti dr. H. Pettan. Ime Juneka je Cyril, bio je profesor glazbe u školi Hrvatskog glazbenog zavoda u Zagrebu. On je vjerojatno poputnicu uvježbao sa zborom »Klek«, transponirao u D-dur, a kod prijepisa notnog materijala (to se već dogadalo u povijesti glazbe) jednostavno je zapisano

njegovo ime. Nadalje, prof. dr. H. Pettan utvrdio je, po opusu prethodnih Zajčevih djebla, da je poputnica napisana u siječnju 1895.

Iz Zajčeve biografije nisam mogao ustaviti je li Zajc zbog nekog posla boravio u Ogulinu, iako se još danas pripovijeda da je dolazio u posjetе prijateljima s kojima je voleo sjediti u ondašnjoj kavani »Klek« i da su poslije žučljive debate o kulturnim i političkim prilikama odstreliti čak i do Kleka. Možda je tom zgodom netko predložio Zajcu da napiše nešto i za Ogulince. Ipak je Zajc morao vidjeti Klek i to iz vlaka kada je putovao na relaciji Zagreb—Rijeka i obratno. Možda mu je očaravajući vidik na »starca Kleka« pomogao pri stvaranju poputnice.

Možda su Zajčevu poputnicu pjevali i svirali HPD-ovi »Žohari«, jer, pričao mi je nestor hrvatskog alpinizma Drago Belačić, poznat planinarima pod nadimkom »Žohar« — da se dobro sjeća kako je ta klapa na svojem repertoaru imala i pjesme o Kleku. Pิตao sam dalje Drageca — je li slučano zna kako je nastalo ime glazbene klape »Žohari«. Odgovorio je: »Kad sam išao na penjaču u stijenu Kleka, bilo je to još prije rata, negdje tridesetih godina, sa mnom je često bila i klapa planinara — tamburaša koji su prolazeći Ogulinom svirali i pjevali planinarske pjesme. A Ogulinci su govorili — ide »Žohar« sa svojim »Žoharčićima« — i tako je nastalo ime te glazbene klape. A bili su prepoznatljivi, nastavlja Dragec, i po odjeći: zelenom tirolskom kaputiću, šeširu s velikim obodom i širokim pumpericama ispod kojih su virile crvene čarape.

Planinari starije i srednje generacije dobro se još sjećaju druželjubivog, skromnog ali ponosnog i pomalo melankoličnog Stjepana Piljeka (Zagreb, 1912—1975). On je društvenom planinarskom radu posvetio velik dio svog života i osjećao se najsretnijim na izletu i u druženju s planinarama. Planinarstvom se počeo baviti još kao član predratnog Planinarskog društva »Runolist« (1929), bio je jedan od osnivača Omladinske sekcije Hrvatskog planinarskog društva (1936), obavljao je poslove tajnika planinarske sekcije FD »Lokomotiva« a u Planinarskom društvu »Zagreb« bio je profesionalni tajnik, osnivač i pročelnik markacijske sekcije (1949—1954). Posebno se istaknuo u poslijeratnoj izgradnji planinarskih domova i označavanju planinarskih staza, bio je tajnik Komisije za objekte Planinarskog saveza Hrvatske (1961). Tokom svoga dugogodišnjeg planinarskog staža bavio se gotovo svim planinarskim disciplinama. Neko je vrijeme bio i opskrbnik Planinarskog doma na Lipi. Starijim planinarima je ostao u sjećanju »bažul-čušpajz« koji je sam pripremao za nedjeljni objed. U svakom slučaju Piljek je bio osebujna ličnost. Unatoč tome što je bio uslužan i ljubezan spram svakoga, volio je, pogotovo posljednjih godina života — samoču — naročito u planini. Vjerojatno je u toj samoči poneki put i zapjevao. Doduše nije imao pjevnog glasa i nekog naročitog sluha, ali je pjevao sa srcem.

Sa Štefom, kako smo ga od milja zvali, bio sam prisni prijatelj, obišli smo mnoge planine. Za vrijeme izleta bio je šutljiv, nije volio razgovaratati ali je zato znao povremeno zapjevati PLANINARSKU HIMNU. Poklonio mi je za uspomenu tu poznatu planinarsku pjesmu, koja je objavljena i u »Našim planinama« kao prva u seriji planinarskih pjesama (NP 1—2, 1976). Kada je nastala i tko su autori Piljek mi nije rekao. Član Planinarskog društva »Željezničar«, Adolf Frančeski, popularni Dolfi, poznati planinar i uspješni zabavljač i pjevač, misli da su i riječi i melodija Planinarske himne — Piljekovo djelo. Tko zna, možda... meni to nije otkrio, bio je previše skroman. Ipak, dobro znam da je on toliko volio tu pjesmu da je dopisao dvije nove strofe, koje po sadržaju i lijepoti stiha nimalo ne zaostaju za prethodnim stihovima. Malo je njegovih prijatelja kojima je poznato da se bavio i pisanjem poezije; skromne su to pjesme i pretežno tužnog raspolaženja. Napisao je i nekoliko vrednih pjesmica posvećenih prirodi i planinarstvu. Jedna od njih je i »Mali planinar«. Ovu je pjesmu recitirao planinarski poletarac Hrvoje Dogan na Svečanoj akademiji u Domu JNA u povodu 110. obljetnice organiziranog planinarsvta u Hrvatskoj (18. studenoga 1984).

U Piljekovoj planinarskoj ostavštini naknadno sam pronašao noćni zapis »Himna Hrvatskog planinarskog društva« za koju je stihove napisao dr. Đuro Janečić a melodiju skladao Rudolf Taclik. Piljekov prijepis te pjesme datiran je 1939, prema tome pretpostavljam da je ona i napisana te godine ili možda malo prije. O ovoj, više rodoljubnoj nego planinarskoj pjesmi, drugi podaci nisu mi poznati.

Povodom proslave 60. obljetnice »Prijatelja prirode« i 50. obljetnice Doma na Glavici 1984. godine postavljena je u domu spomen-soba sa stalnom izložbom dokumenata i fotografija iz povijesti Radničkog, turističkog i planinarskog društva »Prijatelj prirode« iz Zagreba. Među izloženim eksponatima nalazi se i pjesma U PRIRODI — partitura pjevačkog zbora RKUD-a »Drvodjelac«.

Pjesmu je skladao Boris Krnić (Kostajnica, 1900 — Zagreb, 1979), profesor glazbe, zborovoda i skladatelj brojnih djela za pjevačke zborove. Tko je autor stihova nisam saznao, vjerojatno jedan od naprednih pisaca-revolucionara, jer je pjesma izrazit primjer literarnog stvaralaštva u krugu radničkog pokreta u Zagrebu.

Bivši članovi »Prijatelja prirode« Milivoj Gluhak, Dragutin Rodman i Vjekoslav Razdratz, pričali su mi da je pjesma »U prirodu« bila najpopularnija planinarska pjesma među članovima, te da je bila ne samo društvena nego i svojevrsna radnička himna uoči drugog svjetskog rata. Pjevala se pojedinačno i grupno, najviše na zajedničkim društvenim izletima, a čula se i na URSS-ovim organiziranim skupovima.

Zbog organiziranja masovnih radničkih izleta i priređivanja zabavnih i kulturnih pri-

VLADIMIR JAGARIĆ

Pisac ovoga članka, Vladimir Jagarić, poznati je zagrebački planinar koji je član planinarske organizacije već punih četrdeset godina. Po zanimanju je glumac, a hobi mu je glazba. Zbog svega toga ovaj njegov prilog ima ne samo stručnu nego i memoarsku vrijednost.

Rodio se u Zagrebu 1925. i diplomirao 1946. na Zemaljskoj glumačkoj školi u Zagrebu. Radio je u kazalištima Zagreba, Sarajeva i Karlovca, a posljednjih dvadeset godina u Zagrebačkom kazalištu »Komedija« odakle je otisao u mirovinu.

Planinariti je počeo još u djetinjstvu. Obišao je gotovo sve planine Jugoslavije, a od inozemnih najviše bugarske (član je B. T. »Ivan Vazar« u Sofiji). Najmiliji mu je zavičajni (po majci) Zumberak i ostao mu je vjeran do danas. Jedan je od njegovih najboljih poznavalaca i pokretač je mnogih akcija u tom području. Posljednjih desetak godina značajna je njegova djelatnost u društvenim akcijama oko Spomen-područja »Zumberak-Gorjanci«. Urednik je biblioteke »Zumberak-Gorjanci«, bio je suradnik Izletničke karte »Zumberak-Gorjanci« a uskoro izlazi iz tiska i knjiga »Po Zumberku i Gorjancima« u kojoj je i nekoliko njegovih priloga. Kao član Gorske strže PSH pobornik je proglašenja Zumberka parkom prirode.

Član je PD »Zagreb« od 1949. Bio je član predsjedništva PSH (1971-1987) i radio u komisijama za povijest planinarstva, propagandu i transverzale. Kao predsjednik Komisije za transverzale zalagao se da se ova planinarska disciplina ne profanira i ne izrodi u trku za značkama. Njegovim dolaskom na čelo Komisije za propagandu znatno se poboljšala ova djelatnost. Istaknuo se kao organizator masovnih priredaba, naročito u organizirajući i režiji Akademije PSH povodom proslave 100. i 110. obljetnice planinarstva u Hrvatskoj.

Godinama skuplja planinarske pjesme i objavljuje ih povremeno u našem časopisu. Rezultat toga njegovog hobija bila je i »Planinarska pjesmarica« koju je PSH izdao 1987. u povodu 110. obljetnice hrvatskog planinarstva.

Za svoj doprinos našoj organizaciji dobio je brojna priznanja, među ostalima i najviša: Zlatne



znakove PSH (1975), Planinske zvezne Slovenije (1986) i PSJ (1985) te, na kraju Plaketu PSH. No najveće je priznanje koje je mogao dobiti kao čovjek i kao planinar mnoštvo odanih prijatelja među kojima je cijenjen zbog svojih karakternih osobina: susretljivosti, srdačnosti i ljudske topline kojom zrači u svojoj okolini.

Dr. Zeljko Poljak

redaba s revolucionarnim sadržajem, godine 1936. društvo »Prijatelj prirode« zabranjena je svaka djelatnost. Unatoč zabrani rada društva, pjesma se i dalje pjevala na izletima i društvenim sastancima novoosnovane Radničke planinarske zajednice (RA-PLA-ZA) koja je nastavila rad »Prijatelj prirode«. S ovom se pjesmom odlazilo i sa radnih akcija prilikom izgradnje Izletničkog doma na Glavici.

Zagrebačka podružnica RTPD »Prijatelj prirode« proslavila je 30. rujna 1934. na Mědvednici kod Pongračeve lugarnice desetu godišnjicu postojanja. U raznolikom programu sudjelovala su i radnička kulturna društva. Možda je već tada neko pjevačko društvo otpjevalo pjesmu »U prirodu«. Sigurno je da je ova pjesma izvedena 12. srpnja 1936. u Sisku na Matineje radničke umjetnosti i kulture koju je organizirao Mjesni međustrukovni odbor URSSJ. U programu su između ostalih društava sudjelovale Sekcija mješovitog pjevačkog zbora i Sekcija gitarista i mandolinista Radničko-turističkog društva »Prijatelj prirode« iz Zagreba, koje su tom prigodom izvele pjesmu »U prirodu«. Tako stoji na sačuvanom plakatu Matineje izloženom u spomen-sobi Doma na Glavici, a vjerojatno je izvedena i prilikom otvorenja Doma na Glavici polovicom 1937. godine. O tom

nam svjedoči dokumentarni notni zapis pjesme — zborске partiture RKUD-a »Drvodjelac«.

Melodiju i rodoljubive stihove ove naše povijesne i jedinstvene revolucionarne planinarske pjesme slabo poznaje današnja generacija planinara. Zbog toga sam je i uvrstio u Planinarsku pjesmaricu. Pjesmu je za glas obradio Miroslav Berta, zagrebački skladatelj zabavnih i planinarskih pjesama.

U potrazi za starim planinarskim pjesmama najprije sam se obratio dobro nam znatom Ivici Sudniku (Samobor, 1910). Od njega sam dobio dviće »vjeko« melodije: »Kod kapеле Svetе Ane« i »Šoćeva kuća«. O Sudniku je već mnogo toga napisano a poznata je i njegova biografija kao planinarskog, sportskog, turističkog i kulturnog radnika. Tražeći naknadno podatke za komentar navedenih pjesama ponovno sam otisao Sudniku u Samoborski muzej, ovog puta u društvu Jakše Kopića, koji je išao Sudniku povijesti za planinarsku rubriku u »Vjesniku«, a usput se zanimalo i za pjesme koje su nastale u planinarskoj prošlosti. Tada me je Sudnik upozorio na Nikolu Fallera, prvog direktora Hrvatske opere, koji je bio strastveni planinar i botaničar, pa nije isključeno da se u njegovu skladateljskom opusu (koji bi trebalo istražiti), ne nalazi i neka

planinarska pjesma. U novouređenoj prostoriji u potkrovilju muzeja, u bivšoj kuriji Ferde Livadića, smještena je Samoborska zbirka Ivice Sudnika. Police su pune sitnih predmeta, požutjelih knjiga i mapa s povijesnim i arhivskim dokumentima o Samoboru. Sve je to Sudnik godinama sabirao, sačuvao i na kraju poklonio svom voljenom gradu. I mi planinari zastupljeni smo u ovoj prostoriji s nekoliko polica sa pohranjenim dokumentima i predmetima iz hrvatske planinarske povijesti. Dok Sudnik prebire po trošnim knjigama tražeći stare pjesmarice, priča mi priču o nastanku pjesme KOD KAPELE SVETE ANE, koja već pola stoljeća uzbudjuje zaljubljene i one koji u svojoj mladosti kriju neku davno doživljenu ljubav.

Bilo je to 1936. godine. Mladi Ivica Sudnik ovjekovječio je fotoaparatom jednu klupu u parku Anindola koja »slatke tajne pričat zna«. Mnoge ljubavne romanse doživljene su na tom omiljenom šetalištu. Fotografija je obišla nekoliko svjetskih izložbi umjetničkih fotografija (pod imenom autora kao člana Foto-sekcije PD »Japetić« iz Samobora), da bi se konačno iz Bostona vratila autoru s pri-loženom nagradom od pet dolar. Inspiriran ovim dogadjajem Ivičin prijatelj Marko Vukasović, koji je također imao svoju anindolsku »ljubavnu priču«, napisao je na tu temu malu lirsку pjesmu. Kako je Ivica u to vrijeme bio tajnik pjevačkog društva »Jeka« bio mu je dostupan harmonij, na kojem je Marko, prebirući s dva prsta po tipkama harmonija stvarao melodiju, a Ivica je »basirao«, također s dva prsta. Tako je nastala pjesma koja je vrlo brzo postala poznata ne samo u Samoboru već i u Zagrebu. I danas je popularna, često je čujemo na radiju, raznim priredbama i zabavama, a naravno, i u planinarskim domovima.

Marko Vukasović rođio se u Americi (Leisinger, Pa. 1915 — Zemun, 1944). Roditelji su mu bili Žumberčani. Od svoje osamnaestste godine stalno je živio u Samoboru. Studirao je povijest umjetnosti, i volio glazbu, društvo i prirodu. Bio je boem u najplemenitijem smislu te riječi. Pisao je novinske članke, poeziju i scenske prikaze; 1934. godine izveden je njegov šaljivi planinarski igrokaz »Samoborci u Alpama«. Naši »hapedaši« rado su pjevali na planinarskim zabavama i izletima, između ostalih pjesama, i Vukasovićevu starogradsku pjesmu u ritmu valcera »Uzmi ove ruže«.

Između dva svjetska rata omiljeni izleti i šetnje Zagrepčana i Samoboraca bili su uz potok Gradnju — romantičnom Lipovečkom Dragom. Nakon odmora u planinarskoj gostionici Mike Dumića u Smerovišću, nastavlja se put do popularne »Šojske«. Taj »mali zemaljski raj« nadahnuo je Marka Vukasovića da napiše pjesmu ŠOICEVA KUĆA. Za ovu koračnicu-fox, glazbu je sklapao mladi Samoborac, student tehničke Tonček Filipek koji je umro u 22. godini života, 1938. godine.

Od Sudnika sam doznao za još neke stare pjesme koje zasljužuju da budu zabilježene u ovom komentaru. Stihove za pjesmu »Mio

ti je kraj u gorah zelenih« napisao je Ljudevit Vukotinović (Zagreb, 1813 — Zagreb, 1893), ilirac, član HPD-a od osnutka i treći po redu predsjednik HPD-a, Glazbu je sklapao znameniti Ferdo Livadić (Celje, 1798 — Samobor, 1871), također istaknuti pristaša Ilirskog preporoda. Pjesma je tiskana u »Hrvatskoj pjesmarici« u Zagrebu 1893. godine u izdanju Matice Hrvatske, a sakupio ih je Vjekoslav Klaić. Ferdo Livadić sklapao je na tekstove ilirskih pjesnika brojne budnice, davovje, solo-pjesme, koračnice i scensku glazbu. Vukotinović i Livadić zajednički su napisali još nekoliko pjesama od kojih je za povijest planinarske pjesme značajna rodoljubna balada »Okičke vrane«. Pjesma je tiskana u »Kolu, sbirki izabranih hrvatsko-slovenskih sborova«, Zagreb, 1894, u izdanju Hrvatskog pjevačkog društva »Kolo«. Pjesmaricu je uredio Nikola Faller. U toj pjesmarici nalazi se i pjesma »Na Velebitu«, skladatelja Franje Serafina Vilhara. Spomena je vrijedna i pjesma »Oj, goro okička«, na stihove Stjepana Imbrića i Vjekoslava Smetka, koju je uglažbio poznati hrvatski glazbenik i skladatelj Rudolf Matz.

Kad već govorim o Samoboru spomenut ču još i nezaboravni i atraktivni mali vlak »Samoborček« u kojem su veseli izletnici za vrijeme vožnje pjevali pjesme kao što su npr. »Samobor je lepi varoš«, »Marijana, slatka mala Marijana« (pretpostavlja se da ju je sklapao Vlaho Paljetak), »Regiment po cesti gre«, »Nejdeme dime, dime«, »Nikaj na svetu lepšega ni«, »Vu plavem trnacu« (Đuro Prejac), »Kaj« (Rudolf Taclik) i »Fala« (Vlaho Paljetak). Sve se te pjesmice pjevaju još i danas i smatramo ih planinarskim pjesmama iako nisu planinarskog sadržaja. Te naše vječne melodije toliko su poznate da nije bilo potrebno tiskati ih u pjesmarici. Da bi se i ove pjesme sačuvale od zaborava i da bi ih upoznale nove generacije koje ih ne znaju, možda bi bilo dobro ponovno ih objaviti.

U biografiji alpinista Dragutina Brahma (poginuo 27. lipnja 1938. prilikom prvenstvenog uspona u stijeni Aniča kuka) malo je poznat podatak da je on svirao gitaru i obožavao glazbu te da je pisao pjesme i sklapao glazbu za njih. Tako je »Samoborček« posvetio kajkavsku pjesmu — popevku »Samoborec«. Notni zapis te pjesme pronašao sam u privatnoj glazbenoj arhivi Miroslava Berte.

O Dragutinu Flanjeku, skladatelju i piscu teksta PLANINARSKE POLKE, saznao sam vrlo malo. U oskudnim dokumentima dosjeua u Arhivu Hrvatskog narodnog kazališta piše da je rođen 1914. u Brinju-Jezerane i da je bio član orkestra HNK od 1950. do 1966. kada je otisao u mirovinu. »Planinarska polka« tiskana je kao posebna pjesma u Mužičkoj nakladi Saveza muzičkih udruženja (Zagreb, 1953). U originalu je pisana za glas i klavir, a u aranžmanu Miroslava Berte objavljena je u našoj pjesmarici.

Nastavnik glazbenog odgoja, dirigent i skladatelj Rudolf Rajter, rođio se u Ivancu 1912. gdje je proveo djetinjstvo i polazio os-

novnu školu. Učiteljsku školu završio je u Čakovcu, a nakon službovanja u nekim mještima Slavonije svoju ljubav i sklonost spram glazbe usavršio je na Višoj pedagoškoj školi u Zagrebu. Posljednjih desetak godina života radio je u Zagrebu kao nastavnik glazbenog odgoja sve do svoje smrti 1969.

Planinariti je počeo još kao srednjoškolac. Član podružnice Hrvatskog planinarskog društva »Ivančica« postaje 1928. Pri svakoj posjeti Ivancu, a to je bilo nekoliko puta godišnje, redovito bi posjetio Ivančicu, planinu koju je najviše volio. Vidici s njenih vrhova i proplanaka na ivanečka sela, stare kleti i trošne dvorce, na bistre potoke i zelene šume te naše najviše planine između Save i Drave, nadahnuli su Rajtera da je napisao brojne skladbe u zagorskom melosu. Na Prvom festivalu kajkavskе popevke u Krapini (1966) čak su tri njegove popijevke izvedene u finalu, od kojih je »Sestrica reka« nagradena prвom nagradom stručnog žirija.

Rajter je još kao preparamalist sklapao pjesme i za vrijeme školskih praznika uvježbavao ih s ivanečkim đačkim tamburaškim orkestrom. Iz tog je perioda najznačajnija pjesma »Ivančice sele« koja je poslije promijenila naslov u POLEG JEDNE VELKE GORE. Pjesma je nadaleko poznata i tako popularna da mnogi misle da je narodna. Svojom jednostavnom melodijom, koja se lako pamti, pristupačna je svim slojevima izvodača i slusalaca. I planinari je smatrali svojom pjesmom jer je sastavni dio njihovog pjevačkog repertoara.

Stihove za ovu antologijsku kajkavsku popijevku napisala je Pavica Hrazdira (Ivanec, 1895–1975); osim kajkavskih pjesama poznati su i njezini putopisi: »Uzduž po Hrvatskom zagorju« i »Od Mangarta do Triglava«. U »Ivančickom kalendaru« (1974) objavljena je uz tekst pjesme i Pavičina izjava o nastanku pjesme: »Godine 1933. sjedila sam pred pilatom s Rudekom Rajterom i izgovorila sam mu ove stihove... on se oduševio... obećao je da će ih uglažbiti. To je učinio poslije rata i tako je pjesma postala popularna«.

No s autorstvom te pjesme nije baš sve do kraja jasno. Glazbeni urednik Radio Ivana, novinar i skladatelj Franjo Hrg, obavijestio me je o svojim istraživanjima te neslužbene »Ivančice himne«. Pjesma »Poleg jedne velke gore« objavljena je u knjigama (JAZU, Zagreb): »Narodne popijevke Hrvatskog zagorja«, napjevi (1950), tekstovi (1952) i »Uvodna muzikološka studija« (1971). Popijevke je uz komentar zapisao i obradio dr. Vinko Žganec. Uz tekst napjeva Žganec piše da mu je pjesmu »Poleg jedne velke gore« pjevala Pepica Hrg (ne Pepina, kako je navedeno, krsnim imenom Josipa, sestra F. Hrga, rođena u Ivancu 1924). A u bilješkama »Uvodne muzikološke studije« Žganec navodi sljedeće podatke: »Riječi i napjev sastavio je godine 1942, navodno, Franjo Lodata. Napjev je, s obzirom na ljestvicu i ritam posljednjeg melodijskog retka, stran hrvatskom glazbenom izazu. Ipak je pjesma u ivanečkom kotaru postala popularna«.

Na omotnicama gramofonskih ploča i na tiskanim materijalima ove pjesme, osim R. Rajtera i P. Hrazdire, spominje se kao suautor teksta i Ivan Šmalc. Prema sjećanju planinara Vladimira Levanića, jednog od brojnih Rajterovih ivanečkih prijatelja, pjesma je napisana nakon izgradnje planinarske kuće na Ivančici, a to znači poslije 1929. godine. On dalje tvrdi da je Pavica Hrazdira jedini i pravi autor teksta, dok je I. Šmalc, član tadašnjeg đačkog tamburaškog orkestra, neznatno sudjelovao kod sastavljanja teksta. U intervjuju za Radio-Ivanec prisjeća se F. Hrg da je P. Hrazdira pred samu smrt na bolesničkoj postelji na pitanje otkuda na pločama njezino ime i ime Ivana Šmalca odgovorila: »To ni ja ne znam«. Ona, dakle, osporava suautorstvo I. Šmalca, ali što je s Lodatam i vremenom nastanka naprjava i njegovim autorima? Čitav »slučaj« o autorstvu teksta nije time završen. Pjesma je snimljena i na LP ploči »Na Sljeme« (1987, RO »Suzy« iz Zagreba), a pjeva je Radek Brodarec uz pratnju tamburaškog orkestra »Croatia«. Uz R. Rajtera navedena su još imena: P. Hrazdica, I. Štimac i M. Jeličić. I što sad? Pretpostavljamo da je M. Jeličić aranžer (osim što je producent ploče i dirigent) i da je moguća tiskarska pogreška s prezimenom Hrazdira (umjesto r — c), ali zašto se pojavljuje ime I. Štimca? Možda se i on smatra jednim od autora teksta, jer je u pjesmi promijenjen samo jedan stih i dodano nekoliko riječi zbog ritma aranžmana.

Na gramofonskim pločama na kojima je pjesma objavljena uglavnom se pjeva tekst koji je tiskan u »Ivančickom kalendaru«. Prvi puta pjesma je objavljena na ploči »Lepi naš kaj« 1963. godine u glazbenoj produkciji »Jugoton« i u interpretaciji Vladimira Ruždija i Zvonimira Prelčeca. U različitim produkcijama i izvedbama pjesma je snimljena na još nekoliko ploča. Tako su se snimili »Zagrebački muzikaši« (1981) i »Ladarice« (1982) ali pod naslovom »Lieder aus Jugoslawien«, naslov je pjesme u zagradi preveden kao »Dort wo die Berge sind«. Zanimljivo je da pjesmu pjeva Dunja Rajter, kćerka Rudolfa Rajtera, koji je naveden i kao autor glazbe i teksta.

Daljnjim istraživanjem F. Hrg je, čini se, riješio sve nedoumice oko autorstva pjesme. Od Rajterove supruge Zore, koja živi u Zagrebu, dobio je na uvid više dokumenata kojima se potvrđuje da je nedvojbeni autor glazbe Rudolf Rajter, te da su autori teksta, ipak, Ivan Šmalc i Pavica Hrazdira. Šmalc je napisao prvu strofu, a naknadno je nekoliko strofa dodala Pavica Hrazdira. U Zorinoj je dokumentaciji i autorova izjava da je pjesma skladana 1930. za glas i klavir. Što se pak tiče imena I. Štimca, koje se pojavilo na Brodarčevu ploči, ono je vjerojatno rezultat pogrešnog prepisivanja, premetanja nekih slogova u prezimenu Šmalc. To da je P. Hrazdira osporavala suautorstvo Šmalcu mora joj se oprostiti, jer je izjavu dala u poodmaklim godinama. Žganec pak u vrijeme kada ju je u

Ivancu zapisao (12. prosinca 1947) nije morao pa čak ni mogao znati da ova popijevka nije narodna, jer do tada nije bila objavljena. Prema tome ovo je prava i potpuna istina o autorstvu pjesme »Poleg jedne velke gore« koja je jedna od najljepših zagorskih i planinarskih popijevki», kako kaže poznati Ivančanin i planinar Dragutin Karažinec.

U »Našim planinama« (1988, 1-2) tiskana je Rajterova »Koračnica ivanečkih planinara« za koju je naknadno riječi napisao skladatelj Franjo Hrg. Napisana je oko 1930. godine za tamburaški orkestar, objavljena je u časopisu »Sloga« (Zagreb, 1956, 15-16). Najprije je izvodena pod naslovom »Planinarska koračnica«, potom i kao »Poputnica ivanečkih planinara«. Rajter ju je posvetio dru Adalbertu Špiljeru, predsjedniku podružnice HPD »Ivančica« u Ivancu. Prvu izvedbu s tekstom F. Hrga doživjela je na proslavi 90. obljetnice Planinarskog društva »Ivančica« iz Ivanca na Ivančici 3. srpnja 1988. godine.

U posljednje vrijeme vrlo se često čuje u programima Radio-Zagreba pjesma »Denes pem na Slem«. Melodiju je skladao Andrija Stengl, a riječi je napisala Vesna Svoboda-Kos. U sjeveroistočnom dijelu Medvednice, u području sela Markuševca, pjeva se narodna pjesma »Lepa moja goro zelena«. Mnogi se još sjećaju planinara — »sljemeniša« Dilibora Šmita, koji je nedjeljom u planinarskim domovima na Medvednici svirao mandolinu i pjevao planinarske pjesme. Medvednica, glazba, vino i žene bile su njegove velike ljubavi.

O Medvednici ili kako je još nazivaju i Sljeme po najvišem njezinu vrhu, napisano je toliko pjesama da bi se mogla izdati jedna posebna pjesmarica. Zbog toga sam odabrao za »Planinarsku pjesmaricu« samo tri pjesme koje meni na najbolji način, i glazbom i riječima, govore o posebnosti ove zagrebačke gore.

Skladatelj Vladimir Kos st. (Zagreb, 1908—1977) bio je pravni referent PTT-a. Glazbom se bavio amaterski, svirao je harmoniku, klarinet i alt-saksofon. Bio je istaknuti član KUD-a PTT Zagreb »Vilim Galjer« i dugogodišnji član Planinarskog društva PTT »Sljeme«. Planinario je uglavnom samo po Medvednici koju je redovito posjećivao gotovo svake nedjelje. Medvednici je posvetio i jedino glazbeno djelo koje je napisao (1970), a to je glazbena komedija u tri čina (pet slika) pod nazivom »Naše Sljeme«. Kos je napisao i libreto i sa Silvom Štefan tekstove pjesama. To je naš prvi i jedini cijelovečernji kazališni igrokaz s tematikom o planinarstvu

i prirodi. Vrijedni su pažnje glazbeni brojevi »Danas je divan dan«, »Šestinsko kolo« i »U prirodu«. Treća strofa iz koračnice »U prirodu« dovoljno ilustrira ljepotu i muzikalnost stihova:

»U prirodi na Sljemenu će brige ti proći,
Zato vedro kroz život kroči,

Pjesma nek ti je stalni drug, bilo Sljeme
Ili ti breme, život vedro gledaj uvijek svud.«. Prava je šteta što ta planinarska glazbena komedija nije do sada javno prikazana. U Planinarskoj pjesmarici tiskan je samo glavni napjev, fox-polka pod nazivom NAŠE SLJEME.

Pijanist i skladatelj zabavnih melodija Rudolf Mahalup (Zagreb, 1895—1981) glazbu je učio privatno. Djelovao je niz godina kao član salonskih orkestara. Ostavio je više od pedeset skladbi. Njegovu pjesmu NA SLEME poznaju i pjevaju i stari i mlađi, obiljubljena je ne samo među planinarima već je prihvataju i svi oni koji vole Medvednicu, jer

»tak lijepe blage gore
dalke na svetu ni«.

Premijerno je izvedena na Prvom festivalu kajkavske popevke Krapina 66' u interpretaciji dueta Tomislav Borić i Radek Brodarec i u aranžmanu Teodora Bocha, dirigenta Ansambla Zagrebačke pivovare »Tamburica«. Stihove za ovaj zagrebački evergrin napisao je Stjepan Jakševac, poznati zagrebački pjesnik i pisac brojnih tekstova zabavnih melodija.

Ivo Körbler je skladatelj, pisac, aranžer i pisac tekstova (Zagreb, 1926). Skladao je zabavnu, laku orkestralnu, dječju i jazz glazbu. Dugogodišnji je voditelj i glazbeni urednik naklade Društva skladatelja Hrvatske — »Zabavne melodije«, jedan je od organizatora koncerata i jazza i zagrebačkih festivala zabavne glazbe. Bavi se i glazbenom publicistikom. Dobitnik je više nagrada na festivalima zabavne glazbe.

Kada sam upitao Körblera kako je nastala njegova pjesma IZLET NA SLJEME, odgovorio je: »Moja djeca uvijek se vesele nedjeljom izletu na Medvednicu: vožnji u crvenim, žutim i plavim vagončićima žičare, šetnji šumom, igrana na livadi, leptirima, cvijeću, pogledu na Zagreb... Moju suprugu je to djeće veselje toliko obradovalo da je stihovima opisala naš izlet na Sljeme, a ja sam, naravno, te stihove odmah uglažbio. Pjesmu je na Festivalu zabavnih melodija Zagreb '82 pjevala moja devetogodišnja kćerka Iva.«.

Svršetak u idućem broju

Prilog povijesti prve podružnice HPD-a

3. Razdoblje nakon Gojtna

Dr. ANTE RUKAVINA
GOSPIĆ

Predsjedničke poslove u planinarskom društvu nakon Gojtanove smrti preuzima potpredsjednik dr. Marko Tomičić. No, trebalo je izabrati predsjednika. A život je tekao neumoljivo dalje.

U to doba bilo je u političkom životu zemlje na vidiku rješenje tzv. hrvatskog pitanja, pa su se u hrvatskom tisku pojavljivale zamisli o tome kako što bolje unaprijediti domovinu u onom trenutku kada to bude moguće i politički i gospodarski. U tom smislu i nepoznati dopisnik zagrebačkog »Hrvatskog dnevnika« iz Gospicja, već onda suočen s novom turističkom sezonom piše članak koji navedena novina donosi 18. travnja 1939. pod naslovom »Nekoliko turističkih problema Like« i s podnaslovom »Nekoliko cesta i gorskih staza omogućit će na Velebitu snažan razvoj planinarstva«. Kako su neke ideje iz toga članka i danas posve aktualne, a u proteklih 50 godina nisu ostvarene, donosimo ga u cijelosti:

»Premda je naša Hrvatska domovina poznata u stranom svijetu kao lijepa i prirodno bogata zemlja, ipak do danas ta prirodna bogatstva nisu u dovoljnoj mjeri iskoristena. Glavni razlog za sve to leži u tome, što nametnute vlasti nikada nisu imale ljubavi za ovu zemlju, do li žele da je što više izrabe. Malo je toga učinjeno vlastitom inicijativom, jer da se nešto većeg i korisnijeg postigne, potrebno je u rukama imati vlast.«

Tako je npr. i naša Like prozvana »pasivnim krajem, pa je ta nesretna riječ »pasivan« bila dovoljno ispraka vlastodršcima za bijedni život naroda u ovim krajevima.

Ako naprotiv imamo u vidu, da bi u Lici uz stočarstvo veoma dobro uspjevalo i voćarstvo, što

su dokazali mnogi pokusi, te da Like ima sve uvjete za razvoj turizma, jasno je tada, da Like ne bi trebala nositi označku pasivnoga kraja, kada bi joj se ukazala potreblja briga.

Za snažniji razvitak turizma u Lici trebalo bi posvetiti najveću brigu planinarstvu, koje bi postalo jedan od najvažnijih faktora za promicanje gospodarskog života Like.

Sve što se je do sada u tom pravcu poduzimalo, zasluga je podružnice Hrv. plan. društva »Visočica« u Gospicju. Ono što je učinila vlast u te svrhe nosi više biljež službenosti, nego ozbiljne namjere, da se time narodu pomogne. Da je tomu tako svjedoči i ta činjenica, što se je g. 1935. u Velebitu gradila cesta od Jadovnoga do Stirovače, koja bi bila poslužila i planinarima, ali je gradnja obustavljena upravo onda, kada je od cijelih 30 kilometara puta trebalo izgraditi samo još nekih tri kilometra, pa da ta cesta bude dovršena. Za naš se Velebit nikada nije mogao naći kredita. Isti je slučaj bio i sa uzdužnom planinarskom stazom, koja vodi po grebenu Velebita. I ta je staza izgrađena samo djelomično u sjevernom i srednjem Velebitu, dok u južnom dijelu nije izgrađen niti jedan metar, a sve zbog pomanjkanja kredita.

Tako je i od strane higijenskih ustanova nešto bilo započeto raditi u Velebitu. Sagradilo se dvije planinarske kuće u srednjem Velebitu još u 1935. godini, ali poslije se ni s te strane nije ništa učinilo. No kod svega toga nezatognoga rada, izvadano od strane vlasti u Velebitu, najgorje je prošao onaj dio Like, na kojem su podružnici najviši velebitski vrhovi, a koji su vrhovi najviši i u cijeloj Hrvatskoj, te su osim toga pristupačniji nego li drugi dijelovi Velebita, pošto na podnožju planine ide i Željeznička. Taj dio čini upravo gospička okolica, koja je radi takvog mačuhinskog postupka, razmjerno jako slaba pohadana od planinara.

Željezničke postaje Gospic, Ribnik, Medak, Raduč, Lovinac, Ričice i Gračac su najzgodnije izlazne, a potom i polazne točke za planinare koji idu u Velebit.

Tako je gospička podružnica H.P.D. »Visočica« kroz 27 godina svoga djelovanja, prisiljena najviše ulagati sama, da uredi odgovarajući dio Velebita za planinarstvo. Naprotiv tomu je zanimljivo, da su odgovorni zanemarili planinarstvo upravo u ovom kraju, koji ima najviše preduvjeta za uspe-



Podružnica HPD iz Gospicja podigla je 1935. sklonište na Strugama (1320 m), u ratu uništeno danas zaboravljeno

Foto: Boris Vrtar

šan razvitak. Time se čini veliki grijeh i prema privredi; takvo zanemarivanje se protivi i socijalnim obzirima prema našim najsromičnjim slojevima pučanstva — Podgorcima —, koji bi od gradnje skloništa, domova, staza, čatrnja, te od posjeta planinare imali velike koristi.

Iz svih tih razloga, morali bi se u južnom dijelu Velebita, odmah i bez odlaganja, izvršiti ovi radovi:

1. udžunu stazu po grebenu Velebita, od Baških Oštarija do Malog Halana (oko 60 km), a osim toga u srednjem Velebitu dovršiti cestu Jadovno—Stirovac (oko 3 km), da taj dio bude spojen s južnim dijelom planine i sa Gospicem;

2. podići planinarsku kuću u Sugarskoj dulibi mjesto napuštene tamošnje lugarnice;

3. sagraditi planinarsku kuću na Strugama nad Velikom Paklenicom, podno Tadine glavice;

4. sagraditi uvijek otvoreno sklonište na kršnom polju Oglavinovac nad Počiteljem sa čatrnjom, pošto u blizini nema vode;

5. izgraditi poprečnu stazu od vrha Visočice do mjesta Kruščica kraj Tribnja u Primorju, koja bi imala ići mimo špilje Vrtlina (oko 10 km);

6. urediti špilju »Vrtlina« sa putevima i električnom rasvjetom, kao što je to učinjeno na Plitvicama u špilji »Vila Jezerkinja«;

7. izvršiti popravak i djelomičnu novogradnju staze Medak—Starigrad, dok bi od Corine prosine do Starigrada trebalo samo popraviti stazu;

8. sagraditi poprečnu stazu od Počitelja do polja Veliko Rujno nad Starigradom;

9. izgraditi poprečnu stazu od Rizvanuše do Lukova Sugarja u Primorju (oko 10 km);

10. da se kod svake planinarske kuće sagradi jedna stalno otvorena daščara i mala štala za one, koji se nadu u nuždi u planini, bez ključa planinarske kuće, kako je to česti slučaj kod Podgoraca, koji u svako doba godine nose sami ili svojim tovarnjacima robu preko Velebita.

Spmenute staze mogle bi graditi šumske uprave, a gradnju planinarskih domova treba prepustiti podružnici Hrv. plan. društva »Visočica« u Gospicu, koju treba u tu svrhu svake godine pomoći izdajnom subvencijom, a to bi društvo bilo i najbolji jamac za valjano nadziranje takvih domova.

Osim ovih radova koje treba čim prije izvesti u Velebitu, potrebno je dati urediti državne ceste i seoske puteve, što je sve jako zapušteno. Kako se tomu posvećuje pažnja najbolji je dokaz budućki most, za koji smo mi u »Hrv. dnevnik« već nekoliko puta iznijeli, da je to most koji spaja Dalmatiniku i Bansku Hrvatsku, te Bosnu i Liku s morem. To je najvažniji most u ovom dijelu Hrvatske, preko koga se vrši ogroman promet, ali unatoč toga taj se most već godinama krpari drvenim materijalom, koji se poslije ruši.

Ako se još k tomu ostvari izgradnja električne centrala u Kruščici, što je već u projektu, čime bi se iskoristile vode Like i Gacka, pa kada bi naši sinovi dolazili tražiti odmora u Liku, gdje je na glasu zdrava voda i čist zrak, izgubila bi Lika brzo naziv pasivnoga kraja.

Nadamo se, da će uredenjem političkih prilika biti riješen i ovaj važni problem za našu Liku, pa daj Bože da se to čim prije ostvari.

Nepoznati ali optimistički raspoložen pišac gornjega članka nadao se da će i nakon Gojtanove planinarstvo u Gospicu ostvarivati zamišljene planove. Međutim, rat se primicao brzim koracima i prijetio uništenjem i onoga što je već bilo sagradeno. Nažalost i ovo se predviđanje brzo ostvarilo.

U takvim prilikama sazvana je izvanredna skupština Podružnice u Gospicu, u prvom redu radi izbora novog predsjednika. Shodno postojećim političkim prilikama Mjesna organizacija Hrvatske seljačke stranke Gospic, inače najutjecajnije političke snage u Lici, šalje sljedeći dopis vršitelju dužnosti predsjednika Podružnice:

Mjesna organizacija Hrvatske seljačke stranke
GOSPIĆ

Gospic dne 21. svibnja 1939.

Gospodinu

Dru Marku Tomičiću, liječniku

Gospic

Povodom predstojeće izvanredne skupštine Hrv. planinarskog društva, podružnice »Visočica« u Gospicu i izbora društvenog predsjednika, odbor ove organizacije, koji vodi računa o radu i budućnosti svih hrvatskih društava u Gospicu, raspravio je na svojoj sinoćnoj sjednici i pitanje izbora predsjednika i daljnog rada našeg planinarskog društva.

Tom prilikom konstatirano je da se vi kao vršioc dužnosti predsjednika zaista vodili društvo pravim hrvatskim u planinarskom putem.

U današnjim teškim vremenima, kad je više nego ikada potrebno da sva naša hrvatska društva ostanu u čvrstim i sigurnim rukama, ljudi koji neće dozvoliti da naša društva postanu potporom bilo kakvim protunarodnim akcijama ili nesavjesnim pojedincima, potrebno je da i naše planinarsko društvo ostanе u čvrstim i sigurnim rukama. Ova organizacija želi da to, da unatoč toga što ste okupljeni svojim poslovima, ostanete na čelu Hrvatskog planinarskog društva u Gospicu, te Vas molim da na današnjoj skupštini prihvate dužnost i čast predsjednika, pa makar samo do redovite glavne godišnje skupštine društva.

Obzirom na važnost stvari, ova organizacija se nuda da čete njenoj želji izći u susret, te Vas pozdravlja sa hrvatskim seljačkim pozdravom!

Predsjednik:

Mate Zagar

Tajnik:

Luka Hećimović

Dakle, u ono doba kao i prije i poslije, politički su činitelji upozoravali koga treba birati na rukovodeća mesta pa makar se radilo i o predsjedniku planinarskog društva.

I zaista, skupština je održana predviđenog dana. Slučajno je sačuvan zapisnik te skupštine i zgodno ga je danas pročitati, vidjeti iz njega popis najagilnijih članova koji su joj prisustvovali, podsjetiti se njihova društvenog položaja u Gospicu, čuti nekoliko misli o Gojtanu iz usta njegovog najintimnijeg prijatelja i sjetiti se izbora Gojtanova nasljednika.

ZAPISNIK

izvanredne glavne skupštine Hrvatskog Planinarskog društva podružnice »Visočica« u Gospicu održane u društvenim prostorijama hotela »Like« 21. svibnja 1939. sa ovim dnevnim redom:

1. Spomenoslovo pok. predsjedniku I. Gojtanu (drži Dr. M. Tomičić),

2. Popunjene ispravnjenog predsjedničkog i podpredsjedničkog mesta,

3. Eventualije.

Prisutni: Dr. Marko Tomičić, Grozaj Stjepan, Kolacević Tomica, Zagar Mate, Murković Ivan, Jurasović Nikola, Vukšić Juraj, Krišković Josip, Hećimović Luka, Matajica Vinko, Stimac Ive, Miletic Ivo, Ing. Vukšić Stjepan, Strnadel Slavko, Sekulić Petar, Nikšić Tome, Cop Ante, Nikšić Joso, Jurčić Vladimir profesor, gda Grozaj Ljubica.

Podpredsjednik Dr. Marko Tomičić konstataje da se u 14.30 sati nije sabrova dovoljan broj članova, pa stoga točno u 15 sati prema pozivu od 13. V. t. g. otvara skupštinu i pozdravlja prisutnu braću planinare, a nakon toga održao je lijepim biranim rječima pok. Ivanu Gojtanu slijedeće spomenoslovo:

Stovana gospodo i gospodo!

Moja je prva zadaća po današnjem dnevnom redu, da izreknam spomenoslovo u počast pokojnoga

našega predsjednika Ivana Gojtanu. Uдовoljavajući ovoj obvezu ne činim to samo iz dužnosti koju mi moj podpredsjednički položaj nalaže, ne činim to niti sam iz ubičajenog pleteta, već baš i iz dužne zahvalnosti prema pokojniku.

Uvjeren sam, da ste i Vi — gospodo — koji ste se u tako lijepom broju sakupili, istim osjećajem prožeti. Jer zaista, kada nas je 19. veljače o.g. ostavio za uvijek naš neprežaljeni Ivan Gojtan, nismo izgubili samo našega mnogogodišnjega predsjednika, već i onoga vrlo zaslužnog sugrađanina, koji nas je prvi zadobio na pokret planinaru, te nam tako utro put do nezaboravljivih i plemenitih užitaka, čiji smo sudionici planinareći u Velebitu — eto — već skoro tri decenija.

Svi se čutimo obvezanim pokojnom Ivanu Gojtanu, jer smo izgubili u njemu prvog i najboljeg našeg planinara u Lici, a napose osnivačeljima našega društva »Visočica«, izgubili smo uvijek uspješnog i požrtvovnog zaštitnika naših planinarskih interesa.

Da u Gospiću nije djelovalo kroz dugi niz godina Ivan Gojtan nebi možda ni danas mogli govoriti u pravom smislu riječi o planinarstvu u Lici usprkos tога, što baš ovdje imamo najveće i najljepše vrhove. (...)

Za kratko vrijeme bio je naš novi javni bilježnik opće poznat kao planinar, jer je često obilazio Velebit izazivajući iz početka čudenje kod nas, koji smo bili privikli, da u našoj planini više manje vidimo uprkos lijepim pjesmama o velenbitskoj vili samo krutu realnost — zapreknu u prometu s Primorjem ili da vidimo u istoj samo uzročnika naše opore klime, pravo još ne sluteći, kakve sve čari u sebi kriju ti naši vrhovi, padježi i obronci, te koja blagodat mogu biti ispričati za naš svijet.

Ako se nas nekolikočina prije Gojtanova dolaska odvilažila popeti na Visočicu, o tome se onda govorilo kao o nekom kurioznom slučaju. (...)

I tako se dogodilo samo pokojnikovom zaslugom, da se već prije 27 godina moglo pristupiti osnivanju našega društva, koje je od onda do svog zadnjeg časa t.j. do ove godine Gojtan vodio do uspjeha do uspjeha. Bez sumnje da će se ove stranice historije našega društva, koje govore o prvih 27 godina njezina opstanka brojiti uvijek među najljepše.

Cim je naša podružnica osnovana nastale su pod Gojtanovom upravom prve markacije, izgrađena je prva staza, pokrenuta je sabirna akcija za projektirani planinarski dom na Visočici takvim uspjehom, da smo već u 1929. mogli slaviti otvorene ovog našeg doma usprkos međutim bukunug svjetskog rata, a onda i usprkos ratnih posljedica, koje su tištile i tište našu ekonomiju.

Od tada redale su se u brzom slijedu svake godine nama dobro poznate nove investicije našega društva u južnom dijelu Velebita. (...)

Stoji da je naš prvi predsjednik i za vrijeme ovoga već razvijenoga našeg planinarstva još uvijek neumorno radio za naše društvo i sam. Cak već očevđno noseći u sebi klicu smrti još u netom minulom prosincu obavijestio nas je na odborskoj sjednici da je ishodio zakup zemljišta u Sugarskoj Dublili radi gradnje planinarskog doma, a par dana kasnije t.j. samo pet nedjelja prije nego je za uvijek sklopio svoje oči, kod cice zime vozio se u Medak, u zaselak Vedrine, da tamošnji narod ispišta kako ovaj zove najviše vrhove Velebita, a to povodom poznate polemike u novinama o tomjeti.

Meni je, koji sam u zadnje vrijeme morao češće zamjenjivati našega predsjednika radi njegove bolesti, koji sam mu dakle zato bliže stajao, teško bilo vidjeti njegovu neumornost, jer kao lječnik znao sam već prije godinu i pol dana da od rezultata svoga nastojanja neće ništa doživjeti.

Zatim dr. Tomićić kaže da u podnožju Velebita živi kulturni narod, koji će, ako zatreba, sagraditi i novi Gojtanov dom da na njemu uvijek bude zlatnim slovima ispisano Gojtanovo ime.

Naš pokojni predsjednik može mirno snivati svoj večni san, jer kulturnu i socijalnu zadaću koju se prihvatio u našoj sredini kroz više nego tri decenije u korist nas sviju vršio je do zadnjega časa požrtvovno, ustrajno i najvećim uspjehom.

SLAVA IVANU GOJTANU!



HRVATSKO
PLANINARSKO DRUŠTVO
U ZAGREBU

Član Saveza planinarskih društava u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca

Br. 111.

Članska iskaznica

Gosp.

Danica
Gojtan, nečefica
Vrhpoljane

Član je Hrvatskog planinarskog društva

Tajnik

Vlastoručni potpis:

Ramira Gojtan

HPD-ova članska iskaznica Gojtanove kćerke Danice

Skupštinar se jednodušno priključju ovim zaključnim riječima i ustajanjem odaju svoju počast.

Ad 2. Potpredsjednik izjavljuje da je 2. točka današnjeg dnevnog reda izbor predsjednika i potpredsjednika, no želi da prije negoli skupština priступi izboru kaže još nekoliko riječi.

Spominje da kod ovog izbora mora se misliti na to kako predsjednik i potpredsjednik planinarskog društva moraju biti još u najboljim godinama.

Nakon toga dr. Tomićić navodi da je on nakon smrti predsjednika Gojtanu kao potpredsjednik obećao da će voditi društvene poslove do izvanredne skupštine, ali da više ne može uslijediti svojih 67 godina i slabog zdravlja. U kandidacioni odbor u ime radnog odbora predlaže Ivana Murkovića, a skupštinar između sebe izabiru još Vinka Matajai i Matu Žagara.

Za predsjednika predložen je Grozaj Stjepan, član i dosadašnji odbornik, a za potpredsjednika Josica Nikšić.

Svi prisutni suglasili su se s ovim prijedlogom osim Tomice Kolačevića koji je tražio da se za

predsjednika kandidira dr. Dane Vuković, liječnik, a za potpredsjednika Strnadel Slavko.

Nakon toga prešlo se na glasanje putem listića. Brojači glasova Krišković Josip i Nikšić Tomo konstataju da je predano svega 20 listića, a od toga za:

Grozaj — Nikšić	14 glasova,
Dr. Vuković — Grozaj	3 glasa,
Dr. Vuković — Strnadel	1 glas i
prazno	1 glas.

te se prema broju glasova proglašuje izabranim za predsjednika Grozaj Stjepan, a za potpredsjedničko mjesto Nikšić Josica.

Dosadašnji potpredsjednik pozdravlja novoizbrane i zahvaljuje prisutnima na dosadašnjoj suradnji te napominje da će i u buduće u svemu potpomagati rad društva, a nakon toga predao je daljnje vodenje skupštine u ruke novoga predsjednika.

Novi predsjednik kratkim govorom ističe da je iznenaden izborom i zahvaljuje na iskazanom povjerenju, a ujedno naglašava da će sa svoje strane raditi za dobrobit i napredak društva.

Budući je izborom Grozaja ostalo isprajnjeno mjesto jednoga odbornika to skupštinarji na prijedlog I. Murkovića na to mjesto jednoglasno izabiru Dr. M. Tomića.

Grozaj Stjepan v.r. Strnadel Slavko v.r.

Time bude današnja skupština zaključena.

Predsjednik: Tajnik:

Za ovjerovljenje zapisnika izabiru se: Jurasović Nikola i Vukšinić Juraj.

Na koncu je jednoglasno zaključeno da se s ove skupštine pošalje pozdravni brzopis gosp. Dr. Vlatku Mačeku predsjedniku HSS, borcu za prava i slobodu Hrvatskoga naroda.

Zanimljiv je sastav ljudi navedenih na početku gornjeg zapisnika za koje se može reći da su bili uistinu vatrene pobornici planinarstva i svi odreda cijenjeni građani Gospicja. Od njih 20 bilo je 7 intelektualaca, 12 poznatih obrtnika i 1 domaćica. Gojtanov nasljednik Grozaj bio je svratištar (hoteljer i tada zakupac hotela »Like«).

Ostali podaci govore da je Podružnica krajem godine 1938. imala 216 članova ute-meljitelja i 66 redovnih, da je u toj godini bilo 10 izleta sa 110 sudionika, da je Podružnica imala 1 kuću i 2 skloništa, održala 15 sjednica i bilo 11 pretplatnika »Hrvatskog planinara«.

Sa sjetom se i danas sjeća te sjednice Ante Čop, umirovljenik iz Gospicja. Nije više bilo Gojtna koji je obraćajući se svakom upotrijebio riječ »dragi« i pazio da u zapisnicima i spisima ne manjka ni jedan zarez ni točka.

Na sljedećoj redovitoj godišnjoj skupštini održanoj 11. veljače 1940. za predsjednika je izabran Ivan Murković, u više navrata narodni zastupnik na listi HSS. Iako nije bio među mlađim članovima (rođen 1884, umro 1966), jer je tada imao 56 godina i kao gorljivi Mačekovac morao se u ličkim okvirima puno baviti konsolidiranjem nedavno osnovane Banovine Hrvatske, Murković je, može se slobodno reći, preuzeo tu dužnost iz političkih razloga. Nažalost, njegovo predsjednikovanje zadesio je težak udarac, jer je 9. rujna iste godine nenadano izgorio Gojtanov dom na Visočici, a nakon

sljedećih pola godine počeo je drugi svjetski rat.

Tada potpuno prestaje rad društva. U svom neobjavljenom »Velebitskom dnevniku« dr. Tomićić piše da je otišao ljeta 1941. na još nekoliko manjih i blizih izleta, ali su ga ratne prilike ubrzo prisilile da se preseli u Zagreb. Gospic su napustili i neki drugi, a Murković i Hećimović su uspostavom ustaške vlasti dospjeli u zatvor. Odatle su se jedva iskopali, odmah potom napustili Gospic, a Murković se u njega povratio tek puno godina nakon rata. Ostali su članovi planinarskog društva nastojali sačuvati svoje živote i imovinu u čemu je malo tko od njih uspio.

Tako je propala i cijelokupna arhiva planinarske Podružnice kao i arhiva ostalih pet sličnih društava. Naime, u nekadašnjem hotelu »Like« u samom središtu Gospicja, danas je to tek restauracija, predodredena je bila jedna soba za sastanke članova različitih društava. Planinari su se u njoj saštajali svakog tjedna i tu su se donosile sve najvažnije odluke o društvenom životu u Gospicu. Svako društvo imalo je u toj sobi svoj poseban ormari za arhivu.

Početkom rata, točnije 12. travnja, dolazi u Gospic talijanska vojska i za svoje potrebe zauzima cijeli hotel. Naravno da su koristili i ovu prostoriju i ormare iz nje, a arhivu razbacali. Tako su, tko zna po koji put u povijesti Like, nestali mnogi važni dokumenti, i ne samo iz ove sobe. Samo je neki slučajni prolaznik sa strahom pokupio s ulice kakvu bačenu snimku ili dopis, a neki od njih sačuvali ih do danas.

Ustaški je režim putem ministarstva udružbe imenovao Miška Zebića povjerenikom za cijelokupni sport i planinarstvo, a ovaj je u postojećim planinarskim organizacijama imenovao povjerenike i savjetodavne odbore za cijelu NDH. U Gospicu je za povjerenika imenovan Ivan Banić, a za članove odbora Josip Krišković, Vinko Matajija, Nikola Matajija, Ivan Štimac, Antun Pichler i Juraj Vukšinić, a već godine 1942. povjerenik je Luka Adžija, a članovi odbora Vinko Matajija, Juraj Vukšinić, Niko Kolačević, Josip Krišković, Ivan Miletić i Milan Rukavina.

Medutim, uslijed ratnih prilika i ubrzanog razvoja narodnooslobodilačkog pokreta bilo kakvu djelatnost nije mogla potpomoći ni dodjela 50.000 kuna (novac u doba NDH) od ministarstva narodnog gospodarstva, a sva navedena imenovanja bila su mrtvo slovo na papiru. Ni do ruševina Gojtanova doma nije se moglo doći, a kamoli poduzimati kakve radove.

S druge strane, nad Velebitom, nad cijelim našim krajem i daleko šire od njega, sve sjajnije je sjala crvena zvijezda, revolucionarni znak probudjenog proleterijata, a četveroslovno ime uklesavalo se u stijene i sve više spominjalo na planinskim stazama. Uskoro su oboje dali za desetljeće unaprijed svoj pečat cijelokupnom našem životu, pa i planinarstvu.

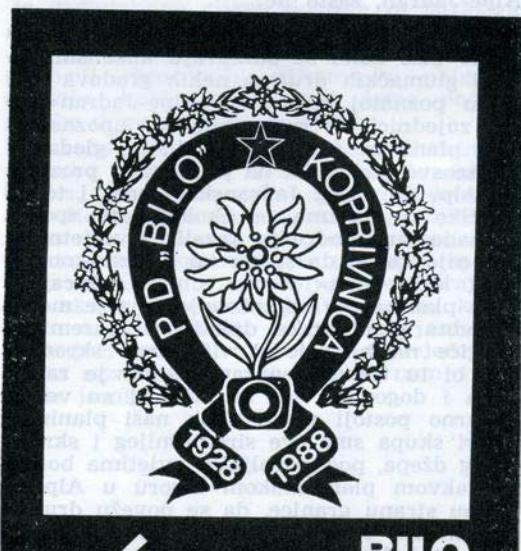
Šezdeset godina PD »Bilo«



Gore: Nekoliko najaktivnijih članova PD »Bilo« snimljeno u ljetu 1932. na visinskoj točki Bilo (294 m) na Bilogori. Po toj visinskoj točki, nakon osnivanja početkom 1928. društvo je dobilo ime. U drugom redu slijeva drugi, s planinarskim širicem, vidi se tada petogodišnji Braco (Milivoj Kovačić)

Naslovna stranica jubilarnog dvobroja »Bilogorskog planinara« izdanog povodom proslave 60. obljetnice od osnutka PD »Bilo«, u kojem je krotnoški prikaz rada i djelovanja društva od 1928. do 1988. godine (slika desno)

Dolje: PD »Bilo« organiziralo je 25. 9. 1977. 21. slet planinara Hrvatskog zagorja kod svoje planinarske kuće na Pesku, s bogatim programom. Na slici ženski pjevački zbor »Napredna Žena« iz Hlebine pod vodstvom Ane Pleskalt (nastavak na III stranici omota)



JUBILARNI DVOBROJ
26/27. 9. 1977.
POLODDOM 60.
OBLJETNICE PD-BILO
KOPRIVNICA

**BILO
GORSKI
PLANI
NAR**



Planinarska kronika

TOMISLAV ĐURIĆ

ZAGREB

Iako je ova zima bila više nego blaga, aktivnost planinara ipak je bila vezana više za predavanja, susrete u društvenim prostorijama, a manje za izlete. Zbog toga je bilo i manje mogućnosti za praćenje naše planinarske djelatnosti, pa je stoga i odabir tema za ovu kroniku malo siromašniji. Međutim, ipak se nadam da će se rezultati ovoga prividnog »zimskog sna« uskoro uočavati, jer je samo pitanje dana i lijepog vremena kada će se prijeći s riječi na djela.

Alpe-Jadran, zašto ne?

Citam »Vjesnik« od 13. ožujka i u njemu lijepo piše kako se održavaju kazališni susreti glumačkih družina nekih gradova koji su u poznatoj zajednici »Alpe-Jadran«. O toj zajednici, vjerujem, da su upoznati i naši planinari čitajući, slušajući i gledajući što se sve poduzima na predivnom prostoru od Alpi do našeg Jadran skog mora i to od politike do turizma, od ekologije do sporta. pa sada i na području kazališne umjetnosti. Još nije kasno da se na taj »zeleno-modri« vlak koji »vozi« u oba smjera ukrcaju i naše planinarske organizacije, čija je međunarodna planinarska djelatnost (barem što se tiče naših susjeda) više nego skromna. Što bi tu trebalo napraviti stvar je razgovora i dogovora, jer mogućnosti su velike. Sigurno postoji način i da naši planinari, a svih skupa smo sve siromašnijeg i skromnijeg džepa, pod povoljnim uvjetima borave u kakvom planinarskom logoru u Alpama s onu stranu granice, da se povežu društva iz zemalja članica »Alpe-Adria«, a jednog dana i kakvi zajednički skupovi i sletovi. Na primjer, tko bi imao te odvažnosti i prihvati se organizacije Dana planinara, svih onih entuzijasta i ljubitelja prirode što žive i rade na prostoru od krajnjih vrhova Alpa do našeg Velebita?

Još jednom o Platku!

U prošlom broju »Naših planina« pisao sam u ovoj rubrici o nalazima Sanitarne inspekcije iz Rijeke u Planinarskom domu »Platak«. Na tu vijest reagirao je naš poznati planinarski radnik iz Rijeke, Miljenko Pavešić. U svojem opširnom pismu o problemu »Platak« on između ostalog piše: »Planinarski dom Platak izgrađen je odmah poslije rata entuzijazmom riječkih planinara. Nositelj radova bilo je PD »Platak« koje je, uostalom, i prvo poslijeratno planinarsko društvo u Rijeci. Prošle, 1988. godine, obilježilo je 40 godina djelovanja. Zahvaljujući »razumijevanju« društveno-političkih struktura grada Rijeke PD »Platak« više nije bio u mogućnosti održavati dom na Platu i dom na Snježniku, pa je ugovorom između PD »Platak« i Općinskog

sindikalnog vijeća Rijeka (OSV), ustupljeno pravo korištenja i upravljanja domom OSV Rijeka na 40 godina. U ugovoru su detaljno opisani prava i dužnosti, posebno u pogledu planinarskih prava te obaveza OSV Rijeka u tom pogledu. Međutim, OSV od prvog dana nije poštovalo niti jednu stavku ugovora. Primjerice, OSV dužno je godišnje na ime zakupnine plaćati PD »Platak« 1 (jedan) dinar. To nikada nije ostvareno. U Rijeci je poslije formiran ROS (Radna organizacija za odmor, sport i rekreatiju) koji sada upravlja domom na način »bog da prosti«. Uporno ga nazivaju planinarskim domom premda taj naziv nema blage veze s planinarskim domom. On to više nije ni u kom pogledu – završava taj dio pisma naš planinarski prijatelj iz Rijeke. Ja bih još dodao: zar smo tako bogati da jedan vrijedni objekt prepustamo stihiji i zar smo tako nesposobni da unesemo duha i života u dom na Platu koji je pred očima drugog hrvatskog grada po jačini svoje privrede?

Ode Stipe na Himalaju

Dok se ovaj broj »Naših planina« bude nalazio u vašim rukama, naš uvaženi alpinist Stipe Božić, barem prema onome što je izjavio u »Slobodnoj Dalmaciji« (15. 2. 1989), uspinjat će se u društvu Viki Grošelja iz Ljubljane na Himalaju.

»Umjesto na Anapurnu, kaže Stipe, najprije ćemo se pokušati popeti na Lhotse (8511 m). Bit će to najlakši put na Lhotse. Vodi kroz zapadnu uvalu, koju Lhotse čini s Everestom«.

Stipe namjerava iskoristiti ovu priliku i da se domogne Mount Everesta, jer su, kaže, vrhovi jako blizu – dijeli ih južno sedlo na visini od 7900 metara. Bio bi to uspjeh koji bi jugoslavenski alpinizam doveo na sam vrh svjetskog sporta.

U automobilu na čelu planinarske kolone!?

Prateći redovno planinarsku rubriku koju svakog četvrtka u sarajevskom »Oslobodenju« priprema Ramo Kolar, uvijek se nađe nešto zanimljivog, pa i po koja »cakica« iz našeg planinarskog života. Evo jednog takvog »bisera«: Na nedavno održanom Igmanском maršu nalazilo se oko 1100 sudionika od kojih su najmanje polovicu predstavljali planinari (prema izvještaju Gradskog planinarskog saveza Sarajeva). »Uz hvale vrijeđan rad entuzijasta, piše 'Oslobodenje', istaknuta je i zamjerkom komandantu brigade na Igmanском maršu koji se vozio automobilom (a nije pješačio na čelu kolone)!? ...« Tko je kriv sarajevskim planinarima što za komandanta nisu izabrali – planinara.

»Vjesnik« zaboravlja zagrebačke planinare

Vrijedni planinarski novinar i kroničar planinarske rubrike u »Vjesniku« Jakša Kopić trudi se svim silama da svakog tjedna prikupi što više vijesti o djelatnosti planinara s područja cijele SR Hrvatske. Te vijesti trebale bi izlaziti u »Vjesniku« svake srijede. Kažem, trebale bi, jer ili ne izlaze ili pak izlaze samo u nekim izdanjima. Zavisno o sportskim događajima pred kojima, ako ih je previše, planinari moraju uzmaknuti. Ipak, najčešće se događa da rubrika izade u »vanjskim« izdanjima »Vjesnika«, dok su zagrebački planinari uskraćeni od ove zanimljive i informativne rubrike. Zajista šteta za nas planinare, a i za sam »Vjesnik«. Naime, u SRH je oko 32000 organiziranih planinara, a točno polovina od njih živi i radi u Zagrebu i bližoj okolini koju pokriva »zagrebačko« izdanje. Zar »Vjesniku« nije zanimljiva, makar i u komercijalnom smislu, ta impozantna brojka od 16000 planinara, među kojima je sigurno lijep broj onih koji bi kupili »Vjesnik« barem srijedom. Znam za puno planinara koji u pravilu čitaju »Večernjak«, ali srijedom kuge »Vjesnik« zbog planinarske rubrike.

I na kraju »naša, oliti kineska posla«

Kakva su »naša posla« to inače znamo čitajući ovaj dio Planinarske kronike, ali kakva su »kineska posla« to vjerujem da ni ja niti čitatelji ove rubrike nisu znali. Pa da ukratko ispričam u kakvu su me (i vas) nedoumicu doveli Kinezi:

Citam u »Slobodnoj Dalmaciji« (4. 3. 1989) o odlasku splitskog »šipilara« na veliku ekspediciju u kinesko podzemlje. Kako je šipljarenje po prirodi stvari skriveno od naših očiju, moramo vjerovati u ono u što nas sami šipljari uvjere, pa makar to bila i cipela francuskog legionara-stranca u starom rimskom bunaru na pustom marokanskom Atlasu (to sam osobno čuo i video na jednom šipljarskom predavanju). Dakle, prelazim na splitsko-kineski događaj: »Šesterotčlana splitska ekspedicija otišla je u Kinu gdje će na poziv Instituta za geologiju krša Ministarstva za geologiju i rudna bogatstva iz Guilina obaviti speleoška istraživanja«. Dečki su si radom osigurali sredstva za podmirenje troškova tog velikog puta do kinesko-vijetnamske granice. Međutim, čude me Kinezi, jer evo što izjavljuje vođa ekspedicije Tonči Rađa: »Za sada je diskutabilna cijena dozvole za istraživanje, jer Kinezi traže previše«, ali, prema Rađinu mišljenju, ta činjenica ne može ugroziti ekspediciju. »Naime, u najgorem slučaju, kaže Rađa, platit ćemo onoliko, koliko domaćin bude tražio«.

I sada treba biti pametan i shvatiti tu kinesku mudroliju. Traže ljude iz dalekog Splita, pozove ih tako značajna ustanova kao što je jedno ministarstvo, za njih trebaju obaviti posao — »obaviti topografska i fotografска snimanja, te prikupiti speleoški materijal u podzemlju«, i na kraju to sve skupa Kinezima platiti onoliko koliko budu tražili? Nešto mi tu nije jasno, ali očekujući reakciju na ovu vijest, vjerojatno ćemo saznati malo više pa da nam svima bude jasnije.

Gorska služba spašavanja Planinarskog saveza Hrvatske 1987. godine

SLJEME (MEDVEDNICA), Stanica Zagreb, 1987.

SIJEČANJ

K.I.	(m)	8,	Zagreb, lom potkoljenice
K.M.	(ž)	7,	kontuzija potkoljenice
V.I.	(m)	10,	kontuzija potkoljenice
S.M.	(m)	10,	lom potkoljenice
S.O.	(ž)	18,	uganuće koljena
M.N.	(ž)	37,	lom potkoljenice
O.B.	(m)	40,	iščašenje ramena
J.Lj.	(ž)	7,	kontuzija i razderotina lica
V.M.	(ž)	36,	kontuzija leda

VELJAČA

O.I.	(m)	58,	iščašenje palca ruke
C.R.	(m)	18,	ozljeda vratne kralježnice
K.M.	(ž)		
M.V.	(ž)	34,	uganuće koljena
G.M.	(m)	46,	prelom ključne kosti
S.V.	(m)	15,	lom potkoljenice

OŽUJAK

N.N.	(?)	39,	„	kontuzija ramena
H.V.	(ž)	34,	„	uganuće koljena
S.M.	(m)	52,	„	lom podlaktice
K.G.	(ž)	28,	„	uganuće koljena
O.K.	(ž)	13,	„	uganuće koljena

PLATAK, Stanica Rijeka, 1987.

(uz pomoć drugih stanica iz Hrvatske)

SLIĆANJ

M.N.	(m)	27,	Rijeka,	kontuzija glave
P.R.	(m)	4,	„	uganuće koljena
S.Z.	(m)	?	„	kontuzija podlaktice
B.R.	(m)	37,	„	posjekotina podlaktice
M.M.	(m)	?	„	ubodna rana na nozi
P.J.	(m)	35,	„	ruptura ligamenta ramea
L.A.	(ž)	6,	„	kontuzija ramena

Speleologija

MEĐUNARODNI SIMPOZIJ »JAMSKI TURIZEM«

U sklopu aktivnosti Komisije za zaštitu spela objekata i spela turizam Međunarodnog spela saveza (UIS) u organizaciji Inštituta za raziskovanje krasa ZRC Sovjetske akademije znanosti u umetnosti te pod pokroviteljstvom THO Postojnska jama iz Postojne a povodom 170 godina poznavanja i turističkog korištenja Postojanske jame, održan je u Postojni 10–12. studenog 1988. međunarodni simpozij posvećen turizmu u spelu objektima, »Jamski turizem«. Simpoziju je pristupilo 54 punovažnih članova iz 11 zemalja (Svjetske, SR Njemačke, ČSSR, Austrije, USA, Mađarske, Belijske, Grčke, Velike Britanije i Jugoslavije) uz izvještajni broj gostiju i domaćina.

Rad simpozija je bio podijeljen u tri konzektivne sekcije: 170 godina Postojanske Jame, Speleološki turizam i zaštita te Turističke špilje i turistička propaganda, gdje je održano 35 referata u obliku predavanja ili posteru.

Referati su držani na jednom od službenih jezika UIS, a iz Hrvatske ih je bilo četiri od kojih jedan iz planinarske speleologije (J. Posarić: 10 years of guide-service through Vaternica-Cave in Zagreb).

Osim predavanja, koja su održavana u prostorijama hotela »Jama«, svako popodne su organizirane ekskurzije u podzemlje Postojanske i okolnih jama te je održan okrugli stol o špiljskom turizmu, a prvo veće je otvorena izložba o 170-obljetnici Postojanske jame u predvorju hotela. Sudionici su tijekom simpozija posjećivali Inštitut za raziskovanje krasa i institutsku zbirku, a održana je i projekcija dia-filma uz glazbu posvećenu ponornicima Reki i Skocjanskim jamama pri Divači.

Službeni završetak simpozija je održan u Predsjamskom gradu, gdje je uz vokalnu pratnju tipičnog slovenskog kvinteta u izuzetnom ambijentu »lovačke sobe«, po zaključnoj riječi A. Kranjca i H. Trimmela, druženje svih načožnih preraslo u pravi »symposium«. Razmijenjena su mnoga korisna iskustva, stečena i potvrđena mnoga poznanstva, a potrebno je istaknuti, uz tradicionalno gostoprinstvo i besprijekorno organizaciju domaćina.

Zato im se najljepše zahvaljujem.

Juraj Posarić

PRVI SASTANAK JUGOSLAVENSKIH SPELEOLOGA-KOLEKCIJONARA

Za vrijeme održavanja Desetog kongresa speleologa Jugoslavije u Sarajevu je 28. listopada 1988. održan Prvi sastanak speleologa koji se bave i kolekcionarstvom. Razlog je bio interes koji je pobudila speleološka izložba na Kongresu, jer su tu bili izloženi razni predmeti koje skupljaju pojedini speleolozi, a to su: filateličke marke, razglednice, dopisnice, čestitke i žigovi; zatim naljepnice, ambalaži i zastavice; značke i privjesci; turistički prospetri, plakati i kalendarji; majice i kape; plastične vrećice i dr. – sve što nosi na sebi neku speleološku oznaku (tekst ili sliku).

Ustanovljeno je da su speleološki skupovi kao što su simpoziji, savjetovanja, konferencije i kongresi dobra prilika da se kolezionari sastanu, saznaju što je tko skupio i da eventualno razmijene neke predmete. Dogovoren je da ubuduće svaki kolezionar, kada polazi na neki od spela, skupova, po mogućnosti poneše svoju zbirku, ako mu to većina zbirke omogućava, ili barem duplike predmeta koje želi razmijeniti, ali svakako popis svoje kolekcije radi lakšeg dogovora o razmjeni ili nabavi.

Prisutni su obavješteni o postojanju dva speleokolecionarska časopisa u svijetu. Jedan je SPELEO STAMP COLLECTOR. Izdavač i urednik je Jan Paul van der Pas, 6333 Schinmert, Vauwerhofweg 3, Netherland; časopis izlazi od 1981. u fotokopirnoj tehnici, do sada je izasao 31 broj. Obraduju filateličke marke, koverte, razglednice, dopisnice i poštanske žigove. Drugi je COLLECTIONS; izdavač

je i urednik Guy de Block, Av. Jean de Hoes 48 Z – 1060 Bruxelles, Belgique; izlazi od 1980. Do sada su izasla 22 broja u fotokopirnoj tehnici, a obrađuje sve teme kolekcionarstva.

Dogovoren je također da se izradi popis kolezionara s adresama i naznakom koje predmete tko skuplja ili je zainteresiran za skupljanje. Zainteresirani neka se javi na adresu KS PSH.

Vlado Božić

NOVE SPELEOLOŠKE PUBLIKACIJE U SLOVENIJI

Marljivi slovenski speleolozi stalno izdaju nove publikacije u kojima opisuju svoje zanimljive objekte prirode od kojih su speleolozima, naravno, posebno zanimljivi razni speleološki objekti. Nažalost, sve objavljene publikacije ne pojave se odmah u Hrvatskoj, pa za neke publikacije hrvatski speleolozi saznavaju tek nakon nekog vremena kada se pojave u knjižarama, ili ako slučajno dobiju neku publikaciju direktno od autora. Sa zadovoljstvom mogu prikazati dvije koje sam nabavio nedavno, i to od Matjaža Puca knjižicu »Hodil po zemlji sem naši i Marka Aljančića »Kraški svet«.

Prvu knjižicu napisao je slovenski speleolog Matjaž Puc, po struci geograf, službenik Republičkog zavoda za zaštitu prirode Slovenije, a objavila ju je Mahorjeva založba u Celju 1986. kao sedmu knjižicu iz serije Naši kraji. Knjižica je džepnog formata ($17,5 \times 11,5$ cm), polutvrđih korica, napisana slovenskim jezikom na 172 stranice, s 50 crnobijelih fotografija i 30 fotografija u boji, te kartom Slovenije s ucrtanim objektima prirode koji se u knjižici spominju. Tu je prikazano 336 zanimljivih objekata prirode u Sloveniji od kojih su 94 speleološka (sve turističke špilje i druge zanimljive špilje i jame). Na vrlo pristupačan i zanimljiv način, uglavnom sa stajališta zaštite prirode, prikazano je sve što je u Sloveniji zanimljivo: izvori, ponori, slapovi, jezera, močvare, parkovi, vrhovi, kanjoni, prirodni mostovi i gorska okna, i naravno špilje i jame, kao i rijetke vrste bilja i životinja (i špiljske) obrisana u 133 poglavljima. Ta su poglavljia u stvari malo obradeni tekstovi koje je M. Puc emitirao na 1. programu ljubljanskog radija tokom 1977–1983. god. i sada ih prilagođio za novu publikaciju. Svatko tko odlazi u Sloveniju neka nabavi ovu knjižicu jer će sigurno u okolici mjesta kamo će ići naći nešto za što još nije znao, a sigurno je ljubiteljima prirode zanimljivo. Knjižica je posvećena tragicno preminulom slovenskom speleologu Radu Smerdu, Pucovom osobnom prijatelju, s kojim je obišao većinu spomenutih objekata u knjizi.

Drugu knjižicu »Kraški svet« napisao je speleolog Marko Aljančić, po struci biolog, dugogodišnji urednik časopisa Naše jame, a objavila ju je Cancarjeva založba u Ljubljani 1988. kao jednu iz serije Sprehodi u naravu. I ova je knjižica džepnog, ali još manjeg formata ($15,5 \times 8,5$ cm) polutvrđih korica, s plastičnim prozirnim omotom i fotografijama u boji na koricama, napisana slovenskim jezikom na 80 stranica s 85 fotografijama u boji. Tekst obrađuje naiznimljivije objekte u kršu, među kojima su razni fenomeni površinskog krša: krška jezera i slapovi, danas poznatije špilje i same Slovenije, špiljski nakit (sigasti ukrasi) i životinjski svijet slovenskog krškog podzemlja. U uvodnom dijelu autor s ponosom naijavljuje proslavu 100. obljetnice organiziranog istraživanja slovenskog podzemlja (1889–1989) odnosno osnivanje prve slovenske speleološke organizacije Anthron, značat Matičnog krasa na razvoj krasoslovja (znanosti o kršu), razvoj i značaj istraživanja krškog podzemlja, a date i prikaz starija katastra spela, objekata u Sloveniji (registrirano 5766 objekata) i prikaz naivčnih spela, objekata u Sloveniji i svijetu. Većliku vrijednost knjižici daju izvrsne fotografije u boji. Ukratko, knjižica za svaki speleološki džep.

Vlado Božić

SPELEOLOZO — PROČITAJTE RADI ZABAVE

Ima publikacija kod kojih se iz naslova teško može odrediti o čemu se radi pa za njih mnogi ljudi saznavaju ponekad tek nakon nekog vremena. To je upravo slučaj i s knjigom Jovana Kneževića: »Posjetili su i nas« koju je još 1976. izdala Fokusova biblioteka Vjesnika u Zagrebu. To je knjižica džepnog formata, polutvrđih korica, napisana na 175 stranica, s 30 crnobićnih fotografija i jednom u boji (na naslovnoj stranici), a obrađuje »dokaze« da su izvanzemaljska bića (Svemirci) u prošlim vremenima posjetili i našu zemlju (Jugoslaviju).

Knjiga je pisana kao ozbiljno djelo, ne šaljivo, s najmjerom da čitaoca uvjeri u postojanje izvanzemaljskih bića i njihovu prisutnost na teritoriju gdje mi danas živimo i gdje se sami, osobno, možemo u to uvjeriti, jer se »dokazi« nalaze pored nas.

Jedan dio »dokaza« autor nalazi u nekim našim crkvenim objektima, kao npr. slike svemirskih brodova na freskama u manastiru Visoki Dečani kraj Peći i u crkvi Sv. Nauma na Ohridu, na mozaiku poda bazilike u Poreču na ikoni u Pivskom manastiru i dr., a drugi dio »dokaza« u našem podzemljtu!

U knjizi se spominju mnogi speleološki objekti: u Hrvatskoj — špilja Sandalja i Pazinski ponor u Istri, polušpilja Hušnjakovo kod Krapine, jedna podvodna špilja na Lošinju, dvije špilje na Mljetu, Grapčeva špilja na Hvaru, Špilja Šipun u Cavatu, zazidane špilje na Marjanu kod Splita; u Crnoj Gori — špilje u Risnu u Bokakotorskom zaljevu; u Srbiji — špilja Risovača kod Arandelovca i više špilja u Homoljskim planinama; u Sloveniji — Postojnska i Predjamska špilja, i još neke druge vezane uz »dokaze«. Da bi dokazao prisutnost vanzemaljskih bića kod nas autor ne spominje samo određene speleološke objekte već i ugledne znanstvenike kao npr. paleontologe Mirka Maleza, Branka Gavella i druge. Neupućeni bi čitaoci mogli steći dojam da su i ti znanstvenici aktivno pomagali u »obradbi« autora ovih »dokaza« odnosno da su i oni istog mišljenja.

Zaključke o »dokazima« na našem području, jer »ima ih po cijelom svijetu«, autor izvodi sam na osnovi speleoloških i paleontoloških proučavanja koja su provodili naši ugledni speleolozi i paleontolozi, pa su ti »dokazi« zato posebno zanimljivi speleolozima. Tako, dragi speleolozi, ako to još niste znali, npr. Postojansku i Predjamsku špilju, kao i mnoge druge »izbušile« su Svemirci pomoću laserskih zraka, čovječju ribicom stvorili su Svemirci da im bude hrana dok borave u podzemljtu, pračovjeka Neandertalca »sprizili« su Svemirci posebnim zrakama i onda na Zemlju naselili pračovjeka Kromanjonca (zato su pronađene kosti pračovjeka pogljenjene), zazidane špilje na Marjanu (jer imaju ulaz visoko iznad podnožja stijene) služile su Svemircima kao osmatračnice u koje su ulazili lebedeći itd.

Dakle, ako želite saznati još neku novost ili detalj, dragi speleolozi, nabavite si ovu knjigu i dobro se zabavite.

Vlado Božić

NOVA ISTRAŽIVANJA KANALA »AQUATORIUM« U JAMI MANDELAJI KOD OSTARIJA

Početkom godine već prema tradiciji članovi SO PD »Željezničar« nastavljaju istraživanja u jami Mandelaji. Poslije otkrivača velikog nizvodnog kanala što se proteže u brdo Krpel koje tvori vododjelnici prema rijeckama Dobri, Bistracu i Tounjčici obavljeno je ukupno 6 istraživanja. Sve akcije poduzeće su u zimskom razdoblju koje je zbog režima podzemnih voda najprikladnije za istraživanja. Novootkrivenom kanalu dali smo ime Aquatorium zglob podzemnog toka koji proteće kanalom. U istraživanju kanala svladana su ukupno četiri sifona uz upotrebu ronilačke opreme. Speleološki rad ovdje je bio pravo zadovoljstvo zbog dubokih i bistrih sifona kao i impozantnih dimenzija novo

otkrivenog prostora. Do sada je u Aquatoriumu istraženo 800 m kanala od kojih je 670 topografski snimljeno. Boravak u ovom podzemnom prostoru i rad u sifonima koristili smo ujedno za uvježbavanje ronilačke ekipe kako u podvodnim istraživanjima tako i u topografskom snimanju sifona. Prilikom posljednjeg istraživanja 14. siječnja 1989. stigli smo i do »kraja« ovog dijela kanala. Na tom mjestu između tektonskih paralelnih pukotina došlo je do urušavanja stropa i kameno kršje sprečava daljnje napredovanje. Naredna istraživanja bit će usmjereni na pregled dna sifona u kojima dubina prelazi 20 m i daje mogućnost nalaziti niže neke bočne etaže. Uz to treba pregledati i nekoliko uskih bočnih kanala kojima bi se eventualno obišlo spomenuto prepreku. Sva istraživanja Aquatoriuma obavila je ekipa u sastavu B. Jalžić, Z. Kodba, M. Kuhta i O. Lukić uz veliku pomoć brojne transportne ekipe.

B. Jalžić

NOVA OTKRIĆA U SPILJI TOUNJČICI

Godinama su zagrebački speleolozi maštali o nastavku prostranog kanala spilje Tounjčice kojim bi se dospjelo u spiljski sustav što ga tvori jama Mandelaja, ponor Ambarac i spilja u Kamenolomu. Poznavajući porijeklo podzemnih voda koje povezuju hidrološki sve ove objekte istraživači su usmjerili svoje akcije na ispitivanje dubokog sifonskog jezera na kraju kanala u spilji Tounjčici. Utvrđeno je da je sifon jamskog oblika, dubok više od 30 m i do danas još uvijek nedovoljno istražen. U nastajanju da prođe ovaj sifon i obavi uron do dubine od 50 m, ronilačka ekipa SO PD »Željezničar« poduzela je 25. veljače 1989. još jednu akciju s tom svrhom. Zbog slabe vidljivosti koju je izazvala mlijenja mame uzrokovanu kišom od prethodnog dana, i ovoga puta dospjelo se samo do dubine od 25 m. Voda u sifonskom jezeru zbog dugotrajne suše bila je inače oko 1,5 m niža od uobičajenog prosječnog vodostaja zbog čega je najveći dio spiljskog kanala ostao potpuno suh. Kako je ekipa raspolagala s dosta vremena do povratka u Zagreb, ispitala je dva bočna kanala naznačena na postojećem nacrtu. Tom prilikom uvidjela je da je malo sifonsko jezero u tom kanalu opalo toliko da se puzanjem kroz vodu moglo prijeći na drugu stranu. Na našu veliku radost otkrali smo da se iz jezera nastavlja nepoznati spiljski kanal. Istraživanja kanala započeli smo odmah i topografski snimili ukupno 180 m sve do novog sifonskog jezera. Voda u ovom sifonu bila je značno bistrija pa smo ronjenjem na dah pregledali sifon i utvrdili mogućnost za daljnje napredovanje. Prema topografskom nacrtu vidljivo je da se novi kanal proteže prema zapadu tj. prema povremenim izvorima podno nasipa pruge. Istraživanja će se nastaviti.

U akciji su sudjelovali: Z. Kodba i B. Jalžić (ronilačka ekipa) te V. Božić i J. Posarić.

B. Jalžić

NAJLJEPŠI SPELEOLOŠKI KALENDAR

Posljednjih godina sve je više speleoloških organizacija koje objavljaju speleološke kalendare, i to kako male, džepne tako i velike, zidne. Svojevrstan potpovit izveli su 1988. njemački speleolozi okupljeni u organizaciji Speleo Projects u Münchenu kada su raspisali svjetski natječaj za najbolje speleološke fotografije koje će ući u kalendar za 1989. Tom izazovu odazvalo se 47 speleologa-fotografa iz čitavog svijeta i izdavač stavio na raspolaženje preko 300 izvrsnih fotografija u boji, od kojih je za speleokalendar izabran 12. Kalendar je formata A3 (29,7x42 cm), a može se nabaviti po cijeni od 25 DEM (bez poštanskih troškova); izdavač za svakih 10 kupljenih kalendara daje i jedan kalendar besplatno. Adresa na kojoj se kalendar može nabaviti je: Speleotek F. und J. Obendorf, Widenmayarstrasse 2, 8000 München 22, BDR, tel. 089 - 220014.

Vlado Božić

In memoriam

UMBERTO GIROMETTA (1883—1939)

Prije pedeset godina, dana 27. travnja 1939., preminuo je u Splitu Umberto Girometta, znanstvenik, prirodnjak, profesor tadašnjih splitskih škola, popularan kao nastavnik, a nadasve kao istraživač krša i iznad svega kao planinar i pedagog. Kao planinar on za Split i Dalmaciju znači epohu. On naije u jednoj — u ono vrijeme — indiferentnoj, zaostaloj, pa i odbojnjoj sredini, promiće i osniva jedan duhovni i kulturni pokret, koji je ondašnjoj omladini ukazao na mogućnost da se oslobođi negativnih upliva gradske sredine i preobratio i očelići u drugovanju s prirodom putem planinarstva. To je u krševitoj prirodi Dalmacije, u kraju bez sume i vode, bila smiona misao i teško ostvarljiv cilj. No, on je hrabro i uporno ulagao u taj potхват sve svoje umne i fizičke snage, pružajući prije svega svoj osobni primjer u neumornome radu i

KVADRAT IZAK STUATIDORF — PROLOGUE

požrtvovnosti do žrtvovanja svoga osobnog privatnog i obiteljskog života. Do samozataje. To je ono veliko u njemu, što je kao herojski primjer prvičalo sljedbenike, te doveo do današnjeg razmaha planinarskog pokreta i Splitu i Dalmaciji. Pokret je odavno već prerastao granice provincializma i odveo aktiviste (i alpiniste!) daleko izvan granica zavičaja, u tokove evropskog i svjetskog planinarstva. To je već poznato planinarama u Jugoslaviji, pa i šire, ali je upravo zato potrebitno ukazati na početak i izvor... A to je profesor Umberto Girometta. Njega ne treba zaboraviti. Naprotiv — treba istaći njegovu neospornu ulogu pionira u jednom nepovoljnem vremenu i skućenim prilikama. U jednoj epohi koja je već davno za nama. To je naš dug u ime pijeteta i zahvalnosti.

Boris Regner, Beograd

RUDOLF ZAPLATIĆ (1919—1989)

Ivanečki su se planinari 1. veljače oprostili od svojeg dugogodišnjeg vrijednog planinara Rudolfa Zaplatića. Poznat je kao pošten, vrijedan i marijiv majstor metalac velike stručnosti i kao veoma djelotvoren društveni radnik. Planinar je od rane mladosti i dugogodišnji je član PD „Ivančica“, a i drugih sportskih i društvenih organizacija. Malo je još onih u životu, koji su radili na podizanju planinarske kuće i piramide na Ivančici 1929. godine. Rudolf pripomaže kao desetogodišnji dječak kod izgradnje piramide na Ivančici, koju gradi njegov otac Florijan Zaplatić. Bio je, tada, brzih nogu, pa je alat i pribor donosio na vrh Ivančice iz radionice u Ivancu. Treba podsjetiti da u ono vrijeme nije bilo ceste na vrh Ivančice. Poslije drugog svjetskog rata požrtvovno se i nesebično uključuje u gradnju i obnovu planinarske kuće i

piramide. Godine 1982. radi na adaptaciji planinarske kuće i drugih pratećih objekata, a nakon toga na izgradnji društvenih prostorija. Dugo je godina član Upravnog odbora društva, a jedno vrijeme sa svojom marnom ženom vrijedan obiskrnik kuće na Ivančici. Rodio se 18. X. 1919. u Ivancu. Završio je osnovnu školu u Ivancu i građansku u Varaždinu. Kod svog je oca izučio bravarski i vodoinstalaterski zanat, a radio je i kao vatrogasac u Dobrovoljnom vatrogasnem društvu u Ivancu. Umro je prerano od teške bolesti 30. siječnja ove godine. Za sva ova velika djela prima mnogo priznanja, među kojima Srebrni znak PSJ i PSH. Nadajmo se, da ćemo medju našim mlađim pokolenjima imati mnogo takvih planinara u našoj planinarskoj organizaciji.

Dragutin Karažinec

Zaštita prirode

NOVO PUSTOŠENJE SUME NA MEDVEDNICI

Prolazeći Medvednicom, koja je nama Zagrepčanima, i ne samo nama, toliko draga, a uz to je najpoštećenija planina SR Hrvatske, vidio sam ono što svakog čovjeka, planinara ili ljubitelja prirode mora zaboljeti: enormna sjeca šume zaštićenog parka prirode se nastavlja. Navest će samo lokaciju kojom sam prošao, tako sam čuo da je slično išlo isto i na drugim mjestima, Zagrebačke gore.

U području Snopljaka i iznad 5, a posebno između 6. i 7. stupa Žičare, nestalo je šume. Ostala je samo panjevinja. Zalosno je to što se to područje direktno nastavlja na onaj dio koji je prije 15—16 godina poharao orkan i još se nije oporavio. S izvora na Snopljaku, toj oazi mira i tisine, još jesen se nije vidjela Žičara, a sad, ne da se ona vidi, već se vidi obližnje brdo ispred, za koje se praktički nije ni znalo da postoji, jer je bilo zaklopjeno gustom šumom i nedostupno pogledu. Izgleda da se, po slobodnoj procjeni, drveće ne ruši u povoljnom omjeru — jedno se sruši, a drugo ostavi — već u strahovitom 10:1.

U blizini lokacije Jelačić-placa, točnije u području Zemeljnice prema Javorku, mogu se lako vidjeti na stotine stabala označenih bojom spremnih za rušenje (a ne tesanih sjekirom, jer tad označavanje duže traje). Tad će ostati ogoljeli hrbat bez tijednog stabla, a nešto jači vjetar porušit će i ono malo što će ostati. Pitam se je li to i cilj, želi li se to i postići?

Pitam, je li je to adekvatan režim i čuvanje šume u zaštićenom parku prirode Medvednici? Zar je ekonomski profit iznad svega i smije li se uništavati pluća grada Zagreba? Zar se smije prema

rezervatu šumske prirode, koji ujedno ima i rekreacijsko značenje, provoditi isti tretman sjeće kao i u ekonomskoj šumi? Napominjem da se teški kamioni natovareni trupcima prvaklasne bukove grade spuštaju u grad preko pilane čak i onda kad već padne mrak. I to govori u kom se opsegu ruši šuma. Svedoci mogu biti svi oni građani ili planinari koji, vozeći se Žičarom, iznad 5. stupa, pa skoro sve do ceste svrnu pogled lijevo i desno u šumu.

Radi buke same Žičare ne može se čuti zvuk motornih pila koje odvaznjaju šumom, ali se može vidjeti na stotine trupaca razbacanih poput šibica na golemim čistinama.

Kako tužno na toj umjetno stvorenoj čistini stoji ostavljen i sada osamljen stari natruli kesten visok oko 4—5 m. Pogledajte ga iz Žičare, nalazi se na zapadnoj strani. Zar je i to politika održavanja šume? Zdravo posjeci, a trulo ostavi! Većeg svedoka od ovog kestenia nam i ne treba. Kad su ovakva rušenja pristupača oku svakog posjetioca, što se tek dogada podalje od glavnih prometnica?

Zar je Republički Zavod za zaštitu prirode potpuno popustio uzde? Sto rade nadležne inspekcijske službe? Spavaju li zimskim snom? Zar nas Sumarija opet mora staviti pred gotov čin: Kad srušim, onda se žali!

Razumijem ekonomski neprilike Sumarije Zagreb, ali takav mačehinski odnos prema Medvednici traje već preko 100 godina. Koliko još ona može izdržati i zar radi toga Zagreb mora ostati bez svojih pluća?

Dr. Berislav Banek, Zagreb

Alpinizam i ekspedicijonizam

● Sedma žena na Everestu je Stacy Allison iz Portlanda, SAD. Ona se uspela 29. rujna kao član američke ekspedicije »Kauboja na Everest«. Prva je na Everestu bila Japanka Juniko Tabel (1975), a prva Evropljanka Wanda Rutkiewicz iz Poljske (1978). Dosad se na Everest uspelo 220 ljudi, a 87 ih je poginulo. (Z. P.)

● Nekoliko najboljih zimskih uspona. Ova godina će ostati u uspomeni svim zimskim penjačima. Najbolji uspon kod nas je ispenjao Slavko Svetić (AO Idrija), 23. januara je za pet sati sam ispenjao smjer Metoda Grošlja u Mangartu. Ocjena ovog uspona je VII+, 800 m. U istoj stijeni je bilo ispenjano još nekoliko poznatih uspona. Međ (VI+, 800 m) su ispenjani za deset sati Filip Bance i Andrej Stremfeli. U poznatom smjeru Cozzalinu su kao drugi ispenjali Slavko Frantar i Dare Juhant za devet sati, ocjena: VI, 800 m. Godine 1983. je ovaj poznati smjer za deset dana ispenjao talijanski alpinist Renato Casarotto, a imao je loše vrijeme. 4. i 5. februara su prvenstveni u Travniku ispenjali Silvo Karo i Matjaž Ravhkar. Novi smjer su nazvali »Marija na belom produ«, ocjena: VI+, A3, 500 m. Mladi Boris Sedej (AO Idrija) je u sjevernoj triglavskoj stijeni sam ispenjao po smjeru Prusik — Szalaj do Sfinge i dalje po Bridu Sfinge (VI, A1, 300 m, ukupno 900 m). U Planji su Bojan Počkar i Aleš Bjelčevič ispenjali Labirint (VI+, 700 m). U Alpama je s najboljim usponom završio Tomo Česen. U Crvenom brdu Mont Blanca je ispenjao Direttissimu (VII/VIII+, 400 m). Ovo je jedan od boljih zimskih uspona u Alpama. Sjetimo se još da je Česen već nekoliko godina najbolji raskantni penjač u Centralnim Alpama. (Dare Božič)

● Rekord na Everestu postignuo je francuski alpinist Marc Batard (36) time što se na vrh uspeo za 22 i pol sata. Bavarski radio se pita ne bi li uspon na Everest trebalo uvrstiti u olimpijski program. (Z. P.)

● Padobranom s Everestu spustio se 26. rujna francuski ekstremni alpinist Jean Marc Bolvin iz Chamonixa. Nakon 12 minuta silio je 2800 m, što je vrlo velika brzina (zbog riječkog zraka na toj visini). Godinu prije postigao je i dužinski rekord. Zahvaljujući uzgorskim zračnim strujanjima postigao je s Mont Mauduit u Švicarskoj duljinu od 31 km. (Z. P.)

● Cassin o našima na Cerro Torre. Ricardo Cassin je u razgovoru s poznatim alpinistom Rakoncjem (CSSR) i Messnerom našim najboljim penjačima u svijetu u godini 1988. proglašio Kara i Jeglića. U Himalaji je prvi zimski uspon Japanaca kroz j. stijenu Anapurne, u Alpama Bolivinov smjer u Gr. Jorassesu, u Andama smjer naše dvojice kroz Cerro Torre. (Dare Božič)

● Velik uspjeh slovenskih himalačaca na Co Oju. Co Oju (8201 m) je planina koja je poznata slovenskim alpinistima. Impolska ekspedicija je godine 84. uzrokovala velike patnje petorici alpinista, najviše Knezu, koji se mjesec dana borio za prvenstveni smjer. Prvi koji je bio na vrhu od Jugoslavena je poznati zadarški planinar Bogdan Brakus. Od 68 ekspedicija, koliko ih je boravilo u Himalaji, naša je ekspedicija bilo najviše hvale i proglašena je ekspedicijom godine. Uspjeh naše ekspedicije, koju je vodio Roman Robas je toliko veća, što su se na vrh popeli svi alpinisti. Naša ekspedicija je krenula na put u početku oktobra. Put do stijene je bio nepoznat, i naša ekspedicija je prva koja je penjala s kineske strane. Sredinom oktobra su postavili bazni logor, četiri dana poslije na visini od 5850 m logor I, dva dana poslije došli su do visine od 6200 m. 2. novembra, nakon 28 sati penjanja do zadnjeg logora na visini od 7550 m, Izto Tomazin se odlučio i sam krenuo prema vrhu. To mu je uspjelo. Silazio je po austrijskom smjeru. Tri dana poslije su na vrhu Viki Grošlji i Jože Rozman, 8. novembra Marko Prezelj i Rado Nadvešnik, a dan poslije još Roman Robas i Blaž Jereb. Radi se o 2000 metara visokom smjeru ekstremnih težina, 65° i V težine. Grošlji je bio ovo peti osvojeni osamstisac (Makalu, Manaslu, Gašerbrum, Broad Peak, Co Oju) i razmislja o pobradi svih četrnaest osamstisaca. Tomazin je poslije zimskog Daulasirija došao još jedan osamstisac. Robas, Rozmanu, Prezelju, Jerebu i Nadvešniku bio je ovo prvi visok vrh u Himalaji. (Dare Božič)

● Zagrepčani u slovenskim Almama, Borislav Mokos (AO Željeznica, Zagreb) je zajedno s Dankom Petrinom (AO Velenje), kao peti navez, ispenjao za 11 sati Aschenbrennerov smjer u Travniku (ocjena: VI-. Ao). Brid Jalovca su ispenjala tri naveza AO Velebit: Danko Petrin — Tin Ilakovac, Nino Kurtelj — Edi Alkalif i Darko Dular — Smeđana Bilač. Brojanov brid u Stenaru su ispenjale Božica Pađe — Mokos i Smeđana Bilač. Smjer Geržak-Grčar u Vežici su ispenjali Bilač, Petrin i Meštović, Perčičev smjer Alkalif i Kurtelj, a Hunikin Dular Hulec. (Dare Božič)

● Kara i Jeglić u Patagoniji. Posjeta Patagonije je za ovu dvojicu bila uspješna. Zajedno sa snimateljem Boštanom Korbarom su snimili 900 metara filmske trake. Zajedno sa 200 metara filma iz Južne stijene iz prošle godine, bit će dovoljno za uspješan film na festivalu u Trentu. (Dare Božič)

● Wanda Rutkiewicz: »4 x 8000«. Pod tim naslovom je ova poljska alpinistkinja održala 8. studenog u Gracu predavanje o svojim usponima na četiri osamstisnjaka:



Wanda Rutkiewicz

Everest, K2, Nanga Parbat i Gasherbrum. Ovim svojim usponima stečala je naslov alpinističke broj 1 u svijetu. Na slici: Wanda u baznom logoru pod K2. (Z. P.)

● Ove godine Jannu, Anapurnu i Lhotse — Everest. Prvi veliki ciljevi naših himalačaca uskoro će početi. Tomo Česen ide u stijenu Jannua gdje će pokušati u solo alpskom stilu ispenjati opasnu još neispunjenu stijenu. Planirali je i Karo — Jeglić. U zapadnoj stijeni Anapurna I (8091 m) idu Andrej Stremfeli i Filip Bence. Zadatak je ispenjati prvenstveni u alpskom stilu. Treći veliki cilj imaju Viki Grošlji i Stipe Božić. Prvi za cilj ima u alpskom stilu ispenjati Lhotse (8511 m) a poslije još s makedonskom ekspedicijom na Everest. Lhotse i Everest je cilj Grošlja. Hoće da ispenje na svih 14 osamstisnjaka. Grošlji ima ileti još dozvolu za Nanga Parbat (8125 m), u jesen će s mini slovenskom ekspedicijom na Siša Pangmu (8048 m). Ova ekspedicija ima u sastavu tri naveza koji će, svaki u svojem smjeru pokušavati u alpskom stilu ispenjati prvenstveni smjer. (Dare Božič)

● CSSR i Himalaja. Čehoslovački sportski forumi su odlučili da zabeleže sve ekspedicije, do današnjeg, zbog neuspjeli prošle godine u himalaizmu. Naime, na Everestu, Tiliću i Anapurni je u prošloj godini poginulo sedam alpinista. (S. Kliko)

● Slovenska ekspedicija na Co Oju (8201 m) je postigla pun uspjeh: po sjevernoj strani tog vrha prepenjala je novi smjer. S ovim usponom jugoslavenski alpinisti su se dosad popeli na devet vrhova preko 8000 metara, s 22 alpinista. (S. Kliko)

● O našoj ekspediciji na K-2. Prošle godine je bilo u jugoslavenskom alpinizmu najviše pričanja o slovenskoj ekspediciji na K-2 (8611 m). Iz Jugoslavije je krenula 28. maja 1988. Voda je bio poznati himalašac Tomaž Jamnik, 52 godine (AO Kranj), članovi: Stane Belak, 47 (Ljubljana), Filip Benece, 38 (Tržič), Rado Fabjan, 30 (Postojna), Pavle Kozjek, 29 (Ljubljana), Milan Romih, 28 (Impol), Slavko Svetičić, 30 (Idrija), Andre Stremfeli, 31 (Kranj) i Danilo Tič, 27 (Impol). 20. juna su došli u bazni logor (5200 m). Tri dana poslje su postavili logor I (6337 m). 28. juna su postavili logor II (6800 m). Cetraest dana su penjali po brdu do visine od 7400 metara gdje je bio slijedeći logor III. Do 13. jula su opremili stijenu do visine 8100 metara. Zbog lošeg vremena su se svratiли 14. jula s planine u bazni logor. Ovaj trenutak bio je najveće razočaranje alpinista jer bi po planu bili na vrhu već 15. ili 16. jula. 19. jula su opet otišli prema vrhu. Grupa koja je 21. jula došla do visine 7700 je zbog lošeg vremena pustila opremu i vratila se u bazni logor. Cetvorica je u ludim uvjetima otišla ponovo u stijenu i do 3. augusta se borila s vihorom koji je lomio šatore, pocijepao konope. Bili su na smrt umorni i znali su da ih je druga planina na svijetu pobijedila. 5. augusta se petorica, u kojoj su bili Belak, Benece, Kozjek, Svetičić i Stremfeli odlučila da idu po smjeru prvo-prištupnika, Abruzzijevim grebenom. Ovdje su penjale već ekspedicije iz Amerike, Nove Zelande i Katalonci. Sve tri ekspedicije došle su do 7900 metara, a

ovako se završilo i s našom ekspedicijom. (Dare Božič)

● Stane Belak — Srauf. Rođen je 13. 11. 1940. u Ljubljani i živi u Kamniku, oženjen i ima dvoje djece. Penjati se počeo 1960. Jedan je od naših najiskusnijih alpinista, instruktor, spasilač i gorski vodič, načelnik AO Ljubljana — Matica i načelnik KA PSS. Ima oko 1000 uspona, od toga 40 prvenstvenih. Ekspedicije: Hindukuš 68, Hindukuš 70, Makalu 72, Kangbačen 74, Makalu 75 Everest — izvidnica 78, Everest 79,



Stane Belak — Srauf

Daulagiri 81, Aconcagua 82, Ganga purna 83, Daulagiri 84, 86, 87, K-2 88. Najbolji ljetni usponi: Debela peć: Zorčev (prvenstveni), Site: Belak — Manfreda (prvi), Aigule du Midi: Mezaudov smjer (1. ponavljanje, 1965). Zimski usponi: Triglav: Čopov steber (1. zimski uspon), Spik: Kruščev (1. ZU), Frdamaće police: Schinkov smjer (1. zimski uspon). Led i kombinacija: Dru: Bonattijev stup, Les Droites: Axtova varianta, Mont Blanc: Harlinova (1. uspon), Matterhorn: Smjer braće Schmidt, Eiger: Klasični smjer, Makalu (8471 m): Jugoslavenski smjer u s. stijeni, Mt. Everest (8848 m): Jugoslavenski smjer, Daulagiri: Jugoslavenski smjer do ruba stijene (8000 m).

(Dare Božič)

● Alpinisti iz BiH na Aconcagu. Početkom februara iz argentičkih Anda se vratile alpinistička ekspedicija »Akonkagua 88/89« koju je organiziralo PD »Bjelašnica« iz Sarajeva, a povodom 40 godina rada. Ekspediciju su sačinjavali: Dragan Ilić, Cvjetin Krvnjak i Vesna Skramić iz Sarajeva, Edo Kajan i Sudo Ramić iz Mostara, te Tanja Živčić iz PD »Kamenjak« iz Rijeke. Na put su krenuli 16. decembra. Na vrh se prvi 3. januara popeo Cvjetin Krvnjak, osam dana poslije Dragan Ilić i 13. januara Edo Kajan. Ilić i Kajan su svoje uspone izveli izuzetno brzo (za dan i pol), što je izazvalo izuzetno zanimanje među planinarima i alpinistima. Veliku pomoć i srdačan doček su im pružili naši seljenici u Argentini.

(S. Kliko)

Sportsko penjanje

● Nekoliko najboljih uspona slovodnim stilom. Srećo Rehberger (AO Kranj) je smjer Klobasa u Mišoj peci ispenjao za četiri dana. Prije mjesec dana je ovaj smjer prvi ispenjao Tadej Slabe i ocijenio ga s 8b (I). Rehberger je iznenadio i ispenjao za četiri dana te predložio ocjenu 8a (IX+, X). Srećo kaže da je ovaj smjer najteži u Sloveniji. Teži je u Jugoslaviji jedino, za dve desetinke, u Paklenici. U Italiji su penjali Igor Jammnikar i Marko Lukić. U Costieri kod Trsta su ispenjali smjer Santa Esmeralda 8a (IX, X). U Napoleonovoj cesti su smjer Orcobaleno (IX+, X-) ispenjali Darian Suc i Marko Lukić. 15-godišnji Aleš Jensterle je u Ospu ispenjao smjer Polnočni kauboj (IX). (Dare Božič)

ispenjao prvi Slabe, i ocijenio s (X-), mnogo teži. Slabe je poznat u Italiji kao odličan penjač i za ovu godinu njegov je sponzor Talijanska sportska trgovina Avventura. (Dare Božič)

● U Paklenici dva smjera s ocjenom X. Prvi je smjer s ocjenom 8b, po našem X, ispenjao najbolji talijanski penjač Manolo Zanollo. Prvi koji je pošao u ovaj smjer je Beat Kamerlander, penjač koji je ispenjao već smjer s ocjenom 8b. Kamerlander u ovom smjeru nije uspio i kaže da ovaj smjer, koji se zove Il Marotoneta, ima ocjenu 8b+ (po UIAA = X+). Drugi smjer je ispenjao Gerhard Horhager i ocijenio s 8a+ (po UIAA = X). (Dare Božič)

● Još jedan smjer s 8a. U Costieri kod Trsta je Igor Jammnikar 16. veljače desno od smjera Santa Esmeralda ispenjao smjer s ocjenom 8a (IX+, X-). Od Jugoslavije je prvi ovaj smjer ispenjao Tadej Slabe. Ovaj uspon je za Jammnikara drugi s ocjenom 8a. Da se slobodno penjanje populariziralo vidi se i po rezultatu. Najviše uspona s ocjenom X su imala Srećo Rehberger: 12 s 8a (IX+, X-), dva s 8b (X-) i jednog s 8b+ (X). Drugi je Tadej Slabe: 13 s ocjenom 8a i jedan

s 8b+. Slijede Marko Lukić, Igor Jammnikar i Vili Guček, svaki po dva uspona s 8a. (Dare Božič)

● Najteži solo uspon na svijetu. Xaver Bongard je nepoznat penjač. Prvi put je svijet čuo njegovo ime godine 1987., kad je u El Capitanu (Yosemiti) ispenjao dva solo uspona. Prvi je bio Iron Hawk s ocjenom A+, 5.9 (8 dana penjanja), drugi Lost in America, koji je još teži, A+, 5.10 (9 dana penjanja). Godine 1988. je ispenjao jedan od najtežih u El Capu, smjer Jolly Roger, A+, 5.10 (9 dana penjanja). (Dare Božič)

● Viki Grošelj, slovenski penjač, osvojio je dosad polovinu osamstotaka na svijetu — ostalih sedam također je na popisu njegovih ciljeva. Osmi će biti Everest, ako mu to uspije kao članu V. zagrebačke himalaške ekspedicije. (Z. P.)

● Novi usponi Kneza. Franček Knez i Robi Supin su u Križevniku ispenjali pet smjerova. Tri su teža: Cebela (VII+/VII, 200 m), Giljotina (VII+, VII-, 200 m), Ciclamka (VII-/VI+, 200 m). U Rjavečkem vrhu im se pridružio Andrej Hrastnik i zajedno su ispenjali Okamenjene snove (VII+/VI+, 100m). (Dare Božič)

● **YU prvenstvo na umjetnoj stjeni.** U subotu i nedjelju 25–26. ožujka održano je u Domu sportova u Zagrebu prvo prvenstvo Jugoslavije u sportskom penjanju na umjetnoj stijeni u zatvorenom prostoru »Art Rock 89« u organizaciji PSZ i Jugoslovenske sportsko-penjačke komisije PSJ. O tome je izasao dobar prikaz u zagrebačkom »Vjesniku« 27. ožujka, pa ga u cijelosti prenosimo:

Marko Lukić 19-godišnjak iz mariborskog TAM-a i Marija Stremfelić 32-godišnjakinja iz »Kranja« pobjednici su prvog dvoranskog prvenstva Jugoslavije u sportskom penjanju na umjetnoj stjeni, veoma atraktivnog sporta u što se moglo uvjeriti i nešto više od 1000 (prilično lijepa brojka za početak) gledalaca finalnog nadmetanja. I oni neupućeni, a takvi su sasvim sigurno bili u većini, jer sportsko je penjanje veoma mladi sport, mogli su saznati govorice Što ih zanima iz veoma pouzdanog izvora. Naime, Ivica Pljić, predsjednik Jugoslovenske sportskopenjačke komisije PSJ, koji je na ovom natjecanju bio vrhovni sudac, veoma je suvilo objasnjavao gledaocima pravila i tajne ovog sporta. I finale muškaraca i finale žena imao je jednu zajedničku karakteristiku, ni jedan penjač odnosno penjačica



nisu uspjeli doći do vrhunca (visina stijene i za jedne i za druge 13 metara) što dovoljno predviđa težinu natjecateljskih smještrova. Možda će netko reći da nije problem u težini smjera nego u kvaliteti naših penjača. Ali takvu bi perspektivu naš savezni kapetan Boris Cuić opovrgnuo tvrdnjom, koju kaže, može i potkrijepiti da su jugoslovenski reprezentativci veoma blizu evropskog i svjetskog vrha, odmah do Italije, Francuske i SAD. Finale penjačica bio je izrazito izjednačen, čak četiri finalistkinje osvojile su istu visinu (7,41 metara) stijene, pa je za njih trebalo pripraviti »doigravanje« (neki su re-

kli dopenjavanje). Djevojke su opet morale u izolacijsku zonu dok smjer nije promijenjen. Najviše je snage u drugom penjanju iskazala Marija Stremfelić (32), majka dvoje djece, prva Jugoslovenska koja se popela iznad 8000 metara. Unatoč godinama ovaj sport omogućuje čovjeku kondiciju na visokoj razini, a eto Marija Stremfelić je za to najbolji primjer. Marko Lukić koji je podno stijene izišao pretposljednji bio je vidljivo ljudiako je otvario do tog trenutka najbolji rezultat (10,01 m). Dijelom je, reći će kasnije, bio ljudit jer je mislio da će mu izmazati prvo mjesto, dijelom stoga što je svjestan da je mogao bolje, ali je pogriješio. Naime, nakon Lukića nastupao je četverostruki prvak Jugoslavije u sportskom penjanju na otvorenom, Tadej Slabe (Matica, Ljubljana) za kojeg su mnogi bili spremni staviti ruku u vratu da će osvojiti vrh. Međutim, tremi i psihičko opterećeni učinili su svoje. Slabe je uspio dostići samo do 5,13 metara, a to je za njegove sposobnosti preveliko. U izuzetno atraktivnom paralelnom brzom penjanju (nešto slično kao skijaški paralelni slalom) najbolji je među osam natjecatelja bio Boris Cuić, inače naš savezni kapetan.

(Romana Eibl)

Publicistika

● **Novi »Vodič po Medvednici«.** Koncem prošle godine Planinarski savez Zagreba objavio je novo izdanje, s potrebnim dopunama, jer je izdanje od 1984. rasprodano. Autor je Jakša Kopic, naklada 3000, cijena 5000 dinara, ima 83 stranice s mnogo ilustracija i naslovnom stranicom u koloru (motiv je pročelje novog Tomislavova doma). Sadržajno se bitno ne razlikuje od prvog izdanja. (Z. P.)

● **»Bilogorski planinar«** broj 26–27. 1988. u cijelosti je posvećen proslavi 60-godišnjice osnutka PD »Bilo« iz Koprivnice. Du-

godišnji predsjednik tog društva, dr. Milivoj Kovačić, na 41 stranici opisuje djelovanje »Bila« od početka do današnjih dana na temelju izvorne dokumentacije i vlastitih sjećanja. Dobar izbor gotovo 40 ilustracija čini ovu društvenu kroniku čitljivom i prijatljivom. (Z. P.)

● **»Staze«** broj 12. 1988., glasilo PD »Energoinvest« iz Sarajeva, jedino je planinarsko glasilo u BiH. U ovom broju na 32 stranice niže se mnogo zanimljivih priloga, od povijesnih (usušret 100-godišnjici planinarstva u BiH, Planinarstvo u Sarajevu 1945–

—1952) pa do putopisnih i informativnih. Uzeir Beširović nastavlja s planinarskim anegdotama a Muhamed Sišić na zanimljiv način opisuje borbu za Everest. Na naslovnoj stranici je Trnovačko jezero u koloru. (Z. P.)

● **Fizička kultura,** časopis Republike zajednice fizičke kulture Srbije, u decembarskom broju 1988. donosi opsežan članak Krasnodara Miletića »Dr. Josif Pančić, idejni tvorac planinarstva u Srbiji« (str. 103–108). Adresa uredništva: Beograd, Ul. Blagoja Parovića 156 (Z. P.)

Kamo na izlet

● **PD »Industrogradnja«** iz Zagreba organizira ove izlete: za Prvi maj Ravn Dabar na Velebitu, 20 — 21. 5. Velebitno, 3 — 4. 6. Ravn Dabar, Hjetovanje na Ravnom Dabru 17 — 24. 6. i 24. 6 — 1. 7.

● **Trekking u Peru** (skupni prevoz do Lime) organizira Planinska zveza Slovenije 27. 5. Pogodno radi popusta na avionu. Dalje po volji u Ande ili turistički program.

● **Kilimandžaro.** Početkom jula 1989. UPSD »Bukovik« iz Sarajeva organizira mini ekspediciju u Afriku. Ciljevi su Kilimandžaro (5859) i Mt. Kenya (5199). Sve informacije: Ul. M. Tita 44 ili na telefon 071/646-738, Sead Mujić. (S. Kliko)

● **Pohodi PD »INA-OKI«** iz Zagreba. Dana 4. lipnja ide se autobusom u Petrovu goru radi markiranja. Dana 23—25. 6. je pohod autobusom na J. Velebit, a 1—4. 7. na Prenj i Čvrsnicu te 1—13. 8. na Durmitor.

● **Na Karavanke** organizira izlet autobusom PD »Zanatlija« iz Zagreba 17 — 18. 6. a na Treskavicu u Bosni 1 — 4. 7.

● **PD »Željezničar«**, sekcija seniora, ima u programu: 6 — 7. 5. bratski susret s PD »Željezničar« Beograd, 13. ili 14. 5. izlet u nepoznato, 26. ili 27. 5. Skrad, Vražji prolaz, Klek, Kamačnik, 3 — 4. 6. Promin, 17. ili 18. 6. izlet u nepoznato.

● **10 dana u Makedoniji.** PD »Željezničar«, sekcija »Goran«, iz Zagreba organizira i poziva planinare na zajednički obilazak najviših vrhova makedonskih planina Golemi Korab, Ljuboten, Pešter Solunska glava. Osim toga, u desetednevnom obilasku, koji je planiran u autobusu, običi će još Ohridsko jezero i prisustvovati Gallikoj svadbi. Izlet je predviđen sredinom srpnja. Voda puta, Tomo Pavlin, utorkom od 19. h, u prostorijama društva, Trnjanska 5b ili direktno na tel. 041/525-598.

● **»Proljetni pohod na Žumberak«** kao svoju tradicionalnu godišnju akciju organizira zagrebačko PD »Monter« u subotu 20. svibnja. Polazne točke su Sošice i Suhor pri Metliki gdje se od

8 — 12 sati mogu dobiti kontrolni kartoni, a završna kod Doma PD »Monter« u Sekulićima (oko sat i po hoda), koji se toga dana u podne svečano otvara. Za sudjelovanje u pohodu po prvi put dobiva se brončana značka u knjižici, za četvrti put srebrna značka, za osmi zlatna i za deseti plaketa. Obavijest: radnim danom od 10 — 15 sati na tel. 571-866 (Tereza Pofek, Tomislav Pošta ili Ružica Ostrun).

● XV. slet planinara Slovenije održava se 27-28. svibnja na Bošnjaku kod Đakova u organizaciji PD »Đakovo« u sklopu 10 godina postojanja društva i 750 godina grada Đakova. Obavijest-

sti se mogu dobiti na adresi: PD »Đakovo«, Lole Ribara 53, 54400 Đakovo, ili na telefon 054-843-420 (Miro Lay).

Vijesti

● PD »Radnički« iz Beograda odlučilo je da pomogne »Našim planinama« dotacijom od 50.000 dinara. Zahvaljujemo se na ovoj lijepoj gesti, a osobito na popratnom obrazloženju koje glasi: »Smatramo da ovaj časopis, momentano jedini na srpsko-hrvatskom jeziku, svojom skoro stogodišnjom tradicijom izlaženja predstavlja kulturnu instituciju i kao takav zasluguje veću pažnju svih planinara i planinarskih organizacija sa ovog jezičnog područja, bez obzira što je u pitanju glasilo Planinarskog saveza Hrvatske. Svojim sadržajem te objavljuvajući priloga i iz drugih sredina, NP našu tvrdnju i potvrđuju.« Nije li gest PD »Radnički« lijep primjer i dokaz kako planinarstvo zbiljava ljudi bez obzira na nacionalne, vjerske i političke razlike! (Z. P.)

● »Dan markiranja« u Hrvatskoj bit će prvi vikend u šestom mjesecu. Tako je odlučila Komisija za planinarske puteve i označavanje PSH.

● »Ekologija izazov civilizacije«. Pod tim naslovom organizira Univerzitetsko planinarsko smučarsko društvo »Bukovik« u Sarajevu javnu tribinu od 10 — 16. travnja 1989. Predavači su dr. Čedomil Silić, dr. Radomir Lakušić, mr. Šeško Kadić i dr. Midhat Ušćepalić. Prema rječima Seška Kadića, poticaj za ovaj skup dalo je veliko zanimanje za zaštitu planinske prirode, o kojoj je temeljno riječi prošle godine na »Danima planinarstva«.

● Ekološki sabor Hrvatske. Pod tim naslovom održan je u subotu 25. ožujka u Zagrebu na Filozofskom fakultetu skup na kome je bilo oko 350 uzvanika, među njima i planinara. Održan je niz dobroih referata i dogovorenje da i dalje treba raditi. Po našem je mišljenju ovom, inače korisnom skupu, osnovni prigovor da su se zapravo prisutni najviše medusobno uvjerali u ono što već svi vjeruju, umjesto da je težište bilo na dogovoru o konkretnim akcijama. (Dr. Zeljko Poljak)

● Izložba planinarskih edicija. Treća međunarodna izložba planinarskih publikacija, koje su izasle od 1987. do danas, prireduje se od 28. 5. do 3. 6. u Trentu,

Italija, u okviru tradicionalnog planinarskog filmskog festivala.

● Sekcija »Visočica« u Zagrebu. Od početka veljače lički planinari sa stalnim mjestom boravka u Zagrebu imaju svoju sekciiju koju je osnovalo PD »Visočica« iz Gospića. Odluka Skupštine matičnog društva verificirana je na osnivačkoj skupštini planinarske sekcije »Visočica« na kojoj su se između brojnih zagrebačkih Ličana pojavili Milan Rukavina Sajn, član Savjeta Republike, Petar Jurjević član CK SKH, Ivica Martinek potpredsjednik PSH, i Nikola Aleksić tajnik PSH. Usvojena su Pravila o radu i izabran izvršni odbor pet članova. Za prvog predsjednika izabran je dugogodišnji planinar, društveni i sportski radnik Petar Stanić. Zamjenik predsjednika postala je Zora Jengić, također dugogodišnja planinarka, a tajnik sekcije Tomislav Canić. Sekcija će koristiti prostoriju OTAK »LIKA« na Trgu žrtava fašizma, u kojoj će se sastajati svakog utorka od 18 sati. (Tomislav Čanić)

● Univerzalna nosiljka za GSS. Austrijska firma Kohlbril und Bunz, A 5550 Radstadt, konstruirala je univerzalnu nosiljku pod nazivom »Univerzal-Transport-Gerät UT 2000«. Cijena ovisi o tome uzima li se komplet ili samo dio koji nosi jedan čovjek na ledima (6600 do 13.200 šilinga). Prema prospektu, dobro ilustriranim kolor snimkama, vidi se da su nosila uistinu višenamjenska. (Z. P.)

● Napokon se zna kad je počelo BiH planinarstvo. Predsjednik komisije PSH BiH za historijat planinarstva, Slavko Nastić, obavijestio nas je da je na prijedlog ove Komisije PS BiH donio na svojoj godišnjoj konferenciji ljeta prošle godine odluku da se osnivanje Bosansko-hercegovačkog turističkog kluba 21. rujna 1892. u Sarajevu utvrđuje kao nastanak prve planinarske organizacije u BiH. Prema tome stogodišnjica BiH planinarstva bit će obilježena 1992. (Z. P.)

● PD »Sokolovac« iz Slav. Požege održalo je sredinom veljače u društvenom domu u Velikoj redovnoj godišnjoj skupštini. Tako je i službeno označen početak obilježavanja 90. obljetnice planinar-

stva i djece na Bjelolasici (PD »Višnjevica«, Ravna Gora), 25. Stazama biokovskih partizana (PD »Imotski«), 27-28. Partizanskim stazama Velebita (PD »Paljenica« Zadar).

● U lipnju: 4. Memorijal Andre Petrića (PD »Torpedo« Rijeka), 7. Goranovo proljeće u Lukovdolu (PD »Zagreb Matica«), 10. Dana planinara Zagreba na Punjnjarki (PS Zagreba), 11. Slet planinara Hrvatskog zagorja na Strahinjsčici (PD »Strahinjsčica«, Krapina), 17-18. Kopački rit (PS Zagreba), 18. Dan Lipe (PD »Lipa« Sesvete), 23-25. Splavarenje po Soči (PS Zagreb).

stva u Požegi, zatim 125. obljetnice rođenja i 55. obljetnice smrti Julija Kempfa osnivača planinarske organizacije u Požeškoj kotlini, druge u Slavoniji. U iscrpmom izvještaju Dobrinke Dragojlović, tajnice društva, nabrojane su sve značajne akcije članova PD »Sokolovac« koja okupila više od 600 članova. Također su saslušani izvještaji o izgradnji skloništa na Trnjačici u Papuku, poslovanju društva, a prilivačen je i veoma ambiciozan plan rada za ovu godinu. Pročitano je i pismo prof. Branimira Kempfa, sina Julija Kempfa, koji predlaže da se na domu »Lapjak« u Velikoj postavi spomen-ploča utemeljitelju planinarsvata u Požegi, što je jednoglasno prilivačeno. Cestite i pozdrave sudionicima skupštine uputili su delegati iz Pieštanice, Nasica, Daruvara, Pakrac, Osijeka, Nove Gradiške, Slav. Broda, Đakova i Zagreba (PD »Rade Končar«), te Vlado Nemeć, delegat PSH, i Ivan Trošelj, predsjednik Planinarskog saveza Slavonije.

Najzaslužnijima za izgradnju i gospodarenje domom »Lapjak« predana su priznanja. Ona su pripala: Stjepanu Lovriću, Josipu Kečiću, Jožu Skočiru, Rudolfu Nedeliću, Milu Pavloviću, Jozefini Vrban, Slavku Novosadu, Zarku Baćikinu, Franju Grpcu, Borisu Gerbecu (starjem), Ivanu Svajdi, Ivici Martineku, Vladi Louču, Zdravku Krakaru, Zvonku Vodineliću, Milanu Nikšiću, Antunu Drabiku i Franju Mavroviću.

Kako je predsjednik PD »Sokolovac« Ivica Martinek otisao na dužnost u Zagreb, za predsjednika je izabran njegov dugogodišnji zamjenik Željko Böhm. Sudionici skupštine prihvatali su prijedlog da Ivica Martinek bude kandidiran za naivije planinarsko priznanje. Plaketu PSH. (Ivan Jakovina)

● 7. izložbu planinarske fotografije i kolor dijapozičije organizira Željezničko planinarsko smučarsko društvo »Bačka« i klub foto i filmskih amatera Bačka Topola. Primaju se crno-bijele i kolor fotografije (najmanji format 20 x 30 cm), do 6 kom, te dijapozičije 5 x 5 cm, do 6 kom. Rok 12. travnja. Nagrade: diplome. Adresa: Bačka Topola 24300, pf. 56.

● Planinarski put Rijeka — Ljubljana odnosno Ljubljana — Rijeka opisan je u Dnevniku koji

se može naručiti za 5000 dinara na adresu: Općinski planinarski savez Rijeke, Rijeka, Korzo 40, I, ili pp. 252.

● **Markacija Slavetić — Zečak.** Grupa planinara iz PD »Zeljezničar«, sekcije »Goran«, obnovila je nekadašnji planinarski put od Slavetića do Zečaka. Za planinare koji bi ga željeli obići vrijedi i napomenuti, da je to najbolje nedjeljom s obzirom na autobusnu vezu koja u jutarnjim satima povezuje Zagreb i Jastrebarsko sa Slavetićem. Povratak u večernjim satima je moguć iz Slavetića i Gorice Svetojanske. Za preporučiti je nekoliko kružnih plan. putova: Slavetić — Zečak, Slavetić — Zečak — Pećno, Slavetić — Zečak — Japetić — Gorica Svetojanska, Slavetić — Zečak — Svetojanske Toplice. (T. P.)

● **Markacija Jastrebarsko — Zečak.** Od želj. stanice u Jastrebarskom, preko Črnilovca i Srednjaka, obnovljen je plan, put, koji se u Srednjacima račva. Jedan krak vodi preko Svetojanskih Toplica na Zečak, a drugi do Gorice Svetojanske. Put je poznat planinarama preko pedeset godina, bio je ucrtao u stare karte, a interesantan je za planinare u odlasku prema Japetiću (Žitnici), oko 3.30 h. ill u povratku, oko 3.00 h. Posebna atrakcija ovih putova jest mogućnost kupanja u protočnom termalnom vrelu u Svet. Toplicama, koje je toliko jako, da je tu i mali bazen, a nalazi se između Zečaka i Srednjaka. (Tomislav Pavlin)

● **PD »Kozarac« u Vrbovskom** održalo je I. redovnu godišnju skupštinu, samo četiri i pol mjeseca poslije osnivačke skupštine. Održana je plodna rasprava. Prijedlozi i sugestije članova i delegata — gostiju dobro su došli u trenucima kada je ovo mlado društvo na putu da se u svom dalnjem radu založi za prosperitet planinarstva i na ovom području Gorskih kotara. Aktivnosti bit će usmjerene u dva pravca: planinarstvo i skijanje. Održavat će se takmičenje u skijanju i sanjkanju, predavanja i tečajevi, iznáziti mogućnost da se pronade prostorija gdje bi se okupljali članovi, uspostaviti suradnja s društvinama ribiča i lovaca koji go spode objektima idealnim za okupljanje planinara — izletnika, poduzeti akcija da se osposobi planinska kuća u Kamačniku i zajedno sa susjednim društvinama sudjelovati u akcijama planinara i pohodima. Održat će se dvije zavade godišnje čiji će se prihod upotrijebiti za razvoj društva. Po sebi akcenat dat je planinarskom putu koji prolazi općinom Vrbovsko i koji će se održavati da bude u funkciji čitave godine. (Juraj Sragalj)

● **PD »Đakovo«** proslavilo je svojih 10 godina postojanja u siječnju ove godine. 20. siječnja uređen je izlog u središtu grada kao i izložba planinarske opreme i raznih publikacija o planinarstvu u Đakovu, a 21. siječnja otvorena je u Domu kulture izložba planinarske fotografije s oko 70 kolor izložaka. Isti dan održana je i 10. godišnja skupština. Skupštini su prisustvovali gosti iz Osijeka, Na-

šica, Sl. Požege, Pleternice i Zagreba. Podijeljena su priznanja za službenim članovima društva, te organizacijama i društvinama s kojima je u toku 10 godina bilo najviše suradnje. U programu rada za 1989. istaknuti su programi uređenja kuće u Boroviku, organizacija Male planinarske škole, izdavanje društvenog biltena »PUH«, pohod u Tursku i organizacija XV Slet-a planinara Slavonije na Boroviku 27. i 28. svibnja. Dakovčani ovom prilikom pozivaju sva društva i pojedince da se prijave za Slet. (M. Lay)

● **PD »Cusine«** iz Jajca bilježi u zadnje vrijeme vrlo plodnu aktivnost čiji su nosioci planinarske sekcije u MZ i školama. Tako je ljetos sekcija »Suhu vrh« markirala put na istoimeni vrh na planini Ranči, a potom organizirala masovni uspon istom markacijom. Sekcija »Kota 1504« je markirala put iz Jezera na Otonali i dalje na Oroviću, odnosno planinarski dom na Cusinama. Ista sekcija je izvela izlet na Sokograd, kanjon Sokočnica i špilju Sokočnicu. U septembru je bio uspon na Žabu u Hercegovini, posjet Danu planinara BiH na Bijambarama, masovni uspon na Otomali, postavljanje kutije s upisnom knjigom na vrhu i susret s planinarama iz Donjeve Vukufa. U jeseni su bili izleti u blizu okolice kao i susret s planinarama iz Bugojna na Cusinama i planinarama iz Travnika na Santicu na Vlašiću. Za Dan Republike u Jajcu se odvijala svaki put bogata planinarska aktivnost; gosti su bili planinari iz zbratimljenog Prilepa i planinari iz Bugojna. U Jajcu, odnosno planinarskom domu na Cusinama su boravili i učesnici pohoda »Tragom vjećnika AVNOJ-a« koji organizira PD »Dr Milivoj Jambrišak« iz Travnika. Ovog puta u pohodu je sudjelovalo 60 planinara. Planinari Jajca su izveli izlete na Bukovicu i Goricu, a u izlogu robne kuće su postavili izložbu sa pregledom aktivnosti u 1988. godini. Društvo radi već 30 godina i 1988. je proglašeno najboljim sportskim kolektivom u Jajcu. (S. Kliko)

● **Planinarski ples u Kaštel Kambelevcu.** Planinarska sekcija »Ante Bedalov« iz Kaštel Kambelevca postojala devet godina, i svakog godinu održava svoj planinarski ples. Tako smo i ove godine u subotu 4. 2. organizirali svoj, možemo ga slobodno nazvati, tradicionalni planinarski ples u restoranu »Baletna škola« u Kaštel Kambelevcu. Uz muziku grupe »Maestrali« iz Donjih Kaštela, uz bogatu lutriju i velik izbor jela i pića, zabava je trajala sve do 4 sata ujutro. Osim članova Sekcije i mještana Kaštela, plesu su prisustvovali i članovi matičnog društva »Mosore« iz Splita, članovi Sekcije doma JNA, koja isto kao i mi djeluje u sastavu »Mosore«. Zatim su tu bili članovi PD »Kamenar« iz Šibenika, PD »Kozjak« iz Kaštel Sućurca, PD »Marian« iz Splita, PK »Split« iz Splita i PD »Biokovo« iz Makarske. Uz ples i druženje bilo je i korisnih dogovora kako za pojedinice, tako i za planinarstvo. (Ivo Tadić)

● **PD »Sisak«** je ovogodišnju aktivnost započelo tradicionalnim

Novogodišnjim izletom na vrh Hrastovičke gore. Ovo lječenje od slavljiv je i skoristeno je za dogovore o radovima koji će se tokom godine odvijati na prostoru oko vidikovca. Dobroj atmosferi pridonio je susret i druženje s grupom mlađih rvača, članova RK Gavrilović, koji također svake godine, pod vodstvom trenera prof. Vlade Sekulića, dolaze na vrh Hrastovičke gore. Nastavljeno je, također tradicionalno, no ovog puta u Samoborskom gorju, a cilj je bila akcija DTO Partizan iz Samobora pod nazivom »U susret zdravljju«. I treća akcija, u ovoj godini, bila je tradicionalna, na vrh Hrastovičke gore. Ovi se izleti pretvaraju u radne akcije. Uređivana je staza prema Hrastovici, prema Gornjoj Hrastovici i sklonistu PD Gavrilović, te klapice i stolovi oko vidikovca.

● **Planinarsko »Slavonsko sijelo«.** Početkom veljače u Vatrogasnem domu u Velikoj održana je tradicionalna planinarska zabava pod nazivom »Slavonsko sijelo«, koju je organiziralo PD »Sokolovac« iz Slav. Požege. Ovoj, već trećoj priredbi, koja pruža mogućnost sudionicima da i sami sudjeluju u programu pokazujući bogatstvo slavonske kuhinje i narodne nošnje, te drugih običaja, bilo je prisutno više od 300 planinara i neplaninara. Najuspješniji natjecatelji primili su vrijedne poklone Poljoprivredno-prehrambenog kombinata Kutjevo i tvornice čokolade i alkoholnih pića »Zvezdovo«. Pravom slavonskom ugodaju ove pučko-folklorištice priredbe pridonio je i vokalno-instrumentalni sastav »Tamburica« iz Starog Petrovog Sela. Program je obogaćen i nastupom folklornih grupa iz Zagrada i Vetrova, te nastupom narodnog humorista Stjepana Gabrića iz Šiće, kraj Nove Gradiške. Sve pobrojano, uz pravu slavonsku večeru, te bogatu tombolu, ne samo da je pridonijeo ugledu planinara, već je znatno popunilo planinarsku blagajnu. (Ivan Jakovina)

● **Priznanje »Krdljici«.** Krajem 1988. u devetoj po redu provedenoj anketi o izboru najboljih sporta i sportskih organizacija u Općini Našicu za 1988. kao najbolju i najuspješniju sportsku organizaciju proglašeno je ovo društvo, što je nesumnjivo ljepe priznanje i društву i planinarku uopće. Na završnoj svečanosti, koju su organizirali »Glase«, Centar za informiranje i SIZ za fizičku kulturu Općine Našice uz nastup HKUD »V. Lisiški« iz Našice, predsjedniku društva Z. Marmanu predana je prigodna plaketa i kristalna vaza. Tom je prilikom Z. Marman prisutnima uputio riječ zahvalje i govorio o značaju planinarenja za život čovjeka, o radu Društva, te o priznanju, kao podsticaju za daljnji dobar rad i postizanju još boljih rezultata u društvu. (Drago Trošelj)

● **Kako je prošireno sklonište na Stapu.** Ovo velebitsko sklonište, koje su podigli zadarski planinari, sufinanciralo je PD »Paklenica« i to onom svatom koju će dati i PSH. Budući da je PSH do dijelio 400.000 dinara, otrlike isti iznos dotiralo je i društvo. (Duro Perić)

● **Devedeset godina PD »Visočica».** Pored uobičajeno velikog broja organiziranih planinarskih akcija širom zemlje za više od 170 članova PD »Visočica«, glavni zadatak u 1988. bio je dostojno obilježavanje devet desetljeća uspješnog djelovanja. Tako je 19. lipnja u Domu kulture u Gospiću održana svečana sjednica PD »Visočica« na kojoj su sudjelovali ugledni društveno-politički i javni radnici iz cijele Hrvatske, a kao sjećanje na prvi organizirani uspon gospičke podružnice HPD. 2. i 3. srpnja je organiziran Susret planinara nedaleko od Gojtanova voga doma na Visočici, u kome je sudjelovalo stotinjak planinara iz Rijeke, Zagreba, Sibenika, Drniša, Otočca i Gospića. »Visočica« je postala nosiocem niza društvenih priznanja, Nagrade grada Gospića, te plaketa PSJ, PSH i SOFK Hrvatske, dok su četvorka članova predložena za priznanje PSJ. Sto je za planinare širom zemlje, posebno ljubitelje Velebita najvažnije, Gojtanov dom na Visočici je ponovo postao vrlo ugodan kutak. Pred novim predsjedništvom društva i predsjednikom Željkom Bjegovićem kao i sveukupnim članstvom, u 1989. godini je niz zadataka, od omasovljavanja i pomlađivanja, aktivnijeg rada postojećih sekcija, pa sve do odlične ideje osnivanja podružnice PD »Visočica« u Zagrebu, čime se mnogobrojnim gospičkim planinarama koji žive i rade u Zagrebu omogućila bolja povezanost s matičnim društvom u Gospiću. Pred gospičkim planinarama je i važan zadatak na izgradnji sklopnika pri Gojtangovom domu, kao i njegova daljnja rekonstrukcija.

Skupština je jednoglasno prihvatala prijedlog da se odaju posebna pismena priznanja prof. Andriji Benkoviću i mr. Petru Staniću za njihov samoprijegoran društveni rad. (Đuro Vučelić)

● **Jagačić kao predavač.** Varaždinski planinar Tomislav Jagačić, čiju reportažu donosimo u ovom broju, nije samo iskusni voda puta (o toj funkciji čak je napisao i knjigu), nego i vrlo marljiv predavač. Tako je u posljednje vrijeme održao predavanje o Durmitoru za PD Slovenijales u Ljubljani i PD »Višnjevića« u Ravnoj Gori. U Domu umirovljenika u Varaždinu održao je u dvije godine 6 planinarskih predavanja, a redovno je predavač i na tradicionalnom varaždinskom Tjednu planinarstva u prošinom svake godine, koju je priredbu on potaknuo. Predaje i na planinarskim sijelima seniora — sve bez ikakve novčane naknade! (Z. P.)

● **Planinarsku i kamp opremu:** jakne od papirja, vreće za spavanje od papirja, ranci svih veličina i dezena, transportne torbe, pamučne jakne i vetrovke, zaštitne pantalone, rukavice, gumenjaci, protektori, prsluci i šatori mogu se naručiti i nabaviti po vrlo povoljnim cijenama kod koznatog alpinista u Sarajevu, Željka Marića, Toplička 1. (S. Kliko)

● **Otvaranje doma PD »Monter«** u Zumberku, koji je ovo zagrebačko planinarsko društvo započelo još prije nekoliko godina adaptacijom seoske kuće na visini od oko 700 m, bit će u subotu 20. svibnja prigodom Proljetnog pohoda na Zumberak, što ga organizira ovo isto društvo. Dom će biti otvoren svake subote i nedjelje, a opskrbljen je raznim napitcima. Moguće je i noćenje. Veće skupine trebaju se prije toga najaviti. Ostale obavijesti u rubrici Kamo na izlet.

● **PD »Gavrilović«.** Petrinja godinu je započelo u znaku suradnje s 13 km udaljenim PD »Sisack«. Članovi su sudjelovali u Novogodišnjem pohodu na vrh Hrvatske gore, zatim u akciji DTO Partizan iz Samobora pod nazivom »U susret zdravlju«, za što su dobili pismeno priznanje organizatora kao višegodišnji redovni učesnici. (Đuro Priljeva)

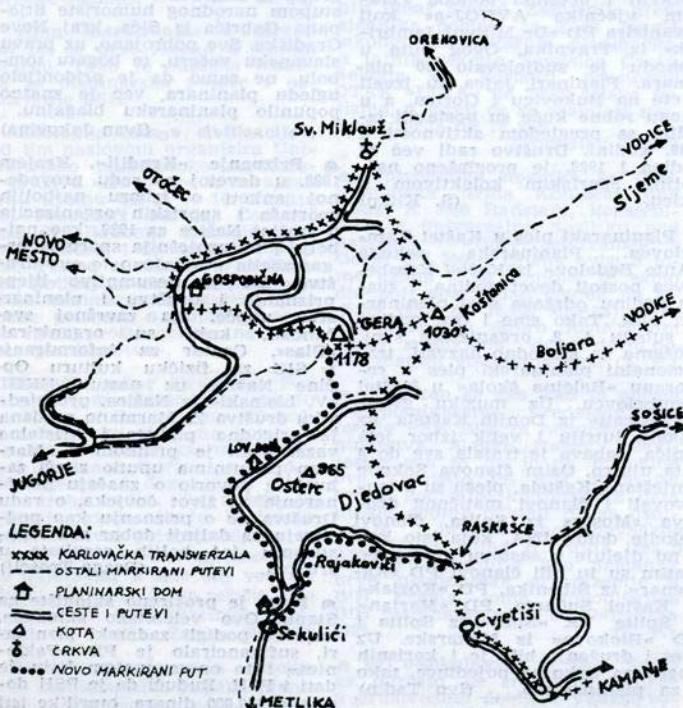
● **Nova adresa PD »Visočica«** u Gospiću, na koju ubuduće valja slati poštu je: PD »Visočica«, Gospić, pp. 1.

● **Radio Sarajevo** je 29. novembra 1988. u svom ponoćnom programu na prvom programu emitiralo dvosatnu emisiju posvećenu planinarstvu, u kojoj su učestvovali poznati planinari Sarajeva između ostalih, Drago Božija i Ismet Bakarović. Izravno se u program uključivao reporter sa Savnika na Bjelašnici kao služaoci radio programa. Akcija vrijeđana povhale i vrlo efektna, što je potvrđeno i mnogobrojnim telefonskim pozivima studija.

● **Ispravak.** U broju 11–12, 1988. u članku »Prof. Raško Dimitrijević kao planinar«, valja preformulirati navod da je Maurice Herzog prvi čovjek koji je dostigao visinu od preko 8000 m tako da glasi: »prvi čovjek koji je ostvorio vrh visi od 8000 m.«

● **Prodajem »Naše planine«,** kompletan godišta 1977 — 1987, kao i planinarsku opremu za srednji stas, u dobrom stanju. Tel. 042/455-70.

● **Novosti s Karlovačke transverzale.** Nakon otvaranja Planinarskog doma PD »Monter« u Sekulićima, ovo se društvo dogovorilo s PD »Dubovac« u Karlovcu da se dom uključi u trasu Karlovačke transverzale novom varijantom puta. Preporuča se vlasnicima starih Dnevnika da posjeti taj dom jer će u njemu naći ugodan kutak za odmor, okrijeput i noćenje. U novom izdanju Dnevnika taj će dom biti obvezna značka KT. Budući da su nekadašnje livanice Djedovca obrasle visokom makijom i sve neprohodnije, to je dodatni razlog da se novom varijantom upozna dosad malo poznati dio zapadnog Zumberka. Varijanta počinje na vrhu Geri, odakle silazi južno 20 min do ceste (dosadašnji put silazi preko Koštanice do Cvjetišta). Cestom desno 50 min mimo lovačkog doma (izvor s druge strane ceste), pa sve niže do doma PD »Monter« u Sekulićima. Iz Sekulića markacijom preko Rajakovića 50 min do spoja s putem od Djedovca i još 10 min šumskog puta do Cvjetišta (vidi kartu). (M. Dijačić)



SEZDESET GODINA PD »Bilo«

Uz članak na 85. stranici

Desno: Najviši vrh Bilogore, visinska točka 309 m, svećano je obilježena postavljanjem kamene piramide i ploče 29.12. 1975. Vrh je prozvan Ivininim vrhom po predratnom članu PD »Bilo« prof. Ivici Hiršlu a na prijedlog suosnivača društva prof. Vladimira Blaškovića.



Lijevo: Nakon napuštanja prve planinarske kuće na Pesku, malo južnije od nje, početkom 1979. dobivena je na upotrebu drvena šumarska baraka, koja je zalaganjem planinara preuređena u planinarsko sklonište

Dolje: Pod pokroviteljstvom SOUR-a »Podravka« 17.12.1988. održana je svečana proslava 60. obljetnice od osnutka PD »Bilo« u Koprivnici. Na slici dugogodišnji predsjednik društva dr. Milivoj Kovačić pozdravlja prisutne



